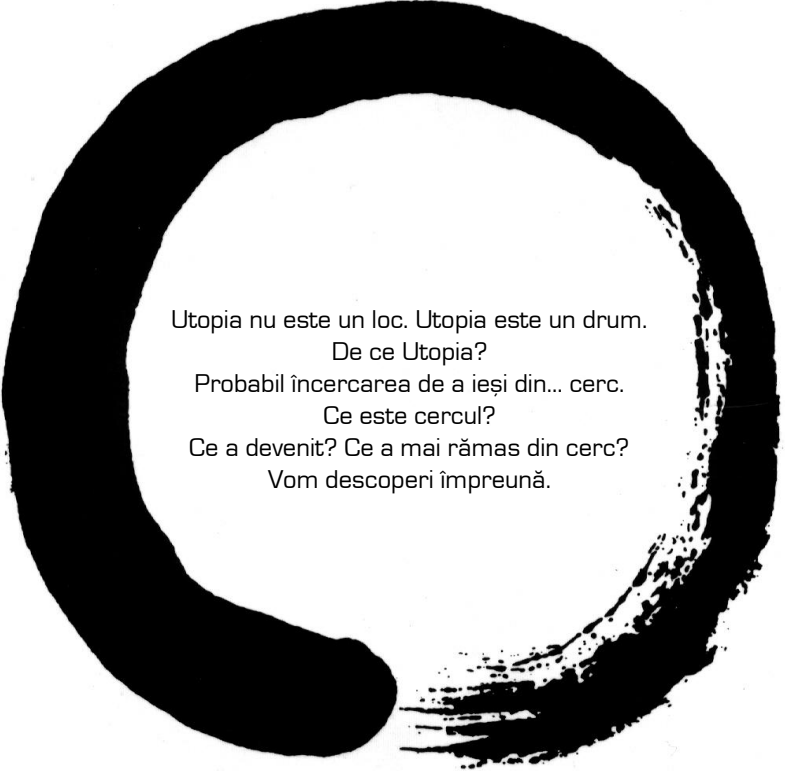

Utopia

revista profesorilor de științe socio-umane
gorj

Utopia nu este un loc. Utopia este un drum.

De ce Utopia?

Probabil încercarea de a ieși din... cerc.

Ce este cercul?

Ce a devenit? Ce a mai rămas din cerc?

Vom descoperi împreună.

Utopia

ISSN 2247-1626

COORDONATOR:

Daniel Murărița

REDACTORI:

Cosmin Oproiu

Elena Găvan

Alin Negomireanu

© UTOPIA

REVISTA PROFESORILOR DE

ȘTIINȚE SOCIO-UMANE • GORJ

WWW.SOCIUUMANE.WORDPRESS.COM

PUBLICAȚIE EDITATĂ CU AVIZUL IȘJ GORJ

NR. 3825/29.04.2011

Potrivit art. 206 CP, responsabilitatea
pentru textele publicate revine în
exclusivitate autorilor.

CONTACT:

daniel@energeticnr1.com

CONCEPȚIE GRAFICĂ/DESIGN:

Daniel Murărița

TEHNOREDACTARE/CORECTURĂ:

Andrei Șchiopu, Toni Linteș

PREPRESS:

AC Semn

TIPAR DIGITAL:

PrintXpert – Craiova

Str. Brestei, Nr. 26, Dolj

ACEST NUMĂR APARE CU SPRIJINUL

Asociației culturale Semn – Târgu Jiu

www.acsemn.ro

NOCTURNES DE CÉLINE

Cosmin Oproiu
Colegiul Mihai Viteazul – Bumbesti Jiu

Céline este *philozophos* (<gr. *philo*: iubitor de/al; *zophos*: întuneric, beznă, amurg), acel gen de scriitor care „a ales noaptea”, figurat vorbind, cel ce și-a propus să contabilizeze *registrele nocturne*, să creioneze atât *nopti individuale*, cât și *colective*.

Se poate iubi întunericul (noptii)? În măsura în care îl străbați gândindu-l (sau viceversa), răspunsul este afirmativ.

Călătorie la capătul noptii este ficțiune semi-autobiografică cu vizibile și consistente interludii filosofice. Însăși titlul invită la *tratate* hermeneutico-existențialiste a cuvintelor /conceptelor pe care le include. „Călătoria” semnifică drum, peregrinare, un „cătref”, rătăcire, chiar exil. Sintagma „la capătul noptii” conturează un prag, o zonă „a deschiderii către ceea ce zguduie” cum precizează filosoful ceh Jan Patočka. Potrivit acestuia și oarecum în acord cu toposul nocturn célineian, *noaptea* poate fi considerată o “figură ontologică”, o figură de opoziție la adresa valorilor diurnului (ale realului sau ordinei zilei).

„*Viața* – un capăt de lumină care sfârșește în noapte”(Céline) a ajuns într-un impas, este prea încărcată de valori cuantificabile tehnico-științifice, prea transparentă și i-luminată artificial, prea angoasant reglementată, prea separată de...întuneric (noapte). Pentru ambii autori, *noaptea* nu este neant, haos indistinct, ci *interval de atitudine* față de „totalitarismul culturii diurne” în cadrul căruia, noi facem azi, experiența pierderii sensului. Lumina(zilelor) ne-a făcut nerezonabili, a devenit nefastă, ne-a modificat temperamentele, în așa măsură încât nu mai suntem capabili să producem, cum spune Céline, decât „război și boală (îmbolnăvire), aceste două infinituri ale coșmarului”.

Noaptea umană, paradoxal, este impregnată de lumina seismică, este diurnul absurd, interpelat și tranzitat exemplificativ de anti-eroul celineian.

În roman, registrele nocturne sunt istoric date - ne sunt descrise prima conflagrație mondială, Africa în plină colonizare, New York-ul post-depresiune, dimensiuni socio-profesionale și misantropice ale personajului-narator. Cu alte cuvinte, *atitudini* (ale autorului) *față de* război, colonialism, natura umană și viață în general.

Războiul ("religie drapelistă") este discreditat în temeni virulenți și colocviali: „refuz războiul și tot ce înseamnă el (...) îl refuz pe de-a-ntregul, cu toți oamenii pe care-i conține; nu vreau să am nimic de-a face cu ei, cu el. Chiar de-ar fi cu toții nouă sute nouăzeci și cinci de milioane, iar eu unul singur, ei greșesc, iar dreptate am eu, pentru că sunt singurul ce știe ce vrea: nu mai vreau să mor.(...) E lucru dovedit! Numai viața contează. Peste zece mii de ani (...) războiul acesta, oricât de formidabil ni s-ar părea acum, va fi cu desăvârșire uitat”.

Despre anonimatul garantat - raportat la scară istorică - al „soldatului gratuit”, Céline constată dezabuzat că rolul acestuia e să „îngrașe brazdele plugului anonim”, să fie mereu „săracul cel de treabă”, victima sigură.

Invective amare lansează și despre opresiunea halucinantă, exercitată de angajații statului francez în vestul Africii, precum și despre mediul infernal al uzinelor Ford din America.

Dincolo de aceste episoade localizabile (și în biografia sa), autorul oferă frecvent tirade nihiliste privind natura umană, saturată de întunecimi și nimicnicii.

Undeva în roman, precizează că “nu ne este îndeajuns de teamă de cuvinte”, pentru a ne face conștienți de importanța pe care limbajul o are, asupra atitudinii noastre față *forța nopții colective*. Nimic mai persuasive, decât *a da cuvântul* formulărilor sale: “Prin miros sfârșesc ființele, țările și lucrurile. Toate aventurile pier lăsând un damf pe care nasul îl simte”; “Nu mai avem destulă muzică în noi ca să facem viața să danseze, asta-i. Toată tinerețea s-a dus să moară la capătul lumii, în tăcerea adevărului. Și unde să te mai duci afară, vă întreb, de vreme ce nu mai ai în tine cantitatea trebuitoare de delir? Adevărul e o agonie ce nu se mai isprăvește. Adevărul acestei lumi e moartea. Trebuie să alegi, ori să mori, ori să minți. Eu unul n-am putut niciodată să mă omor”; “Repede ajungi bătrân și încă în mod iremediabil. Îți dai seama după felul în care,

fără să vrei, începi să ții la propria nenorocire. Natura e mai tare decât noi, asta-i tot. Ne croiește într-un anume fel și nu mai poți ieși de pe făgașul asta”; “Poate că tocmai asta căutăm prin viață, nimic altceva decât asta, cea mai mare durere cu putință, pentru a deveni noi înșine înainte de a muri”; “Corola asta de carne buhăită, gura, care se strânge ca să șuiere, aspiră, se zbate, scoate tot soiul de sunete vâscoase, trecând prin barajul urât mirositor al cariei dentare, ce pedeapsă! Iată ce ni se cere cu insistență să transpunem în ideal (...) Trupul nostru, travesti de molecule agitate și banale, se revoltă tot timpul împotriva farsei atroce de a dăinui. Pentru că molecule noastre, drăguțele de ele, vor să piară cât mai repede în univers!”...

Prin viața și lucrările sale, Céline a șocat atât criticii, cât și simțul comun – a fost rând pe rând, autor controversat și inovativ, mic burghez epatat și profet al apocalipsei, comunist și trădător, deținut și imigrant, fascinat de excese și comic, paludic și doctor pentru Liga Națiunilor, pesimist declarat și iubitor de pisici...sumă de antinomii pascalienne.

În materie de anatomia și politica *noptii*, rămâne bibliografie obligatorie!

CINISM ȘI OPTIMISM

Gabriel Galtoi

Colegiul Tehnic Gheorghe Magheru – Târgu Jiu

Mă întreb, uneori, dacă prăbușirea unei națiuni nu aduce cu sine și serioase derapaje în mentalitatea și psihismul individual, la nivelul resorturilor subiective cele mai profunde. Și nu m-aș mira să fie astfel, întrucât, odată agregați în colectivități de tot felul, nu prea știm cât de mult ori de puțin, suntem tributari colectivității - moral, intelectual și chiar afectiv. Proporțiile diferă de la individ la individ, funcție de educație, sugestionabilitate și atâtea altele, care toate, dau posibilitatea unei raportări față de realitate de un anumit fel, personalizat. De fapt, este vorba de conștiința a cât din noi suntem ceilalți?

Mărturisesc, eu sunt un pesimist și, personal, nu văd nici o problemă în aceasta privință. Doar eu! Dar, am fost consternat să observ, că mulți alții din jur mă privesc ușor ciudat, uneori cu milă, alteori cu dispreț, uneori ca pe un viitor pacient la boli nervoase sau, mai rău, un viitor periferizat al societății. Nu am luat în seamă mult timp acest lucru; mi se părea anormal ca o simplă atitudine, normală în plaja posibilelor atitudini ce permit o inserare neproblematică în societate, să poată suscita asemenea reacții. Până la urmă, însă, ceea ce stă de mult timp, ca o evidență în fața ochilor își impune prezența, chiar dacă momentul pare o revelație, un șoc. Pesimismul este un stigmat, o boală rușinoasă, o tară incontestabilă, care te face indezirabil.

Reflectând, înclin să cred ca pesimismul este o achiziție a vieții, părându-mi-se forțat să afirm că este înăscut... Putem lua seamă de o anume sensibilitate, caracteristică indelebila a personalității proprii, sensibilitate însă, ultragiată de experiențele vieții... dar asta este deja a posteriori. Este ceea ce a mai rămas dintr-un optimism debordant, expresie a unei mari iubiri a vieții, a unei puteri, poate supraumane și, de aceea, pedepsită, de iluzionare, născătoare de mari elanuri. Inevitabil, viața nu are cum să fie ceea ce pare a fi și, asta indiferent de vârstă!

fericirea ni se prezintă, mai degrabă, ca un privilegiu, nicidecum ca un drept. Dacă avem un drept, acesta este, în majoritate absolută, acela la nefericire. Amară constatare!

Nu știu, de ce nu se poate accepta, măcar ipoteza, că disperarea este și ea, o formă a iubirii de viață, este dragostea ultragiată pentru ceea ce era cândva suprema investiție a întregului devotament și energie spirituală. Prim pesimism rămânem încă sincer și bine ancorați în viață, chiar dacă problematic și chinuit, suferinzi în a fi vii și în relativitățile ei, agonizând, dar încă asumându-ne existența, așa, inadecvată, cum ni se pare.

Pe când, constat astăzi o formă de optimism, al cărui stindard este dezangajarea etică, o trecere în revistă impersonală a oricărui aspect, fapt, ce ar putea cutremura în noi ființa morală.

Nu cred că este necesar să amintesc măcar una din evenimentele cotidiene, multe aparținând propriilor noastre vieți, care fac scena lumii în care trăim o tragedie fără de sfârșit. Poate că optimismul are o dublă față, una cinică, bășcălioasă – oho! specific național! – și una rară ca nestematele, izvorâtă dintr-o înzestrare spirituală aproape divină, a unor individualități extrem de rare, înzestrate cu mare putere vitală și, mai ales, de înaintare prin vicisitudini, fără pierderea busolei eticii și a credinței în mai bine. Sunt ca steaua polară pe firmamentul dezordinilor și ingratitudinilor din viețile noastre, ale tuturor. Mărturisesc, nici măcar în gând nu pot concepe că aș putea face parte dintre aceștia. Doar gândul și comit un sacrilegiu! Fac parte din tagma dezamăgiților, a celor înăcriți și gârboviți, a celor pentru care binele și frumosul sunt capcane care ascund tenebre înfricoșătoare și urzeli perfide de mare rafinament. Dar cât din durerea pesimistului nu este rezultanta nenorocirilor ce apasă asupra altora, nu neapărat asupra lui însuși și asta pentru că el își asumă lumea ca totalitate, în care a fost integrat (aruncat!?) prin actul nașterii, mister care nu-i aparține? Dar și-l asumă! El este în lume și pentru lume, în comparație cu optimistul cinic, incurabil optimist, căruia îi vine ușor să fie astfel, el fiind în lume doar pentru sine. Neangajat și neasumându-ți decât propria persoană este ușor să "cânte un cântec vesel" în mijlocul nenorocirilor. Pentru că nu sunt ale tale... Sunt doar un spectacol cu roluri pentru alții, spectacol pentru tine, spectator privilegiat, în lojă.

Pesimismul dintr-o asemenea perspectivă apare, în mod natural, ca o atitudine oarecum periculoasă pentru un partizan al optimismului cinic, pentru că undeva în subconștient, un luminiță clipește și avertizează

continuu asupra pericolului reprezentat de "principiul dominoului": un cântecel vesel nu poate opri înaintarea inexorabilă a răului, care doboară destinele ca pe niște popice, fiind doar o chestiune de timp, mai lung, mai scurt, până prăpădul se abate și asupra propriei persoane.

Poate că singura explicație – nu justificare! – morală, sau psihologică – mecanism de protecție a sănătății psihice - pe care o poate avea acest tip de optimism este că face viața aproape confortabilă, în contexte în care umană este doar îndoiala și ochii înlăcrimați ridicați spre cer, implorând intervenția divină. Însă, într-un asemenea context confortul este o crimă!

Continuu să mă întreb cât de jos trebuie să ajungă o societate pentru ca anatema să fie aruncată cu atâta ușurință?! Oare suntem deja în situația în care o colectivitate este în căutare de țapi ispășitori drept compensare pentru o nouă (a câta Doamne?!) ratare a șansei oferite de istorie?

SCOPUL SCUZĂ MIJLOACELE

Iulia Ciocău

Colegiul Național Tudor Arghezi – Târgu Cărbunești

E filosofia utilă în zilele noastre? Își mai ghidează cineva viața în funcție de principii filosofice? După o scurtă reflecție asupra acestor întrebări, răspunsul pare să fie unul afirmativ. De exemplu, sunt foarte mulți care au auzit de celebra formulă „scopul scuza mijloacele”. Nu toți știu contextul în care a fost rostită, sau cine a rostit-o, dar pentru tot mai mulți reprezintă un principiu de viață. Așadar, vorbim deseori despre filosoful italian Niccolò Machiavelli și se întâmplă să nu cunoaștem aspectele importante din viața autorului și evenimentele care i-au influențat opera. Acestea sunt motivele scrierii acestui articol și îndreptându-mi atenția asupra gândirii politice a lui Machiavelli, încerc să subliniez concepțiile anumitor autori cu privire la noutatea pe care a adus-o Florentinul în acest domeniu. Precizez faptul că îmi propun să analizez arta machiavelliană de a guverna din perspectiva „noului principe” care cucerește puterea prin viclenie sau forță.

N. Machiavelli, născut la Florența (1469-1527), în plină Renaștere, „reprezentant de seamă al științelor istorice și umaniste, este... un *spirit inovator* asemănător cu Leonardo da Vinci în domeniul unor astfel de științe.”¹ În cultura europeană numele lui Machiavelli este acela care revine deseori când se vorbește despre *politică*, despre *stat* și despre *arta guvernării*. El este cunoscut drept un important deschizător de drumuri în acele domenii ale spiritului ce investighează „câmpul istoriei, al societății și îndeosebi al politicii.”² De asemenea, Machiavelli a fost comparat „cu un Columb al lumii etico-politice” datorită orizonturilor și

¹ Gheorghe Stoica, în „Fundamentele gândirii politice moderne”, coord. A.P. Iliescu, E.M. Socaci, Ed. Polirom, Iași, 1999, p. 13

² Gheorghe Stoica, „Machiavelli, filosof al politicii”, Ed. Științifică, București, 2000, p. 9

directiilor de cercetare pe care el le-a inaugurat. El a pretins descoperirea unui nou continent moral.³

A intrat în serviciul guvernului, fiind secretar al consiliului de zece oameni care conduceau negocierile diplomatice și supravegheau operațiunile militare ale republicii. În timpul misiunilor sale diplomatice a cunoscut mulți dintre principii italieni și a putut să le studieze strategiile politice, în special cele ale lui Cesare Borgia, care era preocupat, la vremea respectivă, de extinderea posesiunilor sale în Italia centrală. Din 1503 până în 1506, Machiavelli a reorganizat apărarea militară a Republicii Florentine. Deși, în această perioadă, armatele de mercenari erau folosite în mod curent, a preferat să se bazeze doar pe recrutarea de localnici pentru asigurarea unei apărări permanente și patriotice a bunurilor publice. În 1512, când familia florentină Medici a recâștigat puterea asupra Florenței și republica a fost dizolvată, Machiavelli a fost destituit din funcție și arestat pentru scurt timp, a fost închis în Florența, fiind învinuit de o presupusă conspirație împotriva noii puteri. După eliberarea sa, a fost exilat și detașat în San Casciano, unde și-a scris cele mai importante lucrări. În ciuda încercărilor sale de a câștiga încrederea casei de Medici, nu și-a recâștigat niciodată poziția înaltă pe care o deținuse în cadrul guvernului. Când republica a fost reinstaurată pentru scurt timp, în 1527, a fost suspectat de mulți republicani că ar susține casa Medici. În același an, a murit în Florența, la 21 iunie și a fost îngropat în Santa Cruz.

Acestea fiind principalele evenimente care i-au influențat scrierile, voi sublinia în continuare concepțiile privitoare la noutatea acestor scrieri în domeniul filosofiei politice.

Potrivit autorului Gabriel Liiceanu⁴, noutatea esențială a contribuției teoretice pe care a adus-o Machiavelli în câmpul științelor sociale se produce odată cu eliberarea de două poveri, „poveri de care gândirea politică avea nevoie să se debaraseze ca să devină crudă, efecace, matură și modernă.”⁵ Consecința acestei eliberări, în opinia autorului menționat, se va resimți în gândirea politică în „Principele” lui Machiavelli, întrucât „eliberarea de ele (cele două „poveri”) o va face să zburde liberă în propria ei esență, justificând – aș spune cu o consecință bună – esența comportamentului ca minciună, fraudă, înșelătorie,

³ Leo Strauss, „*Qu'est-ce que la philosophie politique?*”, Press Universitaires de France, Paris, 1992, p. 45

⁴ *Despre minciună*, Ed. Humanitas, București, 2000

⁵ G. Liiceanu, op.cit., p. 45

violență, manipulare.”⁶ În interpretarea lui Liiceanu prima povară era cea etic-metafizică legată de binele intrinsec pe care cetatea elenă era ținută să-l realizeze potrivit „Politicii” lui Aristotel. Pentru Aristotel „comunitatea formată din mai multe comune este statul complet, care realizează ... cea mai mare independență a tuturor și care se creează în vederea vieții, însă dăinuiește în vederea vieții cât mai bune.”⁷ A doua povară era cea etic-teologică, legată de binele transcendent pe care cetatea medievală era ținută să-l realizeze pe linia Bisericii. Aceasta schimbare a modului de tratare a problemelor politice va face din Machiavelli un adaptator realist al gândirii binelui la o pragmatică socială curentă. Tocmai pentru că gândirea se eliberează de două momente esențiale ale tradiției – Aristotel și Biserica – el este primul gânditor politic *modern* în deplinul sens al cuvântului.

Aceasta este una dintre interpretările gândirii politice a lui Machiavelli. O altă interpretare a acestei probleme este subliniată în cele ce urmează: „noutatea esențială a contribuției teoretice pe care a adus-o în câmpul științelor sociale, deși uneori în forme nesistematice, dar cu o excepțională forță de reprezentare și de relevanță empirică, este *surprinderea trăsăturilor specifice ale politicii ce se exprimă în afirmarea statului laic dezgolit de veșmântul religios și de vicisitudinile eticii*. Politica devine pentru Machiavelli o știință cu obiect propriu, și anume *arta de a guverna, conserva și dezvolta statele văzute ca niște organisme vii, dotate deci cu o viață proprie*.”⁸ Consecința acestei interpretări este aceea potrivit căreia cercetările gânditorului florentin se distanțează de orice speculație, atenția sa orientându-se către studierea statului într-un mod realist. Trebuie precizat faptul că de-a lungul carierei sale, Machiavelli a căutat să creeze un stat capabil de a rezista atacurilor externe. Scrierile sale tratează principiile pe care este bazat un asemenea stat și modalitățile prin care aceste principii pot fi implementate și menținute. În *Principele* descrie metodele prin care un conducător poate dobândi și menține puterea politică.

Abordarea machiavelliană a fenomenelor din istorie și politică asumă o teorie specifică, și anume, mișcarea ciclică a istoriei (*annaclosys*), preluată de la gânditorii antici, teorie care îi permite să

⁶ Idem, p. 45

⁷ Aristotel, „Politica”, Ed. Antet, Oradea 1996, tr. El. Bezdechi, p. 5

⁸ , Ghe. Stoica, „Fundamentele gândirii politicii moderne”, coord. A.P. Iliescu, E.M. Socaciu, Ed. Polirom, Iasi, 1999, p.13

analizeze cu mult spirit realist evenimentele eliberate de orice fel de speculație. Gândirea politică a lui Machiavelli deschide o linie nouă de evoluție, ea se rupe de gândirea politică anterioară datorită noului unghi din care și-a propus să cerceteze fenomenul politic. Până la Machiavelli, *cetatea* și *omul* au fost considerate împreună obiect al gândirii politice, dar prin opera acestuia, omul dispare, rămânând statul. Totuși, locul omului este ocupat după dispariția sa, nu de stat, căci acesta își avea limitele bine definite față de cetățean, locul a fost ocupat de *societatea civilă*.⁹ Statul și societatea civilă vor constitui obiectul gândirii politice moderne, nu cetatea și omul, ca până la aceasta. Opera lui Machiavelli constituie primul moment, cel radical, în privința redefinirii obiectului gândirii politice. Concepția sa se rezumă, în esență, la teza fundamentală că lucrurile nu pot fi cercetate decât în adevărul lor efectiv, fundamentul cunoașterii nefiind altul decât *adevărul faptelor (la verita effettuale)*.¹⁰ “Stându-mie în gând să scriu lucruri folositoare pentru cei care le pricep, mi s-a părut mai potrivit să mă îndrept spre adevărul concret al faptelor decât spre simpla lor închipuire.”¹¹ Contemplarea republicii romane nu se va transforma într-o ipostaziere a “statului ideal” (ca la Platon), ci dimpotrivă, atenția Secretarului florentin are mereu în vedere examenul realității așa cum este ea “și nu cum ar trebui să fie.”¹² În politică și în cunoaștere, ne precizează Machiavelli, este nevoie să plecăm de la ceea ce este și nu de la ceea ce ar trebui să fie, de la modul “cum trăiesc oamenii și nu de la cum ar trebui ei să trăiască.”¹³ Doar așa lucrurile pot fi cunoscute cum trebuie și se înlătură speculațiile și nerealismul, atât de dăunătoare în analiza istorică. Toate aceste afirmații regăsite în “Principele”, întăresc concepțiile anumitor comentatori potrivit cărora Machiavelli este “părintele politicii științifice.”¹⁴

Una dintre ideile care au făcut epocă la nivelul gândirii și teoriei politice, idee cuprinsă în “Principele”, a fost, prin urmare, nevoia de

⁹ V. Cernica, „Paradigme ale gândirii filosofice moderne”, p. 143

¹⁰ Este expresia care sintetizează concepția lui Machiavelli despre politică ale cărei chestiuni trebuie abordate prin analiza realității, așa cum există, cum se prezintă, fără închipuirii, fără presupuneri sau exagerări. Compotamentul uman așa cum s-a manifestat el în mod concret de-a lungul istoriei, reprezintă singura bază a oricărei gândiri teoretice despre politică.

¹¹ N. Machiavelli, “Principele”, Ed. Minerva, București, 1994, p. 79

¹² Idem, p. 56

¹³ Ibidem, p. 56

¹⁴ Leo Strauss, apud. P. Manent, „Originile politicii moderne Machiavelli, Hobbes, Rousseau”, Ed. Nemira, București 2000, p. 9

separare a politicii și a moralei în cunoașterea fenomenelor. Critica lui Machiavelli la adresa umanismului clasic și modern se poate rezuma, așadar, la eliminarea moralei din sfera politicului. Quentin Skinner este unul dintre gânditorii care accentuează acest aspect al gândirii lui Machiavelli. În interpretarea acestuia (Skinner) regăsim ideea potrivit căreia Machiavelli nu este interesat, atunci când vorbește despre țelurile noului principe, doar de consolidarea propriei poziții, ci și de câștigarea onoarei și a gloriei. Machiavelli nu admite stabilirea unor limite clare în calea răutății principilor pentru a se comporta onorabil față de aliații și supușii lor. Exact la acest lucru nu se poate spera, potrivit lui Machiavelli, pentru că “toți oamenii sunt întotdeauna nerecunoscători, schimbători, tind să simuleze și să disimuleze, să fugă în fața unei primejdii și să fie doritori de câștig.”¹⁵ Astfel, “un principe care se bazează întru totul pe cuvântul lor, dacă nu e pregătit, poate să cadă”¹⁶.

Credința lui Machiavelli este aceea că un suveran nu trebuie să fie constrâns de normele etice tradiționale: “*Se pune astfel problema dacă este mai bine să fii iubit decât temut, sau invers. Răspunsul este că ar trebui să fii și una și alta; dar întrucât este greu să împaci aceste două lucruri, spun că, atunci când unul din două trebuie să lipsească, este mult mai sigur pentru tine să fii temut decât iubit.*” În viziunea sa, un principe ar trebui să se supună doar regulilor care duc spre succes în acțiunile politice. Autorul subliniază că există două feluri de a lupta, unul bazat pe legi, altul bazat pe forță. Primul este propriu oamenilor, ce de-al doilea animalelor. De la animale trebuie preluată forța specifică leilor, pentru a speria dușmanii, și viclenia specifică vulpilor, pentru a se apăra de cursele care i se întind. Așadar, unui principe îi este de folos să știe să fie atât om, cât și animal. Principele trebuie să pară că are calitățile cerute de popor: cinstea, onestitatea, mila, credința, însă în realitate îi pot fi chiar dăunătoare. Important e să știe să-și realizeze o imagine după cerințele oamenilor, deoarece sunt puțini aceia care știu să citească dincolo de aparențe. Un bun conducător trebuie să știe la nevoie să facă răul.

Concluzia este că “un principe și mai ales un nou principe” se va afla deseori – nu doar întâmplător – în situația de a acționa în mod necesar “*în contra umanității*” dacă vrea să-și mențină poziția și să nu fie

¹⁵ Skinner, „*Machiavelli*”, p. 48

¹⁶ Idem, p. 48

înșelat.¹⁷ În acest context, din sfaturile pe care Machiavelli le adresează principilor, reiese celebra expresie „*scopul scuză mijloacele*”. De completat ar fi însă faptul că acest lucru este potrivit doar pentru principii, în acțiunile care au drept scop asigurarea interesului statului. Toate aceste aspecte fac din *Principele* un tratat de guvernare, o colecție de sfaturi adresate celor care se află la conducerea unui stat, fiind privit, adeseori, ca o sprijinire a tiraniei și despotismului unor conducători, precum Cesare Borgia.

Formularea de către Machiavelli a principiilor istorice inerente într-o guvernare romană pot fi găsite în lucrarea *Discurs asupra primelor zece cărți ale lui Titus Livius* (1513-1521). În studiul său, Machiavelli se îndepărtează de conceptele teocratice medievale asupra istoriei, atribuind evenimentele politice, într-o mai mare măsură, capriciilor omenești și elementului neprevăzutului. Printre celelalte lucrări ale sale se numără *Arta războiului* (1521), care descrie avantajele recrutării asupra trupelor mercenare. *Istoria Florentină* (1525) interpretează cronicile orașului, din punct de vedere al cauzalității istorice. Machiavelli a fost, de asemenea, autorul biografiei *Viața lui Castruccio Castracani* (1520), precum și al câtorva poeme și o serie de piese de teatru, dintre care cea mai cunoscută e *Mătrăguna* (1524), o critică acidă și obscenă a corupției societății italiene contemporane. Multe dintre scrierile sale au anticipat formarea statelor naționaliste. Numele său este și folosit, sub forma de machiavelism, pentru a descrie principiile puterii politice, iar persoanele care folosesc aceste principii în viața politică sau personală sunt numiți frecvent machiavelici.

¹⁷ Ibidem, p. 48

AMBIVALENȚA IUBIRII

Caterina Popescu
GSI Energetic – Craiova

A iubi înseamnă atâtea și e un verb pe care îl folosim în atât de multe situații încât se pare că, uneori, ne îndepărtăm de sensul lui de bază. Ne iubim copiii, părinții, frații și surorile, partenerul de viață. Dacă suntem întrebați ce simțim răspundem: *“E copilul meu, îl iubesc!”* sau *“Sunt părinții mei, nu-i pot schimba, îi iubesc așa cum sunt”* sau: *“Simt ceea ce simte orice femeie pentru bărbatul iubit”*.

Nu e totul însă așa simplu precum pare. N-am de gând să fac o clasificare a formelor iubirii. Grecii au distins foarte bine dragostea fizică – *erosul*, de dragostea frățească – *phileos* și de dragostea spirituală – *agape*. Adesea iubirea se suprapune cu plăcerea și bucuria. Spunem că iubim cutare gen de muzică fiind de fapt vorba despre plăcerea noastră de a asculta muzica aceea. Sau iubirea e confundată cu dorința erotică sau emoțională.

Iubirea e ambivalentă. Ambivalența reprezintă conflictul esențial al naturii umane. Această ambivalență înseamnă că în aceeași persoană pot coexista atitudini afective opuse. Iubirea nu e tot timpul resimțită ca fiind iubire. Adesea, pe oamenii pe care-i iubim îi și urâm uneori, le suntem ostili, suntem geloși sau suntem agresivi cu ei. Cu toate astea îi iubim.

Cu siguranță am auzit copii reproșându-le părinților că nu au făcut mai multe pentru ei, că nu au avut urechi să-i audă atunci când a trebuit, că au fost prea severi sau prea indulgenți. Am auzit părinți care le spun copiilor: *“Dacă faci asta, nu te mai iubesc”*. Există persoane care au anumite avantaje afective, beneficii de pe urma șantajului. L-am întâlnit des și în cupluri ca expresie a neputinței, dependenței și lipsei de siguranță a partenerilor. Mie, șantajul afectiv mi se pare detestabil.

Apoi, cu toții cunoaștem situația mamelor care își mențin copii într-o dependență și servitute totală până la moartea lor. Care, pe căi

nebănuite, culpabilizante le inoculează ideea că fără ea nu ar putea face nimic. Oricum, nimic la fel de bine ca ea. Mame care le readuc tot timpul aminte copiilor câte sacrificii au îndurat pentru a-i crește. Toate din dragoste pentru ei. Sau, un alt exemplu, există tați care pândesc fiecare gest de afirmare a libertății fiicei lor adolescente, cărora orice activitate aducătoare de plăcere, bucurie, orice relație de prietenie pe care el n-o poate controla i se par nepotrivite pentru ea. Și de ce să nu vorbim și de situația părinților vitregi, adoptivi care, deși spun că-și iubesc copiii suferă și se simt îngrozitor. Și nu numai ei, ci și copiii lor care, prin diferite simptome, devin portavocea grupului familial, a suferinței nespuse. Există întotdeauna o sumedenie de istorii ale acestor părinți și ale acestor copii, multe dintre ele nesondate suficient și toate aceste istorii contează. Acești părinți s-ar simți poate mai bine, mai liniștiți, dacă cineva le-ar spune că iubirea nu e o trăire ce apare automat, că nu e nevoie să simuleze afectivitatea care va veni probabil cu timpul, în ritmul ei propriu.

Avem, se pare, cu toții dificultăți în a pune împreună iubirea cu ura, agresivitatea, ostilitatea. Am văzut în copilăria timpurie că lucrurile erau albe sau negre, bune sau rele, de temut sau liniștitoare. Am acceptat fără rezerve ceea ce era bun respingând ceea ce era rău, de temut. Cu timpul, pe măsura ce am crescut, am început să tolerăm faptul că avem idei distructive amestecate cu iubirea pe care nu o punem sub semnul îndoielii.

Sunt atât de multe conflicte adânci, necunoscute, atâtea suspiciuni, deprimări, unele ascunse în spatele viselor sau chiar al coșmarurilor, altele conștientizate, elaborate și toate astea aparțin nouă, tuturor, ca ființe umane, încât, personal, nu aș prefera să fiu fiica, iubita cuiva care nu s-a îndoit niciodată de nimic și care cunoaște toate lucrurile, căruia toate astea i se par lipsite de profunzime, fără asperități.

SOCIAL ANATOMY

*Dorina Baston
Toronto General Hospital
4A West Cardiovascular Surgery*

I.

The story begins here. Morning revival

The annoying buzz of the alarm clock is off again. Doing its job. Again.

I open my eyes reluctantly. It's dark. It's four thirty in the morning. The whole house is purring peacefully like an old, friendly cat. It's early indeed, but I have a train to catch...

It is getting colder these days. I can feel the winter in the morning air. The wind is blowing, scattering leaves as if separating the light from its candles. The car is cold too, but I'm hurrying inside. The radio invades the space with a classical piece. I know it by heart. It is my morning theme, it gets me started.

A talk show spreads itself as I drive. The world is alive it seems, so many things happened while I was asleep. Another piece soothes the spirit. Everything feels festive. I love mornings...

I did not always like mornings. I could only see my sleep interrupted and all my dreams prevented from providing the reality I liked best. I wasn't very happy. My mom would not consider any of the long hours spent on the farm, none of the hard work on the field. Early mornings were to be lived at their fullest, according to her. "Just think of how much you can do, how much you can accomplish. Think of how many things are waiting for you to change them..."

Yes, waking up early was her thing. Still is...

I wonder when did I start to like the early mornings; what made me change into a morning lover? Countless travels by the Lakeshore come quickly to mind. Seasons displaying their marvelous, continuously

changing features, early summer sunrises, dawns sinking in the Lake and all that endless, luxurious spill of colors on the surface, at any time... this would suffice, I'm sure, but there is more. Much more than I can say right now. It is about living the morning at its fullest, as my mom used to say, making it the most desirable reality of which to be a part.

But here's the train...

I know people from my coach. We know each other by name and by employment. I'm greeted, I greet. I get my share of smiles. Stations flow at the other side of the window in a blue-gray light carrying the thread of stories with bosses and employees, children, news, politics. Opinions are ready to be given, everybody agrees with everybody as if the whole world would count on the decisions made right here, right now...

I look at the time nervously. I have to be at work on time. I have to be there for rounds. A gentleman makes way for me. "She needs to be at the hospital on time", he readily explains to the others. I smile somehow embarrassed. As I fly out from the train, I hear behind his mandate for the day: "Go, save lives!"

I smile again. It makes me think. I feel responsible. I'm running... Passing the train station at this time of the day could become a story on its own. There is simply no end to the people's frantic flow, to their floating, I should say, feeling overpowered myself by the drive to get somewhere (the universal point named destination, yet so different for everybody).

The "river" continues to flow. There is no hesitation; there is no resistance to the amalgam of freshness, of countless scents and flavors of the morning defined by coffee flavors, cinnamon, and toasted bagels.

I promise myself a full stop someday. A hurry-free day, with no boundaries to it. Then I see myself sunk in the morning's abundance and, perhaps, against the flow. I wonder how it must feel like. From where I am, from where I run, it must be fantastic...

All this thinking happens while running. At the same time, the trivial wish to catch the earliest subway train persists with stubbornness.

Right in front of me, the same young man I see every day, is hurrying with the same goal. I sense the same unspoken contest every time. Today he is gaining on me a couple of meters. His glance over the shoulder challenges my pride. I can't let this happen. I will be the first once more.

The train is gone. I'm sure we both feel ridiculous and embarrassed. A pacifist exchange of glances happens, and we're "friends"

again. I have decided never to speak to him. I prefer the story I have assigned to his figure. I further think he should consider himself lucky, being the hero of an alternative, believable story. "It is not a small gift", I conclude...

Every second counts. I'm still three minutes early this morning, though. Outside the subway station is already day. It feels like entering the Kingdom of Light. The buildings, the crowd, the flags, the rush, the entire majesty of a new beginning, swallows me up with no hesitation, as if there is no turning back...

This picture deserves full attention and full affection. My thoughts are rising toward the heights ahead. I feel empowered. I can see myself part of the mechanism, even though a weak part. To me, it is a remarkable Something.

It is a call for More, for Better, for Higher. It is a call for a purpose greater than me, and, even though aware of my limits, I know I am needed. Somewhere, among these monuments of human determination and accomplishments, I have my own place. I am expected.

I smile again. It makes me shiver. I feel responsible. I'm flying...

The hospital's tall doors open and close ahead. Every day, I must leave with them my entire story, my freedom. I must let them take it from me. As an offering, I feel sometimes.

I must leave the day and its potential happenings right here, at the altar.

Behind me, people continue their motions. They hurry in their stories, carrying them through their passages.

I must stop. One last look back and before I know it, I'm already on the other side. But the story only begins here. The story begins now...

II.

The story begins here. The doors

It occurs to me that I have always thought of doors as philosophical elements of life.

As I approach the hospital they gain a majestic dimension absorbing meaning after meaning in what I encounter or what I do. The same thought comes to mind every day as I see myself taken into one of those time spirals, when a particular fragment of one's life is repeated

endlessly. The world that I am and the one that I'm heading to are an equal part of my existence. I picture it within the frame of my desire to explore them both to their depths. But as I'm getting closer feelings narrow, steps slow down; the idea of being ready challenges the palms and the breathing. It is the world behind the doors that I am amazed at, that I seek and I fear, I love and I dread at the same time.

The anticipation of the unknown compels me to see the fine line between the two worlds; they link to each other through my haste towards the mental point of passing through with the questions that I have here and now, asking for answers there and then. I can feel their altogether imminence. I observe myself ready to shift worlds, browsing inquiries, responses, and worries as they claim for names and as I, among people like me, hurry for doors in a heartbeat.

Shifting the mind from one world to another happens instantly. It is that instance and the intensity that captures my attention. I see its power to change lives, to seal destinies, to open perspectives, and stir into life all these mysteries as they happen with an opening or closing of a set of doors: two stretched arms of a calling world as I enter the spiral.

It is a new day and anything is possible. I remember leaving my Patient with an uneasy heart last night. His tired hand resting into mine left me with countless wonderings about time and hope. Was it an act of sealing, a verdict? I wanted his door half opened for a connection with my side- a world of anticipation, options, and solutions. It is what I intended it to mean for my Patient. Was I able to reveal it? I am troubled. I look up: the hospital's doors are tall, and above them a gigantic billboard tells of answers that will be, eventually, found. I take it personally. A ray of gratitude fills the heart.

I push forward; I push hard, as if I know what I have to do. As if I know what to believe. The potential for answers on the other side is essential; I remember my doubts of many days: Will I conquer their shadows? Although I am still wondering, the spiral takes me higher, and I am no longer afraid of my uncertainties. That is why I am moving ahead. It is a quest. A mission.

What world will I find beyond my doors? What question will I ask for the essential answer? This I keep searching and, as I push forward, I am determined to embrace a world of possibilities.

BUFONI ÎN FILOSOFIE

Laura Lungu, XIIG

Colegiul Național Ecaterina Teodoroiu – Târgu Jiu

Coordonator Liliana Cantemir

Motto: "Să presupunem că poemul e o casă închisă, fără ferestre și uși,/ o lespede pe buzele vorbelor, să presupunem că locul gurii/ nu există. Dar ce tenacitate poate să strige/ acel adevăr fără să fie puțin comică?/ Să presupunem că o jucărie în trupul tău/ face tumbă răsându-și pe dinlăuntru de tine. Lovind-o, te lovești; ucigând-o, te uci. Mai bine lasă!/ Dacă îți trece prin minte că poți ucide acest Comic,/ e jalnic/ o, comicul se îngrașă mai mult,/ o inimă martelând trupul purtătorului ei."

Cristian Simionescu, "Nu-ntotdeauna-i Comic Bufonul"

Ce sunt bufonii?

Bufonii suntem noi. Noi, fără convenții, formalități, carcere artistice, noi. Mai mult decât "jucăriile-accesorii", cum erau la curțile domnești, în vremurile apuse, mai mult decât prietenii de nădejde ai regilor și ai împăraților, într-o lume a idolatriei tehnice, într-un paseism superficial, suntem niște bufoni. Suntem conduși de bufoni-șefi, de caraghioși care ne învață cum să trăiești bine, doar cu 25% din verbul "trăiești", care, printr-o forțare subtilă a nuanțelor, ne vând, se vând, se transformă în niște circari, jucând poker cu moralitatea, integritatea, valoarea umană și pierzând, ca niște mășcării uzați de propriul umor de proastă calitate. Și noi, conduși de această putere ce ne trăiește, neavând puterea de a fi contemporani cu prezentul nostru, devenim marionete, bufoni ai comenzii, unii, chiar fericiți că există fățarnicia, aparențele, sub care să se ascundă.

De ce nu am face filosofie din glume, din râs, din bufoni? Tocmai Nietzsche a fost cel care a scris că omul este animalul care suferă atât de intens încât a trebuit să inventeze râsul. Știind dinainte destinul de Tibet spiritual al lumii, filosofii parcă au prevenit faptul că avem să devenim niște bufoni fără trup perceptibil, niște bufoni sub acoperire, umbre ale

râsului, ale filosofiei. Și într-o astfel de lume, nu ne rămâne decât să râdem, să facem dintr-o logică a visului, unde orice este posibil, o logică a libertății unor gânduri neprefăcute, să creăm o identitate sinceră a acestuia, o identitate sinceră a noastră, fără ignominii. Și ce epos este mai apropiat de definiția pe care vrem s-o dăm omului-bufon decât cel care ne povestește de Platon, jucând rolul de "clovn", oferindu-i lui Diogene posibilitatea de a da frâu liber înclinațiilor de bufon. Astfel, de exemplu, profitând de definiția pe care Platon a dat-o omului, "animal biped fără pene", Diogene a dat drumul unui cocoș jumulit în fața auditoriului, spunând:

"- Iată-l pe omul lui Platon!"

Vorbind despre apoteoza conștiinței, aparența, imaginea-oglină pe care simțim nevoia s-o trăim în fiecare moment, de exemplu, despre conștiința religioasă, greșit-înțeleasă în românismul nostru pur, ca expresie a superficialității și lipsei de esență (religia fiind exprimată prin construire de biserici, mese îmbelșugate de sărbători care ar trebui să cinstească o purificare a sufletului, nicidecum o profanare a acestuia), rămâne amintită o întâmplare a Sfântului Augustin, care pleda în favoarea castității și reculegerii, dar chiar el ducând în anii de tinerețe o viață destul de desfrânată. În "Confesiuni", făcând o glumă, într-un dezmăț al mărturisirilor dostoievskiene, el recunoaște că pe când era tânăr spunea următoarea rugăciune: "Doamne, dă-mi castitate și abținere, dar nu acum."

Deși Kant s-a purtat întotdeauna cu deosebită delicatețe și politețe față de femei, adevărul este că din părerile sale se putea întrevădea uneori o anumită misoginie amestecată cu umor. Astfel, îi plăcea să provoace doamnele, spunându-le că se putea demonstra, urmărind textul Bibliei, că femeile nu ajung în Răi, deoarece, conform unui pasaj al Apocalipsei Sf. Ioan, în ceruri s-a lăsat tăcerea timp de jumătate de oră. Așa ceva ar fi fost imposibil dacă ar fi fost acolo o femeie, glumea Kant.

Mergând pe linia sincerității, prin transformarea noastră în niște bufoni caraghioși, dar sinceri, sinceritatea fiind plăcerea supremă pe care trebuie s-o permitem sufletului, cum spunea înțelept Paul Valery, îl întâlnim pe Thales care, întrebat fiind de ce nu are copii, a răspuns:

"- Pentru că mi-e milă de ei."

Socrate descoperă în fenomenul conștiinței o dimensiune ironică și, într-un mod aparent venial, întrebat fiind de către un discipol ce să

facă-să se căsătorească sau să rămână burlac-înțeleptul l-a sfătuit:

"- Fă ce crezi, că oricum te vei căi."

O altă întâmplare însă pare să obnubileze pozițiile de neclintit ale personajelor vieții monahale, găsind un sâmbure de glumă și în viața castă a acestora, dovadă a faptului că bufonii nu se întrevăd numai în vieți complicate, pline de evenimente, ci pot repostula și o unitate a unui eu simplist. De exemplu, adepții ai budismului, care prețuiește mult cultivarea tăcerii, patru călugări budiști meditau în tăcere în timpul unei ședințe de zazen, cu o lumânare aprinsă. După o vreme, lumânarea s-a stins, iar unul dintre ei a spus:

"- Lumânarea s-a stins."

Un al doilea călugăr l-a admonestat:

- Nu ar fi trebuit să vorbești. Ne aflăm într-o ședință de meditație tăcută."

Un al treilea călugăr a intervenit pentru a-i mustra pe cei doi:

- Voi doi ați vorbit. De ce nu tăceți odată?"

Nici al patrulea nu a scăpat ocazia de a-și arată superioritatea, spunând:

- Sunteți toți niște proști. Singurul care nu a vorbit sunt eu."

Desigur, întâmplarea este menită pentru a reitera dispersia esenței către aparență. Trăim într-o societate cu morale, cu principii, înțesată de oameni "culți", "filosofi", "deontologi", dar fără identitate, într-o societate "prea mizeră" pentru acești intelectuali fini, fără a avea curajul de a recunoaște, așa cum o face Andrei Pleșu, într-un exces de sinceritate, însă o sinceritate înălțătoare a sufletului, asumându-și eul plenar când afirmă că: "Citesc cu plăcere, îmi plac ideile și îl caut pe Dumnezeu. Dar îmi plac și cârnații de Pleșcoi, bufoneriile crude, cheful [...]".

Piesa-i gata, trag oblonul
Hei, ce ploaie e afară
Dacă v-au plăcut bufonii
Mai poftiți și-n altă seară ?

(W. Shakespeare)

LITERATURA ȘI DISCIPLINELE SOCIO-UMANE

fals tratat de metodica predării

Valeria Roșca
GS Industrial – Rovinari

A *citi* a devenit pentru mulți tineri o corvoadă cu care e bine să termini înainte de a începe. De la astfel de tineri am auzit și butada: Pentru că pe pachetele de țigări scrie: “Tutunul dăunează grav sănătății”, ne-am lăsat de...citit. Profesorul ar trebui deci să găsească diferite trucuri prin care tinerii să se reapuce de citit. Lumea a devenit fascinantă prin provocările tehnologice pe care le lansează, iar cartea, când nu are un format electronic, a devenit pentru populația tânără majoritară, anostă și vetustă. Profesorul, dacă tot nu mai e văzut de societatea modernă un model, ar putea fi un ...seducător în sensul pe care-l propune Liiceanu în “Despre seducție”:

“Seducătorul îl ia de mână pe cel sedus și îl duce într-o lume pe care cel sedus o așteaptă, dar pe care numai el, seducătorul, e cel ce o deschide și care pentru ceilalți nu există.”

Pedagogia, ca orice știință a formării, nu poate renunța la tonul excesiv optimist deși pedagogul a învățat de mult să fie un om realist. În mod teoretic, un om poate spera să obțină imposibilul, în mod practic el trebuie să caute posibilul cel mai probabil. Constructivismul mizează, atunci când proiectează evoluția unui ins, pe mai multe coordonate, spre deosebire de ineism care prognozează dezvoltarea a ceea ce este embrionar. În analizele lui, orice pedagog care se ia în serios, oricât de constructivist și deci de optimist ar fi, poate trece prin momente de derută și deznădejde. Lectura a devenit caducă pentru marea populație adolescentină. Uneori însă în marea masă așteaptă timid câte o persoană să fie luată și dusă într-o lume care până atunci îi refuza deschiderea. În “Despre lăutărism”, Noica făcea o distincție, aceea între un antrenor în cultură și un profesor. Distincția este oarecum dureroasă pentru acesta

din urmă: *“Profesorii predau regula, nu excepția și, de altfel, ei nu se pot devota unui singur ucenic; nu-l pot urmări ceas de ceas.”* Ei pot însă deschide porți chiar dacă pare că nimeni nu-i dispus să intre.

Cum se pot deschide porțile lecturii? Să spui direct prin joc, pierzi atenția celor mai mulți oameni ai catedrei care au experimentat cronofagia ludicului și chiar derizoriul acestuia. Și totuși, continui și spui că jocul e ...de-a lectura.

Lectura predictivă e un fel de joc de-a v-ați ascunselea, unde epicul e ascuns, amânat. Aduci la înaintare o bucată de text care să aibă câteva ancore cu care ai putea înhăța atenția auditoriului care se definește pe sine “plictisit”. Un text undiță. Cu momeală, e drept. Apoi textul rămâne suspendat, ca un pod rupt. Ca să ajungi la un capăt trebuie te încumeți într-o direcție. Acolo, suspendat, nu poți rămâne. Nu asta face seducătorul? Nu-l vrăjește, nu-l ia de unde se află pentru a-l transporta spre un alt meridian? Apoi arunci momeala: Ce crezi că s-a întâmplat? Tinerii nedeprinși cu lectura au o anume sfiiciune în raport cu textul, nu se dumiresc de ce ar trebui să fantazeze ei când linia autorului e fermă. Mai ales că le ceri să-și și argumenteze opțiunea. Sunt dezorientați, pot slobozi la început un a toate-rezolvitor “Nu știu, doamna.” Tinerii care însă au un minim exercițiu al lecturii sunt bucuroși să tricoteze o canava de întâmplări pe care apoi o sprijină într-o altă plasă, argumentativă de data aceasta. Ultima etapă a exercițiului este “Ce s-a întâmplat de fapt”, e ca-ntr-un roman polițist unde specialistul rezolvă cazul. Plictiseala e spulberată de insolitul suprapunerilor. Lectura ca amuzament, ca destindere. Acest joc ...serios funcționează nu numai la psihologie unde anumite trăsături de personalitate ar putea conduce spre un comportament care se poate anticipa. De vreme ce profesorul de română propune elevilor parcurgerea obligatorie a unor lecturi, noi cei de socio-umane l-am putea secunda. Chiar dacă am avea aerul cuiva care se mulțumește cu firimiturile de la masa stăpânilor, interpretarea economică a unor bucățele de literatură ne poate aduce servicii interesante. Textul literar dă savoare orei. Chiar dacă limbajul pe care încercăm să-l cultivăm elevilor noștri impune sobrietatea stilului științific, textul literar aduce în lecție strada, omul obișnuit, îl aduce pe elev. Conceptele pe care le decupăm noi oră de oră, pe care apoi le asamblăm în teorii interesante, ar putea funcționa ca o sită prin care sunt trecute texte literare. Un context poate fi văzut din nesfârșite perspective iar perspectiva economică e nelipsită unei existențe. În clasa a XI-a, elevii de liceu studiază “Enigma

Otiliei". Se presupune c-o citesc, personajele le sunt familiare. De ce n-ar începe o lecție ca *Cererea* sau *Piața*, sau *Alegerea rațională a consumatorului*, sau *Venit, consum, investiții*, cu o lectură predictivă:

"Vreau să știu mai întâi cât costă. Farmacistul(...) făcu o mică socoteală și declară că doctoria asta costă doi lei și cincizeci de bani.

- *E...e prea scump! Mai ieftin nu se poate?*
- *Nu se poate, ce vorbă e asta? Dumneata nu știi că prețurile sunt fixe?*
- *Așa? Atunci, se răzgândi moș Costache, n-o mai fac. Farmacistul îi aruncă rețeta și se îndreptă spre alt client. Bătrânul merse încet până în strada Sfinții Apostoli, unde era o altă farmacie. Acolo întreabă simplu:*
- *Cât costă să-mi faceți rețeta asta?*
- *Doi franci și optzeci!"*

Elevul este invitat, pe baza lecturii sau imaginând, să completeze un tabel:

Ce crezi că s-a întâmplat	Ce argumente ai	Ce s-a întâmplat de fapt

Puțini sunt cei care nu cunosc zgârcenia lui moș Costache, încât majoritatea vor ști că se va întoarce la primul farmacist ca să...economisească 30 de bani. Textul literar, spre deosebire de textul de specialitate, nu intimidează, utilizează fondul limbii comune iar șansele de a capta atenția unor "plictisiți" sunt mai mari.

Jurnalul cu dublă intrare este o altă metodă care ne permite să utilizăm claviatura largă și armonioasă a literaturii în disciplinele noastre. Elevul are libertatea să selecteze ceea ce i se pare reprezentativ, alege ceea ce i se potrivește. Atunci când unui elev de clasa a XII-a, i se cere să decupeze din "Enigma Otiliei" noțiunea de buget, poate să se oprească asupra:

Textul	Interpretarea
<i>"Făcând unele socoteli aproximative, adunând chirile luate de pe prăvălii și apartamente, socotite la o sumă potrivită, văzu că i s-ar cuveni pe lună câteva sute de lei, din care și-ar fi putut plăti cu prisosință pensiunea, cu oricâte alte cheltuieli suplimentare."</i>	

Metodele activ-participative, din care fac parte și acestea, au particularitatea de a trezi curiozitatea unui elev pentru care motivația intrinsecă s-a stins ori nu s-a aprins niciodată. Plăcerea de a răsfoi o carte în căutarea unei soluții originale este o plăcere intelectuală. Apoi curiozitatea de a asculta și alte soluții ar putea alimenta nevoia de lucru cu textul. Jurnalul cu dublă intrare lasă libertatea elevului de a alege el textul și de a propune propria sa interpretare. Ca-n orice jurnal, soluțiile sunt asumate de autor, sunt mai puțin contestate.

Sinelg-ul este o plasă subiectivă pe care profesorul o poate arunca peste un conținut obiectiv al cunoașterii. Un text de specialitate poate fi cernut prin grila unor jaloane pe care le presupune această metodă. În plus, textul, înainte de a fi tranșat și aranjat în "sertarele" Sinelg-ului, are nevoie de o sintetizare, cere o reformulare a ideilor principale, ceea ce înseamnă că trece elevul prin anticamera înțelegerii și deci îl aduce în învățare. Învățarea înseamnă până la urmă schimbare de comportament, și orice nouă achiziție pe care elevul o face prin rezolvarea temelor sale, îl face mai predispus la schimbare, mai receptiv la nou, mai curios. Un om care învață are mai multe șanse de a-și păstra prospețimea intelectuală, curiozitatea. Pasionații se desprind din rândul celor care învață cu plăcere. Nu poți învăța cu plăcere decât într-un mod creativ. Există din păcate și un fel silnic de a învăța, memorarea mecanică lipsită de aplicabilitate la viața reală. Ni se poate reproșa că Sinelg-ul e o pierdere de timp, la ce bun și-ar alinia elevul ideile în niște rubrici ale unui tabel? Profesorul poate avea și o dovadă a parcurgerii unei lecturi, poate cuantifica efortul elevului, pentru o mai corectă evaluare a elevului. Sinelg-ul poate fi o piesă a unui portofoliu. Un Sinelg s-ar putea formula astfel: Parcurgeți textul și completați tabelul:

Știam corect	Știam greșit	Am aflat nou	Vreau să aflu

Lectura puzzle este un joc cu o doză ceva mai mare de ludic dar fără ca această dozare să fie gratuită. Raționamentele pot fi prezentate sub forma unei lecturi puzzle, elevul fiind uneori în situația de a identifica premisele și concluzia, alteori în situația de a formula el însuși o concluzie, sau de a întemeia o concluzie pe baza unor premise proprii.

Lectura pe diagonală este o modalitate de a prinde în coordonate ferme un conținut. Este nevoie de a desprinde rapid dintr-un text conceptele-cheie, de a tria esențialul de neesențial într-o unitate de

timp convenabilă. Elevul trebuie învățat să parcurgă un text pe diagonală, urmărind anumite repere ale scriiturii. Nu intră în derizoriu informații ca: autorul unei lucrări, setul de concepte pe care-l propune acesta, vecinătatea auctorială în care se plasează, orizontul temporal al scriiturii, etc. Tabla de materii, prefața, postfața, titlurile și subtitlurile sunt elemente peste care elevul e bine să nu treacă.

A *citi* pare a fi o îndeletnicire de refugiați care nu se adaptează la rigorile unei lumi pragmatice și dinamice. Profesorii sunt specialiști ai învățării. Ei știu cel mai bine că învățarea cognitivă, deși nu este singurul tip de învățare, este esențial pentru un om care urmărește o continuă formare cerută de o continuă schimbare. Literatura de specialitate sau literatura pur și simplu nu intră într-o relație de divorț ci coabitează într-o formă splendidă. Ceea ce am sugerat eu este opinia că această fericită coabitare se poate încerca și la orele de discipline socio-umane.

ÎNTREBĂRI “DESCHISE” vs. ÎNTREBĂRI “ÎNCHISE” în procesul de predare-evaluare a disciplinelor socio-umane

Elena Carmen Rad
Liceul Teoretic Bogdan Vodă – Vișeu de Sus, Maramureș

Obiectivul major al studierii disciplinelor socio-umane în liceu este formarea personalității elevului, pe baza unor criterii valorice de natură științifică, umanistă și moral-civică. Implicându-se activ în descoperirea de sine, a naturii umane în general și a interacțiunilor sociale cu ceilalți, elevul își va însuși principalele tematici ale reflecției asupra omului și societății. Prin dezvoltarea unor competențe: gândirea creatoare, capacitatea de analiză, sinteză, abstractizare, generalizare, concretizare, argumentare, evaluare, aplicare, limbaj de specialitate, tehnici de lucru specifice, deprinderi de muncă intelectuală, etc., elevul ajunge să-și structureze un sistem axiologic, care îl va ajuta în conturarea propriei concepții despre lume și viață. Studiarea disciplinelor socio-umane oferă tinerilor instrumentele necesare formării și dezvoltării unor deprinderi și atitudini intelectuale, care vor sta la baza dobândirii unei autentice culturi umaniste.

Prin studiul disciplinelor socio-umane, valorizând potențialul lor interdisciplinar și integrator, elevii vor putea să-și formeze o imagine comprehensivă despre ei înșiși, despre ceilalți și societate, vor putea înțelege legăturile dintre gândire și acțiune, condiționările acționale și instituționale. Se formează astfel cetățeni informați, capabili să emită judecați de valoare competente, să participe la dialog și acțiune socială.

Profesorul de filosofie trebuie să apeleze la tactici și metode participative, să creeze situații de autonomie intelectuală prin care va stimula și încuraja creativitatea, imaginația și spiritul critic. Poziția sa trebuie să fie maleabilă, deschisă, permisivă la inițiativele elevilor, pasibilă

de a-l face să înțeleagă lumea și altfel decât a înțeles-o profesorul sau ei înșiși până la un moment dat.

Imaginea pe care filosofia o propune asupra lumii se constituie nu prin însemnarea datelor, ci prin interpretarea lor, adică printr-un efort teoretic propriu, care conduce la formularea unor enunțuri care au ca obiect universal, infinitul, etc. Sublinierea modului specific de a fi al filosofiei prin raportarea la știință și îndeosebi a valențelor ei integratoare angajează lecția de filozofie într-un orizont extrem de generos, pe care profesorul nu poate să îl negligeze. Este vorba despre un alt grad de generalitate, care angajează filosofia într-o perpetuă aspirație spre absolut și care se cere a fi subliniat cu consecvență. De asemenea, aderarea la o filosofie sau alta nu pune numai probleme de gândire pură și de consecvență logică, ci și de convingerea, de atitudine, de adeziune la anumite idealuri și valori. În cadrul interpretării totalizatoare pe care o dă filosofia, omul este luat în considerare nu numai ca intelect pur care nu speră, nu dorește, nu crede, nu se bucură, nu suferă, ci ca ființă vie, ca persoană, cu tot ce implică acest cuvânt ca diversitate, complexitate, inefabil. Și tot acest mod de a fi al filosofiei se cere a se impune în demersurile făcute de către profesor în predare, pentru a configura posibilitatea unui alt orizont în conștiința elevilor, mai larg și mult mai generos decât experiența lor provenită din înregistrarea realului prin datele oferite de studiul diferitelor discipline.

Filosofia se distinge față de științe și printr-un act referențial, tinzând, chiar atunci când abordează aceleași aspecte ale realității ca și știința spre o raportare a problematicii la statutul ontologic al omului. Este important pentru oricare adolescent, să înțeleagă că din valorificarea cunoștințelor în semnificația lor umană rezultă posibilitatea unei viziuni a destinului uman, a rostului existenței sale, viziune ce antrenează o atitudine morală, cel puțin. Aceasta se explică încă o dată, de ce, spre deosebire de limbajul științific, cel filosofic nu este susceptibil de interpretări univoce. El presupune o justificare în raport cu o scară valorică: filosofia reprezintă un astfel de etaj reflexiv la nivelul căruia se conjugă o vastă sinteză explicativă cu o reacție umană față de lume.

Ca profesor, în general, ca profesor de filosofie în particular, trebuie să încurajezi aspirația către căutare și, uneori, să provoci mirarea, uimirea. O predare „eficientă” a filosofiei e aceea care menține o doză optimă de deschidere, de incertitudine, de uimire. O dată cu mirarea, spune L. Legrand se naște în spirit o viață autentică. Chiar dacă, uneori,

ea este resimțită ca trăire inconfortabilă sau dureroasă poate, din cauza unei insecurități momentane, avantajul ei este de a sfărâma structurile imobile, idolii, preconcepțiile, angajând elevii într-o stare de permanent activism spiritual.

În didactica tradițională elevul era privit îndeosebi ca fiind pasiv, dar receptiv. Actul cunoașterii se reducea, în cele mai multe cazuri la o simplă înregistrare a informațiilor comunicate de profesor, fără să se pună accent pe dezvoltarea structurilor cognitive și reflectorii ale individului.

În predarea disciplinelor socio-umane, ținându-se seama de specificul lor, se pune accentul pe analize și sinteze, exprimarea unor atitudini și capacități intelectuale, ceea ce impune o anumită ierarhie a obiectivelor, după cum urmează:

1. Formarea și dezvoltarea atitudinilor și capacităților intelectuale;
2. Formarea și dezvoltarea priceperilor și deprinderilor;
3. Achiziția cunoștințelor.

Alegerea metodologiei trebuie să se facă prin prisma acestei ierarhii, în care achiziția de cunoștințe se plasează abia pe locul trei, preferându-se acele metode cu un pronunțat caracter formativ, care pot asigura un autentic exercițiu de formare cognitivă, afectivă, etică: problematizare, metoda euristică, învățarea prin descoperire, brainstorming-ul, metoda eseului filosofic.

Practica pedagogică evidențiază avantaje și dezavantaje atât în folosirea în predare a metodelor închise cât și acelor deschise. Astfel, predarea într-un mod așa-zis tradițional, adică folosirea expunerii și a altor metode „închise” predispune la pasivitate și conformism din partea elevilor.

Evaluarea după itemi obiectivi și semiobiectivi are un avantaj major prin asigurarea fidelității conținutului și obiectivității în notare, dar utilizarea excesivă a acestor tipuri de itemi duce la familiarizarea elevului cu aceasta tehnică de testare și la manifestarea unei tendințe reduționiste, simplificatoare în realizarea învățării.

Pe de altă parte, folosirea metodelor activ-participative asigură dezvoltarea structurilor cognitive și operatorii ale elevului, a componentelor relaționale și a aspectului comunicațional (elev-elev, profesor-elev), în cadrul procesului instructiv-educativ. Întemeiate pe ideea îmbinării gândirii și acțiunii, metodele activ-participative ajută elevul să cerceteze, să descopere singur cunoștințele ce urmează să fie însușite, să le prelucreze și să găsească prin efort propriu soluții la

problemele cu care se confruntă. În acest sens, ele sunt capabile să mobilizeze energii fizice și psihice deosebite, să-i stănească elevului interesul și curiozitatea, să-i capteze atenția și să-l determine să-și pună în joc imaginația, creativitatea, înțelegerea, memoria, puterea de anticipare, etc. Învățarea eficientă presupune implicarea, angajarea celui care învață în actul învățării și acest lucru este posibil datorită metodelor activ-participative.

În evaluare, itemii subiectivi au drept principal avantaj faptul că testează originalitatea elevului, creativitatea și capacitatea sa de personalizare a cunoștințelor, de comunicare. Totuși există aici o anumită subiectivitate în evaluare și ei necesită uneori timp îndelungat pentru proiectare și notare (în special în cazul problemelor care solicită rezolvarea în termeni de optim sau dezirabil).

În practica pedagogică, profesorul de filosofie trebuie să combine cele două modalități diferite de lucru: algoritmul și creativitatea într-o formulă destul de echilibrată pentru a încerca să le ofere elevilor atât înțelegerea clară, adecvată a conceptelor introduse, cât și dezvoltarea personalității lor creative. Fiecare profesor trebuie să-și găsească timp pentru a consolida noțiunile predate (iar acest lucru trebuie făcut în așa fel încât să înlăture însușirea greșită a unor termeni, prin metode pe care fiecare le-a testat de-a lungul experienței sale), dar, în același timp, să ofere suficientă deschidere elevilor pentru a-și forma și exprima personalitatea.

COPIII DE AZI – PĂRINȚII DE MÂINE

Petronela Vali Slavu
Școala Generală Nr.4 – Vulcan

Deseori, copiii se joacă de-a părinții, învățând să-și asume răspunderi, să aibă grijă de alții. În joaca lor, imită gesturile și limbajul propriilor părinți. Exemplul personal al acestora este, oare, suficient de convingător? S-a demonstrat că, de cele mai multe ori, un copil bătut și nedreptățit va deveni, la rândul său, un părinte violent și nedrept. Pentru că un copil este nu numai al părinților, ci și al societății, comunitatea ar trebui să dea o importanță mai mare pregătirii copilului pentru când va deveni părinte. „Profesia” de părinte se învață fără a absolvi o școală. Școala oferă multe cunoștințe dar puține modele capabile să influențeze pozitiv viitorul copiilor.

La educație civică, am terminat capitolul despre trăsături de caracter. Pe parcursul mai multor ore, discutaserăm despre încredere și lipsa de încredere, despre adevăr și minciună, despre bunătate și răutate, despre curaj și lașitate, cu trimitere la situații concrete din viața de zi cu zi sau din basmele cunoscute. Astăzi, la test, m-am gândit să le propun și o cerință mai deosebită. Fiecare elev trebuia să-și imagineze că este părintele unui copil care obișnuiește să mintă, să nu-și respecte semenii, să-i supere pe cei din jur. În aceste condiții, trebuia să găsească soluții concrete pentru a îndrepta comportamentul fiului imaginar.

Cu maturitatea specifică vârstei, elevii mei au dat răspunsurile pe care ei le-au considerat potrivite. Interesant este că majoritatea provin din familii bine încheiate, unde se bucură de armonie. Și totuși, în răspunsurile lor, am găsit soluții dure, cum ar fi: „l-aș bate”, „l-aș face de răs”, „l-aș arunca jucăriile”, „l-aș lega de pat”, „l-aș lăsa să doarmă afară”, „aș urla la el până m-ar durea gâtul”, „nu i-aș mai da de mâncare”, „l-aș duce la școala de corecție”. Mă gândeam care dintre aceste pedepse m-ar fi afectat pe mine, copil fiind, cel mai mult. Sunt sigură că aceea cu aruncatul jucăriilor...

Mulți elevi au optat pentru măsuri mai practice, ca de exemplu: „i-aș interzice o vreme să intre la calculator”, „nu i-aș mai cumpăra nimic”, „nu i-aș mai da bani de buzunar”.

Iată câteva dintre răspunsurile lor:

„Eu l-aș certa și nu aș mai vorbi cu el.”

„l-aș face un program. După școală face temele și după aceea la lucru: spălat vase, aspirat, spălat pe jos.”

„Eu i-aș promite că dacă se comportă bine îi cumpăr o mașinuță cu telecomandă care costă 200 lei.”

„Eu aș considera că trebuie să-l cert, să nu-i fac poftele, să nu-l las afară la joacă, să-l închid în cameră fără televizor, fără calculator, să stea doar în pat. Atât.”

„Eu l-aș pedepsi, dar mai bine nu-i mai fac ce vrea el. Până se va îndrepta, îi fac doar de mâncare.”

„L-aș izola în casă și i-aș da o copiere de zece foi.”

„L-aș trimite la școală murdar, ca să râdă copiii de el.”

„Eu nu l-aș mai lăsa la televizor și la calculator o lună și nu i-aș mai cumpăra nimic. L-aș pune la muncă.”

„Ca să se îndrepte, l-aș înscrie la fotbal sau la baschet.”

Chiar și adulților le este greu să găsească metodele potrivite, darmită copiilor...

Să fie, oare, bătaia – această controversată metodă disciplinară – considerată de copii ca „ruptă din Rai”? Răspunsurile lor ar putea fi analizate, interpretate. Chiar voi face acest lucru, dar nu acum. Am așternut aceste gânduri, pornind de la un răspuns neașteptat, care contrastează cu celelalte.

Adelina este o fetiță veselă, zburdalnică. Și fratele ei a fost elevul meu. Acum are 21 de ani, așadar e ușor de dedus că micuța este alintata familiei. Răspunsul ei ar trebui să dea de gândit multor părinți și dascăli:

„Eu i-aș spune că îl iubesc și dacă i-aș spune asta poate s-ar îndrepta.”

Cândva, am citit că, pentru dezvoltarea armonioasă a personalității, un copil are nevoie de vitamina „I” (i u b i r e). Din păcate, în școală, iubirea este un subiect tratat superficial, dacă nu chiar ignorat. Îl învățăm pe copil să rezolve probleme matematice prin metoda falsei ipoteze, îl învățăm să facă analize sintactico-morfologice și câte altele... Dar nu îl învățăm cât de importantă este iubirea în viața noastră și cum să le dăruiască semenilor iubirea lui.

DESPRE LIBERUL ARBITRU

Daniel Pătrășincă

Școala cu clasele I-VIII, Sector 5 – București

Citeam cu pasiune Descartes și parcursesem câteva capitole din cartea sa *Texte fundamentale*. Ideile clare și distincte focalizau efortul filosofului și aveau ca sursă gândirea, mijloc ce deținea o autoritate puțin contestată de a produce cunoștințe adevărate. Elogiul rațiunii era evident, iar rigoarea cu care își propunea anumite reguli de urmat părea impresionantă. Găseam în acea carte mai mult decât o filosofie – era o învățătură...

Dintr-un soi de respect față de filosof, am încercat un exercițiu de reevaluare a unor idei, pe care le adoptasem până atunci drept adevărate. Mă preocupa încă problema liberului arbitru pe fondul interacțiunii cu A. Schopenhauer, căruia nu voiam de fel să-i dau dreptate. Și m-am gândit că era un moment potrivit...

În primul rând, am pornit de la faptul că, pentru a fi lege, doctrina liberului arbitru trebuie să se aplice tuturor oamenilor, deci trebuie să aibă o generalitate absolută, astfel încât să nu se găsească nici măcar un singur caz în care ea să nu fie valabilă. Un aspect l-am găsit mai puțin cercetat și în același timp incitant: Primul om și liberul arbitru.

Cartea I a Bibliei spune că Adam a fost pedepsit pentru că a încălcat porunca divină, iar teoria liberului arbitru plasează responsabilitatea în sfera umanului. Dacă teoria își rezervă dreptul generalității, atunci ea se aplică în cazul Primului om la fel ca tuturor. Deci, dacă Adam a fost pedepsit, înseamnă că a fost responsabil, căci potrivit celor argumentate mai sus, doar posesia capacității alegerii binelui sau răului putea întemeia finalitatea nefericită a acțiunii sale.

Prin urmare, dacă Primul om era însuflețit cu liber arbitru și acesta însemna capacitatea de a alege responsabil între bine și rău, cum se explică transformările ulterioare actului de păcat? Mai precis, dacă

Înainte de căderea, omul avea conștiința binelui și răului, neputând fi altfel, deoarece pedeapsa nu ar fi fost întemeiată, ce însemna Pomul cunoștinței binelui și răului? Un element important este acela că moartea însoțește „Pomul liberului arbitru”, pe când liberul arbitru inițial nu-i aduce niciun prejudiciu. Nu putem nega conștiința alegerii deoarece invalidăm teoria dar nici nu putem presupune că acest Pom avea același înțeles cu liberul arbitru...

Putem formula în continuare câteva întrebări care să cuprindă mai precis viziunea noastră:

- Ce fel de bine și rău poseda omul înainte de păcat și ce fel de bine și de rău a cunoscut în timpul căderii?
- De ce cunoscând binele și răul inițial omul era sortit veșniciei iar după cădere, morții?
- Dacă binele și răul conviețuiau conceptual în conștiința omului, spre ce cunoaștere a unui bine sau rău se îndreaptă el ulterior?

Singurul răspuns ce-mi părea verosimil era legat de **natura binelui și răului** cunoscut. Inițial, liberul arbitru, ținea de aspectul conceptual, de învățătură, era întipărit în conștiință ca **principiu** al binelui și răului. Mă întorc la o afirmație pe care o găsisem în Scripturi și care mă fascinasese încă din copilărie: „Nu există om care să-l vadă pe Dumnezeu și să trăiască.” Ea poate fi de asemenea un răspuns: deși cunoștea binele și răul în stare conceptuală, prin cădere, omul l-a cunoscut în stare personală. De ce era nevoie ca în Biblie să existe o astfel de afirmație, dacă niciunul din oameni nu-l poate vedea pe Dumnezeu? Cui se adresează această mențiune? Murim din multe alte motive, mai puțin acela că l-am văzut pe Dumnezeu. Poate a făcut-o Primul om...

Ca o scurtă recapitulare:

1. *Omul nu putea fi pedepsit dacă nu era responsabil, adică dacă nu avea liber arbitru.*
2. *Liber arbitru = capacitatea de a deosebi răul de bine în cunoștință de cauză / Pomul cunoștinței binelui și răului.*
3. *Dacă liberul arbitru este alegerea între bine și rău în cunoștință de cauză, ce înseamnă Pomul?*
4. *Între cele două stări de cunoaștere ale binelui și răului există o deosebire de NATURĂ cel puțin din perspectiva finalității.*
5. *De ce binele inițial căderii nu atrage după sine moartea pe când cel al Pomului da?*
6. *Dacă omul cunoștea binele conform teoriei liberului arbitru, ce fel de bine a cunoscut ulterior păcatului?*
7. *Mai există doar un singur tip de Bine posibil de cunoscut, dacă cel în formă conceptuală se cunoștea deja, anume cel în stare **personală** – Dumnezeu.*

BARIERE ÎN COMUNICARE

*Gabriela Militaru
Colegiul Tehnic Ion Mincu – Craiova*

De fiecare dată când dorim să transmitem un mesaj, pe cale orală sau scrisă, urmărim să ne facem înțeleși și acceptați. Atunci când nu reușim să atingem acest obiectiv, înseamnă că ceva în derularea comunicării nu funcționează cum trebuie. Spunem atunci că în calea comunicării a apărut **un obstacol** (o barieră).

Barierelor în comunicare se produc atunci când receptorul mesajului comunicat nu primește sau interpretează greșit sensul dorit de către emițător. Sursele care generează bariere în comunicare/învățare sunt multiple. Pe câteva dintre ele le vom explica în continuare:

Zgomotul

– în momentul în care emițătorul transmite mesajul, este indicat ca propagarea acestuia să se facă într-un mediu favorabil comunicării. Altfel zgomotul poate deforma mesajul sau îi poate distra atenția receptorului.

Diferențele de percepție

– modul în care noi privim lumea este influențat de experiențele noastre anterioare, astfel că persoane de vârste diferite, naționalități, culturi, educație, ocupație, sex, temperamente diferite vor avea alte percepții și vor interpreta situațiile în mod diferit. Aceste diferențe sunt și sursa obstacolelor în comunicare.

Concluziile pripite

– deseori vedem ceea ce dorim să vedem și auzim ceea ce dorim să auzim, evitând să recunoaștem realitatea în sine.

Stereotipii

– învățând permanent din experiențele proprii, vom întâmpina riscul de a trata diferite persoane ca și când ar fi una singură: "Dacă am

cunoscut un inginer (student, maistru, negustor, etc.) i-am cunoscut pe toți”.

Lipsa de cunoaștere

– este dificil să comunicăm eficient cu cineva care are o educație diferită de a noastră sau care are insuficiente cunoștințe despre un subiect abordat. Desigur este posibil, dar necesită îndemânare din partea celui care comunică și consum mare de timp; el trebuie să fie conștient de discrepanța între nivelurile de cunoaștere și să se adapteze în consecință.

Lipsa de interes

– este una din cele mai mari și mai frecvente bariere ce trebuie depășite. Acolo unde lipsa de interes este evidentă, trebuie să se acționeze cu abilitate pentru a direcționa mesajul astfel încât să corespundă intereselor și nevoilor celui care primește mesajul.

Dificultăți în exprimare

– dacă emițătorul are probleme în a găsi cuvintele potrivite pentru a-și exprima ideile, aceasta va fi sigur o barieră în comunicarea cu ceilalți.

Emoțiile

– emotivitatea emițătorilor și receptorilor de mesaje poate fi de asemenea o barieră. Emoția poate bloca definitiv comunicarea atunci când emițătorul nu se poate concentra să transmită mesajul sau receptorul nu se poate aduna să îl primească.

Personalitatea

– diferențele temperamentale sau felul în care îi percepem pe cei din jurul nostru ne pot face să fim reticenți la ceea ce ei ne transmit sau să înțelegem greșit mesajele lor.

După enumerarea barierelor care pot surveni între emițător și receptor, pornind de la motivele care le generează, putem încerca și o clasificare a barierelor comunicaționale:

- cea ce se spune nu poate fi auzit: este vorba în special de barierele fizice: zgomot, lipsa concentrării, surzenie, distorsiuni în timpul transmiterii (atunci când se comunică prin telefon, radio),

- ceea ce se aude nu poate fi înțeles: ascultătorul poate auzi, dar ceea ce înțelege este influențat de educație, de lipsa cunoștințelor. Neînțelegerea limbajului semnifică incapacitatea de a interpreta mesajul și poate fi datorată erorilor de traducere, de vocabular, de punctuație, gesturilor non-verbale;

- ceea ce este înțeles nu poate fi acceptat: ascultătorul înțelege dar nu poate accepta datorită unor factori psihologici cum ar fi: atitudinile sale față de ceilalți, sentimentele față de subiectul pus în discuție, lipsa de deschidere, prejudecăți (etnocentrismul – credința că propria cultură este superioară oricărei alteia).
- vorbitorul nu poate descoperi dacă a fost auzit, înțeles, acceptat.

În concluzie, barierele pot fi găsite în orice sistem comunicațional și de aceea este mai corect să spunem că mesajul transmis nu e niciodată mesajul receptat și că de fiecare dată el este o interpretare (mai mult sau mai puțin corectă) a mesajului original.

Bibliografie

André, C.; Lelord, F. *Cum să ne purtăm cu personalitățile dificile*. ed. Trei
Bach, Richard *Pescărușul Jonathan Livingston*, ed. Humanitas
Nuță Adrian *Comunicarea: chipuri, măști, umbre*, ed. Sper
Mitrofan, Laurențiu *Atracția interpersonală* ed. Sper
Rosenberg, Marshall B. *Comunicarea nonviolentă: Un limbaj al vieții*,
ed. Elena Francisc Publishing

PROFESORUL IDEAL

*Dragoș Grama, 11E
GȘ Energetic – Târgu Jiu*

Într-o societate modernă, civilizată, fiecare persoană își petrece pe băncile școlii o perioadă semnificativă din viață. Primii 18 ani din viața noastră sunt marcați de studiu, de... școală. Aici deprindem scrisul, cititul, socializarea dar și multe altele.

În interacțiunile cu ceilalți, profesorul este persoana care cultivă în elevii săi nu numai cunoștințe/informații, dar și primele atitudini. Atitudini față de propria persoană, față de școală, față de oameni și față de lumea înconjurătoare.

După familie, cel mai important personaj din viața noastră rămâne *profesorul*, "personajul cheie". Prin el se pot deschide sau închide orizonturi. În temeiul experienței sale, al vocației, acesta are datoria morală de a ne orienta pe drumul cel bun în viață, pe drumul care ni se potrivește cel mai bine fiindcă el este cel mai în măsură să ne... "citească", să vadă în noi, să ne întuiască cel mai fidel nevoile, năzuințele. Și, prin asta, profesorul este singurul care poate face ca studiul să fie atractiv, ne poate determina să venim de plăcere la școală, iar nu materia stufoasă, foarte aglomerată impusă de cei din minister.

În funcție de abilitatea acestuia de a ne atrage, eu aș identifica în profesorul ideal persoana caldă, senină, cu limbaj calm, amical care în același timp trebuie să impună și respect în rândurile elevilor. În educație, lupta pe care o ducem e numai cu propria persoană. În acest demers, în încercarea de a ne autodepăși, profesorul trebuie să ne fie un aliat de încredere.

După opinia mea, pentru a putea merge în fața unei clase de elevi este necesară o pregătire pedagogică, de specialitate și nu numai. Pentru ca, atunci când se prezintă în fața unor elevi sau studenți, profesorul să *cunoască* materia amănunțit, conținutul disciplinei și

utilitatea practică a acestora și să nu se limiteze numai la informațiile din manual; să coreleze teoria cu viața concretă.

Răbdarea este o altă condiție esențială a unui profesor, deoarece nu toți elevii sunt înzestrați, nu sunt genii încât să aibă capacitatea de a pricepe informațiile transmise la primul contact cu acestea. Profesorul trebuie să abordeze diferențiat elevii, să facă tot posibilul să nu descurajeze elevii mai slabi la învățătură. Astfel ei se vor teme să răspundă chiar dacă vor ști răspunsul corect. Este mult mai eficientă metoda încurajării elevilor, atunci când primesc sfaturi utile, când li se vorbește cu blândețe elevii pot să se implice în educație.

Profesorul ideal este acela care nu pune accent pe notarea elevului, pentru că nu notarea contează, nu notarea este cardinală. Nu ne formează în nici un fel această notare. Cel mai important este ca profesorul să ne învețe să fim corecți cu noi înșine dar și cu ceilalți, să muncim cinstit și să ne respectăm pentru ceea ce suntem, nu pentru ceea ce părem a fi.

Profesorul ideal este cel care rămâne peste vremuri în amintirea noastră, este cel care, metodic sau nu, oferă mereu lumină, căldură și dragoste.

CONSILIEREA PSIHOLOGICĂ ÎN ȘCOALĂ

vocație – înțelegere – interogație

Caterina Popescu
GȘI Energetic – Craiova

Am auzit deseori rostită întrebarea: *“Ce vrei să te faci când o să fii mare?”* Părinții îi întreabă adesea pe copii. Nu numai părinții îi întreabă, ci și bunicii, rudele, apropiații, dascălii. Uneori părinții le influențează, sau chiar determină copiilor traseul alegerilor. Faptul că ei au o anumită profesie îi face pe copii s-o aleagă și ei la rândul lor. Unii își pun întrebări asupra alegerilor lor, alții nu; astfel ajung s-o practice uitând cum de au ales-o. Nu reușesc să facă legături cu dorințele pe care le-au avut ei sau părinții lor. Alteori se întâmplă să fie resimțită o intensă conflictualitate legată de meseria lor și a părinților, conflictualitate pe care n-o pot elabora.

M-am întrebat deseori despre procesul alegerii meseriilor așa-zis umanitare, cele care te pun în contact direct cu suferințele oamenilor. Ce se află în spatele alegerii tale? E vorba de o împrejurare, de destin, de ceva ce ai visat de mic, de ceva ce s-a cristalizat cu timpul? Asupra cărei întrebări îi poți da un răspuns cert? Și a avea deja răspunsuri la întrebările astea, a ști sigur cărui fapt i se datorează alegerea ta, a-l numi cumva nu înseamnă a te rigidiza? Ești un om care nu-ți mai pui întrebări, ai toate răspunsurile. Nu-ți mai pui întrebări. Știi deja totul. Mulți își pun probabil întrebarea: *“Ce aș fi fost eu dacă...?”* Mi se pare că e la fel ca jindul pe care-l au tinerele fete de a se mărita. Nu căsătoria în sine contează, ci tentația de a fi mireasă.

Continuu totuși să cred că, încă de la început, are loc o idealizare a profesiei alese. O idealizare interiorizată ce începe să lucreze în mintea ta și care te face să crezi că ceea ce faci tu e superior, util, cel mai bun și, mai ales, cel mai greu.

Cu cât îți spui mai des, atât ție cât și celorlalți, cât de dificilă e munca ta, cu atât îți crești șansele de a-i rezista, de a i te dedica și de a o idolatriza mai mult.

M-aș hazarda să spun că găsim cu toții un beneficiu în nefericirile, spaimile, dorințele și exigențele pe care ți le trezește profesia ta.

Într-o vreme, la sfârșitul adolescenței am fost fascinată de existențialismul absurd. Păstrez și acum un caiet vechi cu fișe de lectură în care scriam citate, comentarii și gânduri pe marginea lor. E posibil ca pe mine să mă fi impresionat Regatul aurit al lui Malraux cu lumea lui care, prin nu știu ce minune a scăpat din naufragiul universal. În regatul ăsta trăiau doar animale fabuloase și câțiva magi într-o cetate păzită tot timpul de demonii aflați în mințile noastre. E posibil să mă fi impresionat literatura angajată care pledează mereu în favoarea unei cauze. Însă cu siguranță nu doar asta. Ar fi atâtea: copilăria mea timpurie pe malul Dunării, sărăcia lucie în care trăiau oamenii din satul nostru, rivalitatea constantă, de nedepășit în adolescență față de sora mea mult mai mare, tata cu spiritul lui matematic analitic, mama cu misticismul și toanele ei, bunica paternă cu cinismul răutăcios și bolile ei imaginare, pustiu afectiv pe care l-am resimțit uneori, pustiu care mi-a ascuțit urechea interioară.

Constat acum că toate cărțile, ideile, credințele, oamenii care m-au impresionat s-au potrivit conținutului meu psihic și am asimilat ceea ce mi-a trezit rezonanța interioară.

Munca în consiliere și să fiu consilier psihopedagog într-o școală a însemnat pentru mine o întoarcere continuă pentru a privi înăuntrul meu. Dincolo de toate metodele, strategiile, tehnicile, regulile și limitele impuse din afară sau autoimpuse, evaluatorii, mentorii, rămâi în cele din urmă tu împreună cu cadrul pe care l-ai format, cu propriul tău dispozitiv de lucru.

Nu de puține ori unii au zis că avem o meserie ingrată, inutilă, fără finalitate. Care face mai mult rău decât bine, care adâncește și agravează dificultățile existente. Adesea observ, de cele mai multe ori fără să simt nevoia de a interveni, neputințele profesorilor, furiile lor reprimite, refulate, agresivitatea convingerilor educative. Câteodată am senzația că ajung dascăli oameni care n-au nici un fel de tact pedagogic.

Am auzit și că lucrul cu copiii e mai dificil decât cel cu părinții. Inițial am avut tendința să spun că, dacă nu poți găsi nici o punte între tine și copil cu siguranță în cazul unui adult nu vei reuși. Acum am constatat că lucrul cu copiii e solicitant, copiii te solicită mult din punct de vedere

afectiv. Cu oamenii mari vorbești mai mult. Oamenii mari ascund și se ascund pe sine cu cât vorbesc mai mult. Și-apoi, dacă lucrezi cu copiii, lucrezi cu părinții lor. Dificultățile copiilor sunt de cele mai multe ori dificultățile părinților și a le acorda tot sprijinul, compasiunea, a găsi modalități de a-i ajuta fără ca ei să se simtă “descalificați” din funcția parentală are o mare importanță.

Cu siguranță vocația e un element definitoriu într-o alegere autentică. Auzim, citim și vedem peste tot reclame luminoase, rețete despre cum să fii fericit, frumos și bogat, cum să te descurci, ce să scrii în C.V., pomelnice întregi de cuvinte goale. Îți inventezi calități, îți fabrici măști sofisticate, îți studiezi atent ținuta, gesturile, glasul ca să fii înăuntru, ca să nu fii exclus, ca să fii la fel ca ceilalți, socializat, acceptat, de succes. Am înțeles după un timp destul de lung că vocația conține elemente pe care nu le poți sesiza, nici cuantifica în abilități și aptitudini.

A fi consilier înseamnă a auzi dincolo de cuvinte, a auzi cu cea de-a treia ureche, a învăța tăcerea, a suporta tăcerea celuilalt, a suporta frustrarea neputinței, a intui discursul latent al celuilalt, a simți în corp tensiunea ne-spusă, a dori să vorbești, întrerupi, a dori să faci mai mult, a cenzura toate astea, a ieși uneori din cadru. Toate lucrurile astea și încă multe altele, eu nu le pot numi abilități. Pot spune că ele fac parte din ceea ce numesc eu a face din vocație meseria de consilier într-o școală.

Consilierea psihologică practică cu profesionalism și din vocație nu poate cu siguranță vindeca problemele întregii școli. Poate aduce ameliorări, poate chiar vindeca multe suferințe ale părinților, ale copiilor. Și asta e un lucru de preț pentru că astfel se asigură o filiație sănătoasă pentru copiii copiilor îngrijiți.

ȘCOALA – FACTOR AL ORIENTĂRII ȘCOLARE ȘI PROFESIONALE

*Andreea Murgu Mitescu
GȘ Energetic Nr. 1 – Târgu Jiu*

Școala și profesorii sunt printre cei mai importanți factori de realizare a orientării școlare și profesionale, care-i dau și un caracter pragmatic. Elevul petrece cea mai mare parte din timpul evoluției sale intelectuale, morale și profesionale în cadrul școlii, în interacțiune cu profesorii. De aceea, pentru fiecare școală, ca și pentru fiecare profesor trebuie să existe o concepție și acțiuni generale și specifice de orientare școlară și profesională. Un rol important în conceperea și desfășurarea orientării școlare și profesionale îl are dirigintele, profesorul care îndrumă o clasă (an de studiu) în învățământul preuniversitar.

Personalitatea profesorului - factor semnificativ în conturarea identității vocaționale

Din momentul în care debutează în școlaritate, copilul intră în sfera unui alt tip de influențe educative decât cele din familie; acestea sunt proiectate, organizate și desfășurate în mod deliberat pentru a asigura transformarea sa permanentă într-o direcție bine stabilită: formarea personalității sale astfel încât să devină autonomă, independentă și creativă, capabilă să răspundă cerințelor societății atât la momentul prezent, cât și în viitor.

Școala este o realitate extrem de complexă, un factor activ în cadrul ambientului social. Complexitatea sa rezidă din multitudinea de variabile ce o definesc, începând cu structura sa, procesele ce se desfășoară în interiorul ei, cultura specifică, climatul educațional etc. Toate acestea și încă multe alte aspecte reflectă locul special ocupat de

școală în societate, rolul esențial îndeplinit de aceasta în formarea, educarea, profesionalizarea membrilor societății înseși.

Alături de familie, școala este, așadar, factorul care contribuie în mod esențial la formarea/dezvoltarea personalității copilului, finalitatea sa majoră constând tocmai în conturarea clară a identității vocaționale a acestuia astfel încât să devină capabil să opteze, să aleagă profesia cea mai potrivită pentru el și pentru societatea în care trăiește. În cadrul școlii profesorul, personalitatea sa și stilul său educativ, influențează într-o mare măsură devenirea personalității elevului.

Personalitatea profesorului ocupă un loc aparte în literatura psihologică și pedagogică. Aceasta pentru că nu se poate ignora valoarea atmosferei impusă în activitatea instructiv-educativă de către personalitatea profesorului și a tipului de relații stabilite cu elevii.

Experiența îndelungată a școlii arată că elevii învață și se formează așa cum sunt călăuziți de educatori.

Personalitatea elevului este educată de personalitatea profesorului, spiritualitatea unuia se hrănește din spiritualitatea celuilalt, ceea ce face necesară o abordare interpersonală plurisubiectuală, dialogată a interacțiunii pedagogice, capabilă să asigure nu numai dimensiunea informațional-operativă, a transmiterii de cunoștințe, ci și dimensiunea umană, psihosocială, a creșterii și coevoluției partenerilor de interacțiune - profesorul și elevul.

Umanizarea și personalizarea interacțiunii educaționale implică restructurări substanțiale ale rolului didactic, profesorul nemaifiind doar persoana care propune conținutul, dă lecții, formulează sarcini, cere anumite conduite. El stimulează și întreține activismul investigator al elevului, creează condițiile ca el să se comporte într-un anumit fel, să descopere și să-și pună probleme și sarcini de cunoaștere; se orientează către specificul intereselor și capacităților elevului, este atent la realizările și creațiile acestuia.

Realizarea în practică a acestui deziderat depinde de măsura în care educatorii posedă calitățile necesare centrării cu precădere pe așteptările, cererile, trebuințele și interesele elevilor, cu alte cuvinte, de stilul lor didactic.

Stilul constă în totalitatea procedurilor generale și specifice de activitate, permițând folosirea maximală a calităților și capacităților persoanei, ca și compensarea unor minusuri ale ei.

Stilul se află în interiorul personalității, este subiectiv și depinde foarte mult de firea individului, de temperamentul și aptitudinile sale, de specificul său personal. El se distinge de datele experienței comunicate, care sunt obiective și se află în afara celui care le comunică.

Școala - partener principal în consilierea vocațională a elevilor

„Școala dispune de un însemnat ansamblu de mijloace de influențare pozitivă a alegerii profesiei de către elevi. Chiar dacă, în unele cazuri, elevii declară opțiuni profesionale conturate din proprie voință, de fapt acestea implică o anumită influență a școlii prin natura obiectelor de învățământ față de care elevii își formează interese stabile și care îi determină să aleagă profesiuni legate de domeniile acelor obiecte de învățământ față de care au fost atrași insistent. Un alt mecanism, de influențare a profesiei, mai ales prin rolul său în formarea identității vocaționale și asupra căruia am insistat în capitolele anterioare, îl reprezintă admirația elevilor pentru anumiți profesori a căror personalitate și prestație profesională vor să o imite.

Așadar, chiar dacă nu se recunoaște întotdeauna, primordialitatea școlii în procesul orientării elevilor este un adevăr evident și incontestabil. Ea decurge din faptul că, așa cum am mai menționat, orientarea carierei reprezintă o problemă educativă complexă și de lungă durată, care presupune competență și colaborarea între diverși specialiști.

Școala dispune de trei mijloace esențiale pentru realizarea obiectivelor și sarcinilor orientării: **a)** structura învățământului; **b)** procesul de învățământ; **c)** cabinetul de consiliere psihopedagogică.

Structura învățământului “baza obiectivă a orientării școlare și profesionale. Ea poate facilita sau frâna desfășurarea eficientă a procesului de orientare” (Tomșa, Gh.,1999). Din asemenea motive, măsurile adoptate în majoritatea țărilor europene prevăd o amplă diversificare a învățământului, pentru a pune structurile școlare în serviciul orientării elevilor.

La rândul său, procesul de învățământ pe ansamblu și îndeosebi lecția, ca principală formă de organizare a activității didactice, constituie un important mijloc de orientare a carierei elevilor. Acest adevăr are la bază concepția psihopedagogică despre orientare, după care a orienta

înseamnă, în esență, a educa sau a pregăti elevul în vederea alegerii carierei.

Conform concepției psihopedagogice, orientarea carierei este o componentă inseparabilă a procesului de învățământ. La realizarea obiectivelor și sarcinilor orientării contribuie toate componentele procesului de învățământ (conținutul, strategiile, metodele, formele de organizare etc.), iar prin intermediul acestora se realizează, într-o mare măsură, toate componentele sistemice ale procesului de orientare (cunoașterea, educarea, informarea sau îndrumarea propriu-zisă a elevilor).

Cabinetele școlare de consiliere psihopedagogică, în număr din ce în ce mai mare în ultimul timp, mențin la dispoziția elevilor, părinților și a diriginților un specialist (pedagog, psiholog, sociolog) abilitat în consilierea școlară și profesională. Acesta consiliază elevii, părinții și cadrele didactice, coordonează, organizează și realizează programe de orientare a carierei elevilor, informează elevul în privința rutelor școlare, traseului educațional și îl sprijină în alegerea/opțiunea academică/profesională.

Factorii educativi din școală implicați în consilierea carierei elevului

La nivelul școlii, principalii factori implicați în procesul de orientare a elevilor sunt profesorii, diriginții, directorul școlii și consilierul școlar.

P r o f e s o r u l

Indiferent de specialitatea predată în școală, profesorul constituie un factor important în realizarea procesului de orientare a elevilor. El are sarcina de a participa în mod sistematic și continuu la activitatea de cunoaștere a elevilor și de îndrumare a acestora în procesul de alegere a studiilor și carierei. De asemenea, prin activitatea lor didactică obișnuită, îi îndrumă pe tineri pentru a-și forma abilitățile, cunoștințele și atitudinile necesare în formularea proiectelor și evaluează aceste abilități, cunoștințe și atitudini. Această muncă de îndrumare se articulează cu predarea și cu practicile evaluative.

Oricare ar fi disciplina predată, obiectivele transversale, precum curiozitatea intelectuală, plăcerea de a învăța, sentimentul de a avea putere asupra lucrurilor și stăpânirea unor cunoștințe și abilități (identificarea surselor de informații pertinente, tratarea informației în

funcție de o problematică dată și structurarea sa plecând de la repere) contribuie la dezvoltarea personalității tânărului și la autonomizarea sa în alegerea carierei pe care o va întreprinde la un moment dat. Alte elemente țin de interesul pentru o disciplină particulară, de rolul său în continuarea studiilor și în dezvoltarea motivației elevilor, care se reduce prea des la obținerea unei note bune sau a aprecierii profesorului.

Alegerea metodelor pedagogice nu este indiferentă: *metodele active* favorizează învățarea, dar și autonomizarea elevilor. Lucrul în *grupuri mici* permite schimburi numeroase și utile, interacțiuni și disonanțe productive: confruntarea propriilor reprezentări cu cele ale altora provoacă ajustările și evoluțiile necesare.

Orice *evaluare* a elevului, orice remarcă făcută, orice apreciere a muncii sale este o informație ce i se oferă despre el însuși. Evaluarea îl ajută pe elev să-și dea seama de progresele înregistrate la o disciplină sau alta, dar și să-și construiască o reprezentare corectă despre propriile sale aptitudini, capacități și competențe, în funcție de care va opta pentru o profesie sau alta.

Profesorul nu este obligat să desfășoare acțiuni speciale de consiliere în cadrul procesului de predare, dar în stabilirea conținuturilor, a metodelor de lucru etc. el trebuie să aibă în vedere ce anume poate fi utilizat și în scopul orientării elevilor.

Dirigintele

În procesul de consiliere vocațională, profesorul-diriginte ocupă un loc special, el fiind coordonatorul activității de orientare la nivelul clasei. În dubla sa calitate - de profesor de o anumită specialitate și de diriginte -, el are sarcini suplimentare față de ceilalți profesori, dar și mijloace de realizare mai numeroase. Dirigintele participă în mod direct la desfășurarea procesului de orientare, în calitatea sa de profesor, iar în calitatea sa de diriginte coordonează activitatea celorlalți profesori pentru cunoașterea, educarea, informarea și îndrumarea în plan școlar și profesional. Acest ultim aspect, alături de unele acțiuni concrete de cunoaștere a personalității, de informare directă asupra studiilor, profesiilor și cerințelor sociale, de îndrumare a acțiunilor de autocunoaștere și autoinformare, constituie principala activitate specifică a dirigintelui în domeniul orientării carierei elevilor.

Dirigintele are la dispoziție un număr de ore de dirigințe, pe care le poate consacra orientării vocaționale a elevilor, posibilitatea de a

organiza vizite în scopuri de informare profesională, de a organiza acțiuni de orientare în afara orarului clasei și de a colabora cu părinții elevilor în acest sens.

Un neajuns este însă că dirigintele, profesor de o anumită specialitate, nu este abilitat, în perioada de formare profesională inițială în domeniul consilierii vocaționale.

Directorul școlii

Prezența directorului școlii este necesară în toate etapele procesului de orientare, întrucât el poate imprima o linie corectă de desfășurare la toate nivelurile, poate aprecia în mod obiectiv perspectivele activității de consiliere vocațională în școala pe care o conduce, forțele și mijloacele disponibile pentru realizarea obiectivelor propuse.

Rolul directorului în procesul orientării elevilor se manifestă în toate planurile sale manageriale: planificare și organizare, îndrumare și coordonare, control și evaluare.

În planul activității de planificare și organizare, directorul trebuie să asigure, pe cât posibil, toate premisele necesare desfășurării întregului proces de orientare. Acest lucru presupune din partea conducerii școlii următoarele acțiuni și operații:

- delimitarea riguroasă a cadrului de activitate și asigurarea unor condiții optime procesului de consiliere a carierei;
- antrenarea tuturor factorilor interesați în procesul orientării elevilor;
- urmărirea rutei școlare și profesionale a elevilor orientați;
- urmărirea dinamicii raportului dintre preferințele profesionale ale elevilor, aspirațiile acestora și ale familiei, pe de o parte, și necesarul forței de muncă în diferite sectoare, pe de altă parte.

Consilierul școlar

Consilierul școlar contribuie, mai ales, la îndrumarea tânărului în formarea identității și a imaginii de sine, a identității vocaționale; de asemenea este cel care acordă, dacă i se solicită, sfatul de orientare elevului care nu reușește să-și definitiveze opțiunea vocațională.

Obiectivul principal al activității întreprinse de consilierul școlar este să ajute elevul să fie subiectul propriei sale istorii. El nu trebuie să fie o sursă suplimentară de influență (ca familia, vecinii, colegii, profesorii, instituția școlară, mediile de informare etc.), ci să ajute adolescentul să

pună în perspectivă ansamblul acestor elemente care concură la formarea așteptărilor și intențiilor sale. Trebuie să-i permită subiectului să-și analizeze situația și reprezentările actuale. Această perspectivă îl conduce în mod necesar la a-și pune întrebări despre sine, despre identitatea sa, despre ceea ce-i determină viziunea despre sine. Această activitate de mediere joacă un rol major în construcția de sine a subiectului și în alegerea celei mai potrivite profesii.

Consilierul școlar are rolul de a favoriza dezvoltarea personalității fiecărui elev, de a-l ajuta pe fiecare să-și construiască o imagine de sine care să-i permită să facă opțiuni de orientare în același timp pozitive și realiste.

Consilierilor școlari le revin obligații profesionale de a pune în practică - în colaborare cu echipa managerială a școlii și a celorlalte cadre didactice - și o funcție neasumată încă de instituțiile educative, cea socială: adică de sprijinire a elevilor pentru ca aceștia să se realizeze profesional, să-și găsească un loc de muncă sau să-și creeze unul.”¹⁸

E l e v u l - partener activ

în propria sa orientare vocațională

„Analizând tendințele contemporane ale consilierii și orientării carierei se poate observa modificarea substanțială a atitudinii față de copil: copilul nu mai “este orientat”, ci este “ajutat să se orienteze”; el este “asociat” la proiectarea viitorului propriu, acordându-i-se un rol activ. Sub forma unui principiu al orientării, Stanciu Stoian formulează sintetic această idee: “Orientarea trebuie să formeze un om capabil să-și aleagă singur profesia” (Ghivirigă, M, 1976.).

Pentru ca elevul să fie actor activ în procesul propriei orientări școlare și profesionale trebuie să fie conștient de importanța actului de alegere a profesiei care îi va direcționa viața sau un anume număr de ani și de riscurile la care îl expune o alegere greșită. Apoi, participarea conștientă și activă a elevului în acest proces presupune ca el să cunoască criteriile unei bune alegeri profesionale (concordanța dintre aptitudinile lui și specificul și cerințele profesiei; oportunitatea și perspectiva alegerii unei anumite profesii; datele oferite de piața muncii; posibilitățile familiale și materiale pentru însușirea acelei profesii) și să opereze cu ele.

Existența principiului autodeterminării individuale în alegerea profesiei sugerează ideea că finalul procesului de orientare școlară și profesională ar trebui să fie autoorientarea profesională a elevului. Aceasta presupune însă capacitatea de autocunoaștere și autoevaluare a elevului, cu alte cuvinte o identitate vocațională conturată care este posibilă spre sfârșitul liceului.

Se poate afirma că autoorientarea, adică stabilirea independentă și motivată a deciziei, este rezultanta normală a procesului de formare a identității vocaționale a elevului. Pregătirea psihologică (intelectuală, afectiv-motivațională și volitiv-caracterială) realizată în acest proces îndelungat și complex urmărește să stabilească o concordanță între ceea ce vrea, ce poate și ce trebuie să facă tânărul.

POEZII

*Alin Negomireanu
Liceul Teoretic – Novaci*

Poezie de seară

Odată cu seara se instituie gândurile,
Care aduc lumina în negura lipsei;
Odată cu seara ne încearcă simțirea iubirii...

În noapte se arată calea spre rost, spre farmec,
spre tot.

Lumea se înalță în noapte,
Acum e marea bucurie a întâlnirii cu Celălalt, -
E timpul „întâlnirilor admirabile”,
Care nu sunt mai prejos
De stelele singure și tăcute.

Seara lumii se așterne în sufletul meu;
Și-mi arată că Viața este
o (cu)n(o)aștere fără oprire.

Tăcere

Tăcerea m-a învățat să fiu,
Un arbore mângâiat de vânt,
Orientat spre soare.

Sculptându-mi viața-n luminare,
Ea m-a transformat în neuitare;
Pictându-mi linii drepte de visare.

Marta Cremeny
– Târgu Jiu

poate se cuvenea să-ți vorbesc și despre fericire

ei / vorbesc agasant despre primăvară
uneori mai bat din picior
ochiul meu se dilată
cineva îmi scurmă prin gânduri
același galop
poate ar trebui să fulgere câteodată

îmi strunesc tâmpile în palme
sedată cu o realitate
cer frânghii plumbuite pentru vis
sau doar un antreu pentru noapte
o altă capcană
poate ar trebui să plouă

*

de parcă mă primenesc pentru miez
nuanțez pupilele cu un strat de melancolie
înghit furnici crescute în resturi de emoții
se mai încălzește
cineva tace
rămân un funicular ce-ți poartă tristețile
mă legăn și mă rog încetișor
pentru un dus fără întoarcere

*

ei / doar vorbesc
teama de instinctul de corb mă face
mă face să caut adăpost într-o iluzie de dragoste
tresar controlat
ascult cum se târâie strigătul
încă un ucigaș izbăvind amintiri

poate că nu învățăm decât un ultim tango al zăpezii
înainte de apa dintâi.

Silvia Caloianu
– Chișinău

femei și pietre

femeia dormea în piatră visa în piatră monologa se mistuia femeia
cuvintelor ei li se puteau ghici omoplații coapsele tălpile
păreau să plece
semnând
univoc
în alb
îmbrățișând pe cineva de mult prea departe iar asta numai
și numai dacă femeia nu se devora cumva pe sine însăși
întrebându-se
făcându-și loc printre coastele sale
familiar
incestuos
organic
într-un context favorabil defel întâmplător
deasupra îi ningeă cu ace de brad și mirosea verde
ca și cum din clipă în clipă ar fi putut izbucni vreo primăvara
să îi surprindă nudul răsfățându-se în paturi calcaroase
și ar fi trebuit să se grăbească
să își răspundă

alături
cu poame de lumină pe buze
fiica pietrei

cântec pentru vânătorul meu

pe genunchii mei doarme vânătorul meu din departe
e o tradiție
mai întâi povestim de selecția naturală după care îi cânt
nu îmi vorbi de zăpezi în gri dragostea mea nu îmi vorbi de
păsări țipând împușcate în pagini
au fost și primăveri așa ceva nu se uită

u t o p i a

au fost și dureroase
noi le-am dus fracturate în pieptul nostru
bandajate optimiste în pieptul nostru acele primăveri
au fost exaltante
le-am dat ce a fost mai frumos
am fost cei mai buni am fost în culori ecologice
am zburat în confetti
ne-am regăsit de mai multe ori și le-am plăcut
noi am văzut fericirea
închide cartea și taci mai departe cu mine dragostea mea
ce să ne
mai
spunem
nimic nu moare
ce voce ai ce tristă
ce ochi ai vânătorule ce blânzi ce tandri

prada altuia

când ai tăcut ascuns în telefonul meu negru
ai tăcut atât de frumos
încât m-am gândit că nu e nicio deosebire
între giulgiu și tăcere
și am zis ah
am tras în mine tot aerul vagonului șapte
și am zis
ce e românia fără tine ce e limba română
mi-am lins buzele de lacrimi și am zis tu ești românia mea
tu ești cineva care din timp în timp reface harta lumii
trenul prietenia scotea fum pe nas și pe urechi
părea un balaur fericit la culme
că mă duce
în dinți
peste prut
înapoi
ca pe o pasăre împușcată

Alina Mihaela Manole
UMF – Iași

dragostea mea e o mașină veche de scris

habar nu am ce mai faci, cum ești și nici care ți-e numele
dragostea mea e o mașină veche de scris
cuvintele curg între file precum poezia cu îngerii lui nichita

luna care apare în scenariu e o plasă galbenă
și fiecare cititor al acestui text trebuie
să stea în ea pe cer timp de o noapte

el dispare cum dispar toți bărbații
la război & pace, iubito
ca în sketch-ul acela cu toma caragiu dumnezeu să-l ierte
de care ce *m-am* mai răs prin 1984

ascult the road to home și alte piese verzi depășite
ele sunt covorașele mele fermecate din folderul zestre
prin galbena plasă a lunii primăvara asta mi se scurge cu totul

dragostea mea stă și acum în creierul meu,
freacă menta și ea ca și mine
pe bloguri & poezie.ro, apoi vine domnul Pa și zice
cea mai mare pierdere de vreme e pe youtube
pe youtube și pe trilulilu
this video is not available in your country

sunt în românia și cresc dimineți în care
după mine miroase a pișu de mătă
râd și nu știu de ce îmi aduc aminte de 1984
dragostea mea e pe o scară de griuri
și seamănă puțin cu cartea aceea

Liviu Nanu
Clubul Sportiv – Roșiorii de Vede

sonet plângăcios

nu lacrimi de mâhnire de dor sau bucurie
și nici de indignare am stors la colț de pleopă
cu fața aplecată umil în farfurie
vă spun cinstit și simplu: am plâns tăind o ceapă

deci nu doar o legumă. foiță cu foiță
încet am dezvelit-o simbol rotund al vieții
ca pe o domnișoară (dar nu orice leliță)
pierdută categoric în brațele tristeții

și gândurile mele curgând ca o cascadă
spre miezul inocenței mă poartă fără voie
când nenăscut și singur ședeam în acoladă
și mestecam placenta ca frunza de aloe

ah iată-mă acuma plângând peste planetă
cum molfăi ceapa vieții picantă și completă

elegie bolnavă

mă înec în apele poluate ale cotidianului
și fiecare zi mă fixează într-un tipar recurent

acum e noapte și am rămas cu ochii pe cer
câteva stele pitice și luna ca o cremă de zahăr ars

fiecare avem un dumnezeu moțâind într-o gaură neagră
al meu este acela căruia mă rog și nu mă ascultă
sau poate că tocmai el îmi trimite mesaje spam
„congratulation dear lucky winner”
pe care eu le trimit înapoi virusate

o privesc pe olguța, văile și movilițele trupului ei
ea își fumează indiferentă sentimentele în rotocoale gri
care se înalță spre tavan ca zilele fără evenimente

de undeva se aude waldo tușind suprarealist

Silvia Van
– București

Din volumul imaginar „De-aș fi Vasile”

17 ale lunii

mă trezesc dimineața cu ochii uscați
mi-e sete, fereastra îmi alunecă gri în retină
e frig, m-aș mai trage o vreme între perne, papucii
cu burta în sus oftează sub pat, podeaua sughite
și se trage tremurând la perete

cafeaua pe masă e veche și rece, înghit în sec
renunț, crapă afară zorii în chinuri, copacii se reazemă
unii de alții, ciocănesc egal în pereți, blocul se scutură
gâdilă între umeri, la trei, o vecină cu glas
de vioară îl strigă pe Nelu

mă însoțește în stradă un câine blazat, dă din coadă
te știu, mă previne, mă încarcă ziua de joi ca tramvaiul
în spate, dă-te mă mai încolo, stai ca dulapul în ușă
mă înjură orașul, mă uit urât, l-aș pocni în stomac
și-aș fugi în Mallorca

la Palma e bine, se agață linia lungă a mării de cer
îi rupe cămașa, soarele gol ca un plod chicotește și urcă
scara albastră se leagănă în vânt, ciugulesc pescăruși
boabe de lumină cu ciocul... șeful trasează sarcini
altfel lumea ar da faliment până luni

Mă bate gândul să plec

stau în intersecție cu bagaje cu tot. sunt un bărbat matur
 cu cuvintele mele asonante, ghemuite cumiști împrejur.
 car în rucsac vreo două-trei bucăți arătoase de vise. color
 și alb-negru. plus un coșmar de efect. și-o imaginație
 întreagă. nu m-am îndurat s-o las epiforic în casă. drumuri
 se desfac evantai în dreapta și-n stânga. vizavi se fâțâie
 în geam o mușcată prea coaptă. plec! bocancii
 mă dor. mă înțepă în mustață invective cu trompă.
 mă scarpin. claxonează o salvare. polițistul ține grav
 metonimii pe caschetă. plec! blonda de-aseară ridică
 interogativ și retoric piciorul. tușesc epigramatic.
 zâmbesc. o salut haibun și haiku. trecătorii privesc antitetic.
 blonda trage epiforic perdeaua. mă gândesc. cuvintele
 își pun mâna la tâmplă. plec! undeva răsar doi sori dimineața.
 undeva, cineva îmi cioplește statuie. porumbei cufuriți
 mă așteaptă. plec! trec doomiiste brunete în Ferrari
 cu palimpsest lipit pe capotă. chicotesc parnasiano-hermetic.
 ele îmi fac vesel cu mâna. arunc rucsacul cât colo.
 sar hiperbatic în sus.

Februarie și atât

poate aș fi putut să mă adăpostesc într-un vitraliu
 dacă unghiul ferestrei n-ar fi tăiat prea ascuțit
 pătrimea de sus a casei cu oameni fericiți
 dacă nu s-ar fi scurs prin pereți sineala acoperișului
 și nu mi s-ar fi umplut irisul cu zburătoare speriate
 și nuferi carnivori, așa, în răsăritul perfect proiectat
 mi s-a decolorat prea devreme trupul, pieptul
 mi s-a deschis ca o ușă veche, prinsă
 într-o singură balama, ruginită
 și s-au strecurat afară palate, sculpturi, fresce
 catedrale, temple, altare, moschei, arabescuri
 faianțe și gresii, arcade, bolti, porturi și parcuri

bazaruri forfotitoare și o autostradă dublă
ce face legătura cu celelalte contururi ale mele
de fapt sunt de la un capăt la altul
o singură întrebare, fără răspuns
e păcat să mor între muzicanți
la colț de stradă, în plină poveste
și atât.

Cristina Elena Hasse
– Gevelsberg, Germania

Ocolul pământului cu un strigăt

nu mă resemnez...
mă-mprăști verde în vale,
m-așteaptă catedrale și palate imense

în loc de muze, cocoțați pe ziduri,
îmi fac cu mâna pitici de zahăr glasați
lângă ușă o femeie își poartă pruncul sub inimă
până la moarte, zice ea obsesiv,
bărbații nu știu nimic...
m-ajunge frigul dinăuntru

pe alte meleaguri
poetți de trupuri fragede, goale,
își lasă din când în când testamentele de-o parte,
copiii-și pun mâinile la urechi,
centaurii au două torace,
labirintele își pierd rostul rătăcirii

necuprinsul mă duce peste tot
și mă uimește încontinuu
– acromatism sau perete de oglinzi –
reflexia unor instantanee ratate
în care ecoul nu pătrunde

BLOCUL DE LÂNGĂ NEUROCHIRURGIE

fragment

Alina Mihaela Manole
UMF – Iași

Blocul meu e chiar lângă Spitalul de Neurochirurgie. De la fereastra camerei, se văd saloanele, camerele de gardă, cele de baie, mai văd pe câte unul cum stă la geam și fumează, ascuns de ochii asistentelor. Noaptea se aude salvarea, mă trezesc din somn, mă ridic puțin din pat, de ani de zile știu la care din etaje se va aprinde lumina, la camera de gardă, la dr. Popa de la ATI, sau dr. T. de la neurochirurgie, dacă se aprind pe rând, omul acela are șanse să scape cu viață, dacă se aprinde doar lumina de la etajul 1, e clar, terapie intensivă și atât, în așteptarea lui Dumnezeu și a lui Sf. Petru, dr. Popa face tot ce se mai poate.

Mioara lucrează la terapie intensivă de ani de zile. E una dintre cele mai bune asistente medicale de acolo. Noi o știm de ceva vreme, stă și aproape de blocul nostru și ne făcea injecții când eram mici. Are mână ușoară Mioara, nu mă dor fiolele de calciu și nici B-urile. Vorbește frumos și are atâta răbdare. De unde aveți așa multă răbdare, doamna Mioara? Știe că sunt în anul I la Medicină și îmi zice, hai cu mine într-o zi, să vezi de la cine am învățat să fiu așa.

În anul I, nu știi nimic despre viață. Știi doar despre moarte. Te învață să diseci pe cadavru. Însă cadavrul nu simte mare lucru. Poți să îi tai mușchi, nervi, artere, dacă i le-ai tăiat greșit, nu se cunoaște, poți să îi scoți și un rinichi și să îl pui în buzunarul de la halat, sau inima, că nimeni nu țipă, nimeni nu se mai zbate, nimeni nu mai face pipi pe el și nimeni nu mai dă ochii peste cap. Acolo toată lumea are aceeași tensiune, același puls, aceleași unde electrice pe creier. Aceleași gânduri: de a sta cât mai liniștit și a asculta cu crește iarba.

La ATI neuro este cea mai grea secție de terapie intensivă, cea mai dură emoțional. Mai e secția de arși, că aceia sunt conștienți și e cam insuportabil să te jupoaie cineva de viu. La neuro, însă, nu rezisti dacă ai nas fin și îți tremură mâna de nervi când vezi că doamna cu coasa se plimbă fără halat prin salon, fără pic de jenă și de bun simț. Ba chiar, de sărbători, te mai atinge așa ușor pe umăr cu vârful coasei, iar a doua zi dimineată, după gardă, nu știi de la ce ai halatul agățat.

De vineri seara, cum termin laboratoarele, fug acasă, mănânc ceva, îmi iau halatul, pantalonii verzi pe sub halat, papucii de spital și în ATI la neuro cu mine. Doamna Mioara mă învață, de la tăiat fiole fără să îmi ciuntesc degetele, la puncții și pus sonde vezicale, făcut clisme, luat sânge din jugulară, pus corsete, perfuzii, numărat picături, doze, deși nu știu mare lucru despre toate acelea și cum funcționează, le învăț ca pe niște pași algoritmici, din mers, doamna Mioara nu are timp să îmi mai arate a doua oară, acolo nu există a doua șansă. Sunt însă două saloane. Țsta din dreapta, îmi zice, e cu legume, pe ăștia poți să faci injecții ca să te obișnuiești, că nu simt nimic. Într-o zi, fusese internat un pacient paralizat, un bărbat cam la 65 de ani, vai de capul lui de amărât și slab, dau să îi fac tot cocktailul acela injectabil în coapsă, că nu puteam să îl întorc să i le fac în fund, și acela începe să țipe dintr-o dată, ce faci cucoană, că mă doare! I-am zămbit candid, deși eram moartă de sperietură. Ah, dar v-a durut așa tare? Da! zise omul nervos, noroc că nu se putea mișca prea mult, cred că m-ar fi strâns de gât. Alt pacient, mai încolo, mă înjura încontinuu. Credeam că are ceva cu mine, am să plâng, doamna Mioara, ce are domnu' acela din patul al doilea cu mine, că mă înjură încontinuu. Mioara râse cu râsul ei senin, lasă-l, e aproape de prag și nu se încumetă să îl treacă nimeni dincolo. Nu era conștient, înjurătura era singura lui reacție de apărare, pentru că nu își mai putea mișca nici mâinile, nici picioarele.

Era într-o dimineată de iarnă, aveam 19 ani și lucram ca voluntar într-un salon în care o doamnă se plimba fără halat și fără mănuși, doar cu o coasă pe umăr. M-am apropiat de fereastră, începuse să ningă. Într-o rezervă alăturată, cineva aprindea o lumânare. La capătul holului, în altă rezervă, o fetiță de șase luni, cu ochi mari și negri, piele albă, se ambiționa să trăiască chiar cu tubul din cap, ascuns sub căciulita roz de lână împletită. S-a născut așa, cu capul mai mare, spunea maică-sa și se uita la mine, rugându-mă să o mint că se mai poate face ceva...

*

Uneori vine cineva din culise, poartă o mantie și o baghetă magică cu stelută în vârf și te atinge, întâi pe umăr, și toate numele se așează în cerc, aceleași și aceleași nume se prezintă ție, ca și cum ai ține în mână doar oglinzi paralele. Apoi pe stern, lângă inimă, și inima se deschide precum lada de zestre a bunicii, păstrată în holul acela lung unde îți era puțin teamă să mergi până la capăt, așa cum ți-a fost uneori și când vei fi fost mare, iar de undeva se aude vocea bunicii sau poate a Olguței din cea mai citită pagină a copilăriei. Apoi pe creștet, pe frunte și în palme, deja prea mult pentru o simplă inițiere în misterele unei scene deschise non-stop, ca o julitură la genunchi, recidivantă, pentru jocul de-a zănele și zmeii, în care să nu fi fost prinsă niciodată, dar în care să rămâi pentru totdeauna.

*

Pentru mine, primele cuvinte în limba franceză au venit de pe când aveam cinci ani și mama îmi fredona fragmente din melodiile la modă în tinerețea ei. Joe Dassin devine astfel primul meu iubit. În clasa a patra, învățătorul a hotărât să avem două ore de franceză pe săptămână, pe atunci limbile străine se introduceau din clasa a cincea. I-am zis mamei că vreau și eu la cercul de franceză de la școală, mai ales că se făcea teatru de păpuși, iar noi eram vocile faimoaselor personaje. Mama se gândea, probabil, că nu voi avea timp, având și orele de studiu zilnice la vioară, pe atunci fiind deja la avansați, chipurile. Lucram de la vârsta de șase ani, cu diferiți profesori care dispăreau subit, verile, peste granițele patriei, iar toamna mama îmi aducea alții care oricum, dispăreau și ei anul următor.

De fapt, eu mergeam la cam toate cercurile și olimpiadele, eram de pe atunci *multitasking*. Colegii se bazau pe mine când vreun profesor întreba clasa, cine merge anul acesta la olimpiadă. Până și la mate am fost la faza pe județ unde, spre uimirea întregii școli, am rezolvat două din cele trei probleme date. Ba chiar și la istorie, însă deja eram mare, în liceu, și profesorul, prinzându-ne pe noi toți cei din rândul de la mijloc al clasei, schimbând numărul la teză, dar între noi, m-a delegat pe mine, drept reprezentant al pedepsei colective, să învăț Constituția de la 1923 și să merg cu ea învățată la olimpiadă. Așa că mă trezesc eu la cinci dimineața, în sâmbăta concursului, deschid cartea și scanez, cu ochiul, că pe atunci atât era, atent, pagină cu pagină, cu cartea pe genunchii acoperiți de plapumă. A scana era o metodă bună de a reține în memoria vizuală date și paragrafe, chiar fraze întregi, memoria, însă fiind de foarte

scurtă durată, mare lucru nu am făcut decât o amărățată de mențiune care, însă, m-a salvat de la corigență.

Era frig în cameră. Adormeam în frig, mama încălzea două cărămizi, una pentru patul meu și cealaltă pentru al fratelui meu mai mic, le învelea în niște cârpe și ni le puneă la picioare, să ne încălzim. Până dimineața, se răceau. Ne trezeam în frig. Așa era pe atunci, nu știam cum ar fi să fie altfel. Mama ne învelea cu plapuma până spre vară, când brusc se încălzește teribil în Iași. Am rămas și acum cu obiceiul de a mă înveli cu plapuma vara, înveliș adiabatic.

*

Când eram copil, mă obseda numele *Schiță pentru istoria lui cum e cu puțință ceva nou*. În fiecare vacanță de vară încercam să îmi imaginez cum vine lucrul acesta: cum e cu puțință ceva nou. Îmi imaginam mie, apoi lumii din realitatea mea imediată. Mă gândeam cum de i-a venit domnului (pe atunci, Eliade, Noica, Cioran și Călinescu erau pentru mine, Domnii, așa le ziceam în mintea mea, Domnul Călinescu – în realitate, ai mei râdeau de mine când mă vedeau cu Istoria literaturii române – iar citești în aia groasă a lui Călinescu! pierzi vremea, ia și lucrează la matematică), cum de i-a venit domnului ideea de a scrie o schiță și încă despre ceva care este, într-un fel, o probabilitate. Îmi imaginam ce vruse a spune cu *schită*, cu *istoria*, dar mai ales mă gândeam, veri întregi, la *cum e cu puțință*, cum de a ales așa, ce anume l-a făcut să aleagă expresia așa și nu altfel. Mi-o notasem pe o bucățică de hârtie pe care o purtam cu mine în penar (aveam un penar din acela chinezesc, alb cu un păun mare desenat pe el, cu magnet și oglindă în interior, pusesem foița de hârtie după oglindă, acolo nu ar fi umblat nimeni să caute). Cât despre *ceva nou*, pentru mine, pe atunci, toate erau noi, îmi era mai ușor cu vechiul, cu deja-știutul, se rezolva mai repede, aveam zece minute în plus de joacă, de privit pe fereastră, de citit povești nemuritoare. *Ceva nou* mi se părea inutil, ce rost ar avea ceva nou, dacă îți ia din timpul de joacă! După veri și vacanțe întregi, am decis, pe la 12 ani, că Domnul Noica s-a gândit în felul următor: *nu mai e cu puțință ceva nou*, nici pentru El nu mai e cu puțință ceva nou, de aceea *ceva nou* este istorie și încă una scurtă și necunoscută în totalitate, deci nu poate fi altceva decât o schiță!

Așa m-am apucat, la 12 ani jumătate, de poezie.

*

Dirigul ne făcuse cerc de literatură universală. Veneam câțiva, cinci-șase oameni, îmbrăcați în hainele de acasă, adică fără uniformă,

seara de pe la 5 sau stăteam după ore. Mai am și acum caietele în care scriam. Începuse cu autorii italieni, Renașterea. Ne făcuse și concurs de recitare de poezie. Prin '80 și ceva, mi-a dat cartea lui de poezii, Gerunziu. O știam pe de rost. Mai știam, pe atunci, Blaga și Sandburg. Ai mei erau reticenți, ce îți trebuie ție poezie, ia și învață. Poezia nu era ceva de învățat. Ascundeam cărțile sub pulover și mă duceam în baie, stăteam pe cadă și le citeam. Mai greu era vara, când de sub tricou proemina vreo carte cu copertă cartonată. Cred că ei știau, dar sperau undeva în sufletul lor să fie vreun Gheba, Olivotto sau altă culegere de probleme. N-a fost să fie.

Într-a șaptea m-am dus la fizică. La faza pe județ, ne calificasem aproape jumate de clasă. Am plecat noi spre liceul unde se dădea proba, ne-am dat toți întâlnire în stația de tramvai din cartier. Se întuneca repede, era zloată. Aveam niște cizme în care îmi intra apa, în sala de clasă era frig, noi în uniforme acelea bleumarin, colanți pe dedesubt, ai mei erau un fel de verde închis, îi uram că nu se potriveau cu puloverul albastru împletit de mama și purtat dintotdeauna deasupra sarafanului. Tot mama, pe atunci, mă învățase ce înseamnă forța de inerție și așa am luat eu nota maximă la concurs, masa, felicitările și g mic. Nu există nimic pe lumea asta fără forță de inerție, zicea mama. De atunci, mă urmărește forța asta de inerție în toate lucrurile, văzute și nevăzute, reale și, mai ales, imagine.

Mereu mă îmbolnăveam când era de mers la olimpiadele de chimie. Într-a opta, am făcut rubeolă, dar m-am dus așa, ce știam eu pe atunci de contaminarea celorlalți. Am ieșit a doua, atât din sală, cât și pe listă. Într-a zecea, eram răcită. S-au recorectat de vreo două ori tezele. Ioana, cu Ana-Maria și cu mine am ieșit în primele zece, da, primele, pentru că nu îmi amintesc să fi fost vreun băiat pe acolo. Treabă de fete, chimia asta. Încă de pe atunci.

Într-a noua, din cauza că înțelegeam mai repede decât ceilalți, profa de fizică m-a întrebat cum de rezolv, totuși, toate problemele și de pe ce târâm vin. Intrasem într-o comuniune spirituală cu ea – vorba lui Grigore Popescu-Băjenaru –, la fel ca, mai târziu, peste ani, cu studenții mei, ea întrebând, eu făcându-mi cruce cu limba în cerul gurii, apoi eu răspunzând, ea făcându-și cruce, probabil, tot cu limba în cerul gurii, obicei comunist, acum văd că toată lumea își face cruce pe stradă, în tramvai, în mașină, oriunde. Cine te-a învățat să lucrezi așa? Mama. Ce e mama ta? Inginer. Și de unde știe? De la școală. Care școală? Liceul de

fete din orașul B... Nu te cred! De ce să nu mă credeți? mai întrebam și eu, cu tupeul noului venit într-o clasă de „aleși”. Zi sincer, citești înainte materia? Nu, și în gândul meu: nu citesc nici lecția de zi. Stai jos. De atunci, nu m-a mai ascultat niciodată. Așa am ajuns eu în echipa de lucru pentru olimpiada la fizică. Eram vreo șase copii și ne luau de la celelalte ore, ceea ce era un lucru excelent. Stăteam în cabinetul directoarei și lucram sau așa credeau cei mari. Stăteam de vorbă, noi eram „cei mari”. Am legat prietenii cu oamenii aceia în uniforme bleumarin, cu matricole și panglicuțe în buzunar. Zilele trecute, i-am căutat pe net. Unul dintre ei, cel mai bun din echipă, e director la o firmă mare. Ceilalți sunt plecați din țară, de ceva vreme.

*

Cât de goi sunt oamenii din jurul meu, în ei înșiși. Cât de lipsiți de substanță vitală. Cât de plini de nimic. Nu de nimicuri, ci de nimic. Nimicul păstos al zilei de azi. Nimicul mâlos al lui mâine. Prin vene li se scurge nimicul. Cald, ușor vâscos, roșu-violaceu până la transparent. A făcut un cheag la cap și a murit, zice unul. Cum așa, din ce? Din nimic! Din substanța aceea din care sunt formați oamenii din jurul meu. Și mie, în ochii lor, tot nimic îmi curge sub piele. La coate mi se vede nimicul. Ce îți pulsează acolo? Întreabă o gură indiscretă. Nimic. Corect! Nimicul care curge prin arterele temporale tot nimic e. Și te mai întrebi de ce albește părul. Din nimic. Din resturi de nimic, ar spune un colecționar.

Suntem colecționarii nimicului. Nimicul meu e roșu. Al lui e oranj. Al bunică-mi e negru și nimicul mamei e verde închis.

Al tău cum e?

*

Știu de sisteme de referință încă de la șapte ani când mama, după ce tăiase cordonul ombilical și firul de argint cu care legase muladharele, îmi explicase cum să deseneze casa, copacul și grădina bunicilor de diferite dimensiuni, în funcție de cât de departe sunt de sistemul meu de referință, însă eu desenam mereu pe bunică-mea cu mult mai mare, până la cer, pentru că îmi dădea pâine cu unt și cu dulceată de cireșe amare. Hă hă hă! ce o desenezi pe bunică-ta așa mare? întrebau ceilalți râzând, nu le răspundeam, știam că într-o bună zi bunica va ajunge să atingă cerul cu degetele, cu degetele ei subțiri și albe, pe care rămăsese, în după-amiaza aceea de februarie, dintr-un alt an, cu mult mai târziu pentru a mai putea face ceva, o dără ciclamen, ca urma unui bisturiu după o operație nereușită pe cordul închis pentru totdeauna.

*

Viața fiecăruia poate fi o poveste. Fiecare gest, fiecare urmă a mimicii tremurând aerul, fiecare dat din mână a salut sau a lehamite, fiecare la dracu' și fiecare te iubesc. Fiecare ședință cu șeful sau cu părinții, fiecare iubit, urât, râs, plâns, fiecare lift și fiecare scară. Cândva scriam la imperfect pentru că mi se părea că timpul poeziei este unul imperfect, ceva ce se continuă din trecut prin prezent și cu un viitor incert. De la o vreme, scriu la prezent. Se întâmplă să folosesc din reflex imperfectul și îl corectez. Mă jenează imperfectul, incertitudinea lăsată de dăra imperfectului prin timp, nesiguranța, tremurul degetelor când se scrie verbul, imperfect. Însă imperfectul trasează tocmai povestea unei vieți. Ceva ce se derulează mereu, ca o greșeală pe care o repeți și o repeți, eternă repetiție generală, în așteptarea premierei. Și este așa pentru că tu, eu, noi nu ne schimbăm decât în linii vagi, precum cutele unui așternut de satin azuriu. Și, chiar dacă nu ne schimbăm, putem fi câte o poveste, din *biblioteca pentru toți* sau *livre de poche*.

Mi-ar plăcea ca viața mea să fie într-un *livre de poche*. O cărticică de 156 de pagini, cu litere mărunte, cu o copertă în bleumarin, alb și sepia, lucioasă pentru ca, atunci când verși cafeaua pe ea, să o poți șterge cu un șervețel sau cu mâneca, fără ca hârtia să se strice. Nu îndoi colțul. Vezi că ai un semn de carte, ți-a alunecat pe genunchi, ai adormit...

*

Când eram mică, le confundam, planșeul cu plafonul, ca și dreapta cu stânga. Și acum mi se întâmplă să le confund și să nu îmi dau seama. Confuzia de dreapta–stânga s-a accentuat din facultate, dreapta mea fiind mereu stânga pacientului, altfel inima era în alta parte decât ar fi trebuit. Asta la normali. O singură dată am ascultat inima unui copil cu dextrocardie. Îmi zâmbea, nu mai țin minte zâmbetul, doar stetoscopul meu pe pieptul acela mic cu pielea aproape transparentă. De atunci, n-am mai ascultat niciodată inima în dreapta celorlalți, ci mereu în dreapta mea. Pentru mine, inima e în dreapta.

Mi se întâmplă să spun, la dreapta, și să arăt spre clădirea sau strada din stânga. Omul se uită la mine ca la un ET cu poeme în buzunare și mă corectează. Eu zâmbesc: e de la pacienți, răspund, de cele mai multe ori. Dă din cap, săraca, e dusă, și pleacă. Oricum, a înțeles direcția, sensul și, uneori, parcă astfel de înțelegeri, cu dat din cap, contează mai mult decât complexe cuvinte.

*

Stau cu picioarele încrucișate, pe podeaua camerei și recit din memoria mea de la 12 ani: "nu pe cutia cu globuri scria mare FRAGIL / ci pe joaca de-a pomul de iarnă". E prea târziu să mai caut cartea Passionariei, să citim împreună finalul. Mă uit la ceasuri, arată că ne-am făcut deja mari, ceasurile s-au făcut și ele mari, prea mari să le mai putem purta la încheieturile noastre străvezii, așa că le-am lăsat pe mesele de studenți la facultăți unde se mai luau pulsațiile inimii și nu ale cordului, alții le-au ascuns în lada cu jucării, printre ursulețul de pluș și păpușa cu gene tunse. Mami, mami, crezi că, dacă i-am tăiat genele Malvinei, or să mai aibă timp să crească la loc? Și mama dădea din cap afirmativ și noi atunci o credeam, iar acum, când deschid, din când în când, sacul cu jucării, trag cu coada ochiului la genele păpușii și, pentru o clipă, sper din tot sufletul să fi crescut la loc...

*

Sunt dependentă de inimă, de nodul acela în gât, care ți se pune când senzorialul recepționează ceva deosebit. Fac dependențe în galben, în verzui, alteori în oranj. Mă întreb ce culoare are dependența de El. Probabil o scară de griuri, legată de pământ. Poate că, de aceea, norii sunt legați de pământ printr-un cordon răsucit, fumuriu-albicios, transparent, pe care poți să îl vezi dacă te uiți atent, cu degetele strânse cerc și făcute ocean, ca în copilărie.

MONOLOG ÎNTRU NEȘANSĂ

Cristina Murărița
Școala Generală Constantin Brâncuși – Târgu Jiu

**Mi-e gândul oprit de repetiții
ce curg dintr-o memorie a sufletului.**

- Ce exterioară mi-e clepsidra de pe masă.
- Oare prin ea chiar se scurg, secundele înaintării mele? Nu, e doar nisip.
- Orice eșec, dramă, iubire, împlinire reprezintă o trecere. Iubirea nu e trecere uneori e și permanență.
- Înaintare? Care înaintare?
- Ce fel de trecere?
- Clepsidra de pe masă?

**Mă macină gândul meu statuar într-o inexistență
conservată de ceasornicul domnișoarei Havisham.**

- Adică?
- Uit de serpentinele cioburilor...
- Nimic nu e bine. Atunci care-i antonimul lui nimic? Vreau să-l trăiesc.
- Totul?! Nu, nu, e tot la fel un adverb cantitativ. Se va epuiza cândva.
- Silabisesc organic secunda. Așteptarea – cel mai ingrat timp.
- Aștept să intru la cabina de schimb să-mi probez rochia.
- Eu aștept să mor să-mi probez ce am fost. Aș vrea să mi se aplice pe cruce anii și între ei nu vreau cratima. Timpul meu petrecut în acel interval e viața. Nu, nu doar o simplă liniuță. Ce să înțeleagă oamenii că în existența mea au fost mereu spații? Ce vor crede ei, oamenii? Dar nu vreau nici locul liber între ani. Între anii mei să puneți zâmbete că prea au fost lacrimi.

- ... O bătrână s-a sinucis ieri. Necropsia a relevat cauza morții ineluctabile: bătrâna suferea de ziduri în inimă, o afecțiune gravă reflectată într-un comportament psihic labil... Asta a fost explicația lor. Restul l-a făcut cuțitul. Despre el de ce nu spune nimeni nimic?
- M-am uitat la un om ce nu mai credea în nimic. În loc de ochi îi crescuseră două răni, ce-i sângerau când privea lumea.
- ... Simțul umorului dragul meu, te ajută să pui laț neîmplinirii...
- Ce absurd, iar am văzut un om obez! Ar trebui să se simtă umiliți de ei înșiși că nu devin de două ori oameni în spirit, ci în fizic.
- De parcă oamenii văd altceva decât trupul lucrurilor.

Spun că iubesc și în ochii oamenilor mă descalific ca om.

- !Iubesc! – predicat al neșansei...
- Întreb un prieten vechi ce mai face. Mă suspectează de indiscreție. Și atunci plec mai departe. Tot mai bine e cu mine... Eu nu mă suspectez decât de vreo boală.
- Aș vrea să vindec oamenii de nostalgie. Când încep, sindromul ăsta mă copleșește dintr-o dată. Auzi, tu mă ascuți?
- ... Da! uite păsările încep să-și pregătească aripile și gândul pentru plecare. Se aude vânt de toamnă.
- Eu vorbeam de nostalgie... Ai cunoscut-o?
- ... Da, păsările! Ele ascund mereu ceva din înălțimi.
- Nu, nu îți vorbeam de păsări!
- Mi-ai aruncat o provocare...
- Oricum nu mai contează.
- Ieri am fost la Biserică. Era aproape pustie. Pașii oamenilor la acel timp se îndreptau spre alte deveniri. Am îngenuncheat într-un colț. În fața mea într-o icoană Mântuitorul aștepta. Rugăciuni de început, împotmolite în absență, în netrăire și apoi gândurile ce curgeau în liniștea mea. Îmi plângeam nimicnicia fără lacrimi ușor, aproape stins, cu ochii închiși. Halucinant, un zgomot brusc m-a smuls din preaplinul tumult. În spatele meu, un bărbat își retrăsese mâna din geanta mea răsfirată pe un scaun din strănă... Să fii fost rugăciunea lui?!... Hm! un om îngenuncheat în rugăciunea trădării. În ochii acelui om am văzut pentru prima dată răul.
- Când vorbeai de păsări... Mi-ai spus că nu sunt păsări...
- Ți-am spus că nu mai contează. Ce-ți spune ție hazardul?

- Vorbeai de oameni, nu-i așa?
- Da.
- Și plecarea?
- Înainte de plecare e vântul de toamnă.
- Am întâlnit un cerșetor cu vocație prăbușit într-un colț de stradă. Peste el trecea nepăsarea oamenilor. Și atunci s-a ridicat: "acum sunt liniștit, și eu sunt asemeni lor", nu mai există nici vină și poate nici milă.
- Nu-mi spui nimic nou. Eu am întâlnit pe stradă un orb ce cu o mână întinsă implora trecătorii, cerșind o parte din întunericul lor. N-a primit nimic. Atunci orbul a strigat: "eu văd că nu vreți să mă ajutați!".
- Într-una din zilele mele și eu m-am întâlnit cu cineva: cu timpul meu. Și-atunci l-am recunoscut: "E timpul meu". M-am dovedit prea posesiv căci nu prea a sălăsluit în drumul meu.
- Iubirea e un sentiment inexigibil. Prin generalizare a devenit mediocru.

Străbat interjecția luptei dintre oameni și eu iar la sfârșit semnul întrebării...

- ... Și începutul...
- Începutul n-a fost timp, a fost geneză de sentimente. Oamenii au inventat ceasul pentru a ține veșnicia într-o cutie cu cifre.
- E greu, e trist... e devastator să fii om dar e suprem atât cât poate fi supremul omenesc. Cine sunt, ce vreau, ce pot să fiu, ce n-am putut să fiu? Nu știu de unde să încep! Nu știu ce să încep! E ca și când totul ar fi acel punct pe care nu-l pot găsi. Un punct suspendat ce poartă stigmatul rătăcirii mele. Merg în derivă... spre mine. Sau poate spre sufletul meu. Din fericire, sufletul nu se poate opri. Nu se poate opri acolo unde omul își abrutizează eul prin acțiune. El merge, trece prin timp în același trup, care i-a mutilat ființarea. E o separație tristă între om și acel univers numit conștiință. Îmi plec privirea în pământ, să fiu pământ... Acolo la acel nivel totul e încă spre devenire, nimic nu e prins într-o ipostază. Mai mult de o viață... Norii se scurg spre marginea lumii.
- Ai cunoscut vreodată disperarea?
- Când o silabă poate spune un chin nemărginit, mă pierd printre cuvinte.
- Nu prea știu eu ce trebuie să caut...
- Nimeni nu știe... fiecare caută în felul său. Și negăsirea poate fi o soluție.
- Adică eșecul?
- Nu, doar neșansa.

- Neșansa de-a fi om. Neșansa, nu. Supremația.
- Există totuși o inadvertență a destinului: cutia Pandorei, ascunde uneori și fericirea.
- La fel de putredă ca tot ce-n lumea asta-i efemer. Ce trist e acest pământ în care noaptea poposește mirându-se neîncetat că întâlnește atâta întuneric. Pământul tresaltă în agonie sub pașii pierduți.
- În fiecare zi Dumnezeu pune pe cer un nou răsărit. Chiar și în zilele cu furtună...
- Furtuna răscolește teama în om și-n pământ.
- Doar omul a fost plămădit din pământ. Or fi și momente în care de-aceleași furtuni se lasă străbătuți.
- Nu. Pământul n-are puterea să strige, iar omul nu are puțința tăcerii.
- Crezi că acest pământ ți-a fost cândva trup?
- Mă întrebi de cred?
- Și-atunci de unde a apărut carnea?
- Îndoiala în adevăruri fundamentale sună precum teoria copacilor ce cresc cu rădăcinile spre cer.
- N-am înțeles! De ce carne și nu pământ?
- Pentru că suflul vieții nu va fi niciodată înțeles de o făptură plămădită din pământ și vis.
- Nu cunosc nimic din toate astea...
- Cunoașterea n-ar împlini nimic.
- Și să simt e prea târziu.
- Acest din urmă timp "târziu" își va găsi cândva chemarea și-n simțire, numai ușile... ușile, să nu fie închise...

Părăsesc spațiile întregindu-mă eteric, organic
în alte dimensiuni mai puțin pământești.
Mă întorc vinovat. Iar am greșit drumul.

CE ȘTIU ȘI CE POT ECONOMIȘTII

Andrei Pleșu

În ce mă privește, când e vorba de economie, nici nu știu, nici nu pot. Mă tem că sunt mai mult decât incompetent: sunt inapt. Îmi lipsește, probabil, alcătuirea mentală necesară pentru a pricepe rapid și adecvat despre ce este vorba. Prin urmare, mă bizui, fără rezerve, pe specialiști. Îi cred. Merg pe mâna lor. Mai ales că mulți dintre ei, de fapt toți, se socotesc profesioniștii unei științe. O știință cu legi clare, cu premii Nobel, cu dexterități tehnice, care se formează laborios în universități de profil. Când economiștii spun ceva, e musai să fie cum spun ei. Nu sunt „eseiști”, nu sunt „metafizicieni” obscuri, nu sunt scriitori de popularizare. Au pe mână instituții-cheie, state întregi, nenumărate organisme internaționale și, în fond, soarta lumii.

Uneori însă, acum de pildă, sunt descurajat. Nu mai mi-e clar ce știu economiștii și ce pot face cu ceea ce știu. Se contrazic, fac predicții vagi, n-au soluții. Criza economică pare să fie o evidență, dar e curios că ea n-a fost presimțită la timp și că n-a putut fi prevenită. Sau dacă nu e curios, dacă e normal să nu poți evita o criză de anvergură, atunci încrederea mea în competențele științei economice – ca și într-o legitate a realității economice – e serios fisurată. S-ar zice că suntem la nivelul seismologiei: aflăm că vine cutremurul abia când, practic, el a și început. Unii zic, cu o competență baritonală, că marele pericol este inflația. Alții zic că, dimpotrivă, marele pericol este recesiunea. Pentru cei dintâi, soluția e limitarea consumului. Pentru ceilalți, soluția e stimularea consumului. Milton Friedman crede că panaceul e piața, care reglează, de la sine, totul. John Kenneth Galbraith crede că piața e o idee depășită și un regulator arbitrar. Marele Keynes garantează viitorul capitalismului, cu condiția ca statul să asume, în mod inteligent, atunci când e cazul (când apare riscul – inerent - al stăgnării), un rol de stimulent eficace.

Dimpotrivă, marele Schumpeter e de părere că sistemul capitalist va fi, pe termen lung, incapabil să supraviețuiască. Problema e ce facem noi, profanii, în timp ce toate aceste dispute se desfășoară, boreal, peste capul nostru. Ne lăsăm sau nu ne lăsăm pe mâna „experților”? N-avem de ales. Ne lăsăm. Dar pe mâna căruia dintre ei?

Robert Heilbroner, autorul unei frumoase cărți despre evoluția ideilor în economie („Filosofii lucrurilor pământești”) vorbea, încă din 1986, despre „neputința științei economice contemporane de a oferi o evaluare convingătoare sau durabilă privind logica economică a situației noastre istorice actuale”. Într-adevăr. Ca să faci previziuni corecte, trebuie să te poți bizui pe o regularitate fermă a fenomenelor de care te ocupi. Or, nu există regularitate fermă a progresului tehnologic (a cărei influență asupra vieții economice e decisivă), nu există regularitate fermă a comportamentului uman, a evenimentelor naturale și a evoluțiilor politice. Economiștii nu pot lua în calcul decât realități imediate, conjuncturi „actuale” și dezvoltări „posibile”. În acest sens, ei sunt „realiști”. Prea realiști: nu-și pot permite să riște ipoteze de lucru dincolo de orizontul vremii lor, dincolo de mentalitățile, stereotipurile și obsesiile veacului. Cred, de aceea, că ne confruntăm nu doar cu o criză economică, ci și cu o criză a științelor economice. Și că prima n-ar fi existat fără cea de a doua.

[Adevărul * 22 octombrie 2008]

INEGALITATEA VENITURILOR

CÂTE CEVA DESPRE BANI

Maria Șchiopu

Colegiul Economic Hermes – Petroșani

Inegalitatea veniturilor – cauze și efecte

Există un cerc vicios al sărăciei; țările sărace nu pot să acumuleze pentru că sunt sărace și rămân sărace pentru că nu pot să acumuleze.

Ragnar Nurske

Inegalitatea dintre oameni este una dintre cele mai controversate probleme social-economice în lumea economiștilor și politicienilor.

Oamenii politici de dreapta consideră că un anumit nivel de inegalitate și de sărăcie este prețul inevitabil plătit de societate pentru asigurarea unei creșteri economice eficiente. Veniturile înalte sunt motivații ale oamenilor pentru o muncă intensă, pentru investiții crescânde și pentru asumarea riscurilor.

Toate acestea conduc la existența unor oameni săraci, a căror situație poate fi ameliorată prin măsuri adecvate de protecție din partea guvernelor.

Politicienii de stânga argumentează că distribuția veniturilor trebuie să se bazeze mai ales pe nevoile oamenilor și mai puțin pe proprietatea privată și pe mecanismele pieței. Cei mai mulți politicieni de orientare social-democrată și socialistă recunosc că este necesară motivația în muncă pentru a avea o economie funcțională, dar, susțin ei, aceasta să se realizeze pe baza unui nivel minim al inegalității.

Aprecierea celor două curente de gândire social-economică este o problemă normativă. Economiiștii dispun însă de un set de reguli și de instrumente pentru analiza inegalităților dintre oameni, pentru evidențierea

evoluției lor în timp, ca și pentru cercetarea relațiilor dintre egalitatea oamenilor și alte obiective economice cum sunt eficiența și rentabilitatea,etc.

Responsabilitatea în ceea ce privește *finalitatea socială a creșterii economice* revine în întregime statului. Firmele economice nu sunt (și nu trebuie să fie) preocupate decât de profit, pentru ele creșterea economică (deci creșterea profitului) fiind un scop nemijlocit. Statul are nu numai posibilitatea, dar și obligația de a corecta distribuția veniturilor în societate.

Deși, în principiu, creșterea economică ar trebui să conducă la satisfacerea cât mai multor nevoi umane (individuale și colective, materiale și spirituale), există o cauză fundamentală pentru care acest lucru nu se întâmplă. Această cauză este inegalitatea veniturilor.

Inegalitatea veniturilor presupune un criteriu de apreciere a justificării încasării dividendului social; vom spune doar ca inegalitatea veniturilor este o consecință naturală a funcționării pieței, în sensul ca piața acordă prime celor ce reușesc și aplică sancțiuni celor ce nu reușesc. Rezultă că, într-o măsură importantă, inegalitatea veniturilor nu numai că este immanentă funcționării pieței, dar este chiar necesară. Nivelarea veniturilor, ca "soluție" de eradicare a inegalității veniturilor, este la fel de dăunătoare ca și polarizarea exagerată a polilor de bogăție și sărăcie.

În general, **cauzele** adâncirii inegalității veniturilor, mai ales în ultimele decenii sunt:

a) **factorii demografici.** În anii '70, '80 specialiștii consideră că pe piața muncii au pătruns numeroși tineri mai puțin pregătiți, ceea ce a făcut ca noii salariați să câștige mai puțin decât cei în vârstă, experimentați și instruiți. Aceasta a mărit gradul de inegalitate a veniturilor în societate. În plus, în familiile în care bărbații erau singurii aducători de venituri s-au produs schimbări esențiale, în sensul că mai multe soții au pătruns pe piața muncii din familiile cu venituri mari, măbind și mai mult câștigul, decât din familiile cu venituri mici;

b) **concurența externă.** Muncitorii din industriile de automobile și oțel, puțin instruiți s-au confruntat cu scăderea cererii de muncă din partea angajatorilor, iar salariul mediu al lor s-a diminuat, chiar dacă inițial veniturile înregistrate de aceștia au fost mai mari decât în alte domenii de activitate;

c) **cererea de muncă de înaltă calificare.** Schimbările din activitatea de producție în sensul restructurărilor în direcția dezvoltării computerizate a activității, consultanței în afaceri, biotehnologiei, asistenței medicale, sistemelor avansate de comunicare etc. au impus creșterea cererii de muncă de înaltă calificare și evident diminuarea cererii de muncă necalificată. Aceasta a dus la majorarea salariilor celor mai bine pregătiți;

d) **sistemul fiscal.** Prin legislația anilor '80 impozitele percepute asupra veniturilor ridicate au fost mai mici decât cele practicate în anii '60 și '70.

Aceasta a adâncit inegalitatea veniturilor, mai ales în condițiile inflaționiste în care cei cu venituri mici au resimțit înrăutățirea condițiilor de viață.

E f e c t e

Distribuția veniturilor este diferită de la țară la țară. Inegalitatea veniturilor este mai pronunțată în țările sărace față de cele bogate. Statisticile arată că discrepanța cea mai mare a veniturilor adică inegalitatea cea mai puternică este în țări precum Brazilia, Guatemala, Tanzania, etc.

Distribuția inegală a veniturilor și mai ales diminuarea veniturilor unor grupuri de indivizi creează sau amplifică starea de sărăcie. Aceasta, este un fenomen social, și, deși afectează o parte a societății, are influențe asupra întregii populații.

Interesul general trebuie să preocupe exclusiv statul, guvernul. Protecția socială pe care o realizează statul are ca scop reducerea discrepanțelor de venituri, și în final, de avere care se formează între indivizi în cursul activității economice. Se pun două probleme:

1. până la ce nivel trebuie nivelate aceste discrepanțe, așa încât să nu se destimuleze indivizii care suportă costul acestor nivelări, ceea ce ar compromite, pentru viitor, înseși șansele nivelării respective

2. oare prin redistribuirea forțată a veniturilor – așa cum procedează statul – nu se reduce, în general eficiența activității economice la nivelul societății?

Teoria economică răspunde la aceste întrebări arătând că veniturile din societate trebuie distribuite conform funcției de *utilitate marginală*: fiecare membru al societății trebuie să primească acea mărime din venit care să asigure, pe ansamblul societății, aceeași utilitate

marginală pentru fiecare individ. Astfel, dacă există două persoane, cu aceeași funcție a utilității marginale, atunci venitul trebuie distribuit în mod egal (aceasta este în fond, rațiunea pe care a aplicat-o comunismul atunci când a decretat egalitarismul social).

Cum însă, așa cum rezultă din lista cauzelor inegalității veniturilor, indivizii au funcții de utilitate marginală diferite, inegalitatea veniturilor este inerentă oricărui sistem social. Această situație pune o altă problemă, și anume aceea a dilemei (sau compromisului) între eficiență și echitate. Din punct de vedere semantic, egalitate și echitate nu semnifică același lucru. Echitabil înseamnă corect, just, ceea ce presupune în principiu și inegalitatea.

Din acest motiv trebuie găsit un compromis (un optim) între eficiența necesară funcționării pieței și egalitatea specifică moralei creștine.

Câte ceva despre bani

Banii sunt elementul cheie al economiei de schimb monetare. Rolul lor de mijloc de schimb este independent de regimul economic... Însă banii nu pot juca acest rol decât cu condiția de a fi un semn care, în baza unei convenții sociale recunoscute de toți membrii societății, sunt acceptați de către toți.

Jean Marie Albertini

Antenă deosebit de sensibilă a vieții economice, sociale, politice și culturale a societății, banii au constituit și constituie unul din domeniile cercetării istorice și economice cele mai interesante și dificile.

De hârtie, de metal sau de plastic, banii ne controlează existența, iar fără ei nici nu ne-am putea imagina viața în ziua de astăzi. Însă lucrurile nu au stat întotdeauna așa.

Apariția banilor s-a produs cu mii de ani în urmă. Aceasta a fost legată de trecerea la schimburile dezvoltate și permanente de bunuri. Ei au apărut și au evoluat ca instrumente de facilitare a schimburilor, a desfășurării vieții economice.

Forma banilor actuali este cea mai comodă și cea mai utilă în procesul de schimb, dar formele banilor vechi erau însă din cele mai neașteptate, folosindu-se drept monede: colți de câine (în insula Solomon din Pacific), brățări (în Coasta de Fildeș), clopoței de bronz (în Zimbabwe),

cuțite (în China), în câteva țări orientale monedele turnându-se sub formă de pomi cu frunze discoidale perforate (posesorul rupându-și câte frunze îi trebuiau), dar cea mai stranie și în același timp interesantă formă a monedelor, se găsește pe insula Yap din arhipelagul Carolinei (Pacificul Occidental). Pe aceste insule banii nu cresc în copaci și nici străzile nu sunt poleite cu aur. Totuși, oamenii își lasă banii pe stradă în văzul tuturor. Acestea sunt de fapt niște mari discuri de piatră, găurite la mijloc ce pot avea un diametru de patru metri și o greutate de peste cinci tone. Nici o moneda de piatră nu s-a mai făcut din anul 1931, cu toate acestea ele constituie încă mijloace legale de plată în Yap, guvernul considerând acești bani de piatră obiecte ce aparțin patrimoniului cultural și prin urmare acești gigantici bani sunt ocrotiți de lege.

Puterea banilor

Banii sunt prezenți în toate obiceiurile importante din viața unui om: naștere, botez, nuntă, moarte. De cele mai multe ori îi este asociat simbolul belșugului, al echilibrului, al fericirii. Banii însoțesc omul de-a lungul întregii vieți, iar prezența sau lipsa lor marchează existența fiecăruia. Vorbele din popor subliniază cel mai bine puterea și influența banilor: "Strânge bani albi pentru zile negre", "Banii învie morții", "Banul își câștigă prietenii", "Banii din mână îi scapă/ Ca ciurul cum scapă apă", "Banii strângătorului, / Pe mâna risipitorului; / C-așa zice o păsărică: / «Cine strânge nu mănâncă»".

Maxime celebre

- Când eram tânăr, credeam ca în viață cel mai important lucru e să ai bani. Acum, că sunt bătrân, știu asta. Oscar Wilde
- Banii nu satisfac deloc aviditatea, așa cum apa sărată nu va potoli niciodată setea. Ksemendra
- Cu cât e mai bogat, cu-atât e mai zgârcit; și cu cât e mai zgârcit, cu-atât devine mai bogat. Lu Xun
- Nu-i nici o rușine să fii sărac, dar este teribil de neplăcut. Sydney Smith

- Creditorii au memorie mai bună decât debitorii. Benjamin Franklin
- Ca să obții un împrumut, trebuie mai întâi să dovedești ca nu ai nevoie de el. Anonim
- Banii nu aduc fericirea, dar o întrețin.
- Cine deține aurul stabilește regulile.
- Banii nu au miros. Vespasian
- Fiecare nebun știe să câștige bani, dar nu și să-i păstreze.
- Banii nu aduc învățătura, dar învățătura aduce banii.
- Banu-i biciul dracului.
- Banul ascuns în pământ nici nu crește și nici nu rodește.
- Banul deschide ușile fără chef.
- Banul la ban trage.
- Banul muncit nu se prăpădește.
- Bogat e acela ce nu e dator.
- E ușor să fii bogat, dar greu să fii fericit.

FIINȚĂ ȘI TRANSCENDENȚĂ la Gabriel Marcel

Alin Negomireanu
Liceul Teoretic – Novaci

Title: The Gabriel Marcel conception about being and transcendence

Abstract: The fundamental idea of our try is that of understanding the way in which Gabriel Marcel elaborates the theory of existence on the base of reinterpretation of the concept of transcendence . Gabriel Marcel is the French philosopher who translated, in the best way possible, the dramatic feeling of human existence. The existence, as the author of the work "Jurnal metafizic" considers, can't be seen as a **demonstrandum**, as a finish point, as an end. The marcelian intercession reminds the man that he/she is nothing else but a guest with limited right of residence on earth. The transcendence allows the man to see the incapability, the limit, the strength and culpability which characterizes the very being, it is the spiritual answer given to the limit of human power. According to Marcel, the existence shouldn't be treated like a problem which finds its solution working on a desk but something which involves me because, I, the one who put the question, am alive, exist, feel the very life running through my veins. For the French philosopher , the existence is not a problem but a mystery, an enigma. The act of faith is indivisible, the faith of other people pays no interest to me.

Keywords: being, existence, problem, mystery, faith, love, end, comprehension, transcendence.

În încercarea noastră de a înțelege gândirea filosofului francez, Gabriel Marcel, punctul de referință îl constituie lucrarea „*Jurnal metafizic*”. În demersul pe care îl avem în vedere nu este lipsit de sens să încercăm identificarea principalelor interogații instituite în reflecția metafizică marceliană. Trebuie să avem în vedere care sunt „unghiurile” de unde putem să țintim o mai bună vizibilitate a modului în care funcționează gândirea filosofului francez. De la început trebuie remarcat faptul că ceea ce caracterizează lucrarea „*Jurnal metafizic*” este faptul că nu impune ultimul cuvânt pentru a încheia discuțiile, și faptul că nici un titlu nu conduce cititorul acestui jurnal. Din punctul de vedere al formei, lucrarea „*Jurnal metafizic*” este compusă din însemnări (fragmentare) date, pe care inițial, Marcel intenționa să le utilizeze ca materiale pregătitoare pentru o operă mai mare. Filosoful prezentase, într-o formă concentrată, ideea principală, la care ajunsese treptat în articolul central al operei sale

„*Existence et objectivité*” (*Existență și obiectivitate*) din anul 1925, care a fost retipărit ca anexă la „*Jurnal metafizic*”. Gândirea lui G. Marcel gravitează în jurul următoarelor trei teme: angajamentul, corporalitatea și raportul cu celălalt. Temele esențiale pe care filosoful le tratează sunt: credința și religia, raportul sufletului cu corpul, cea a deosebirii dintre eu am și eu sunt, cea a existenței lui Dumnezeu ca fiind contradictorie, cea a imposibilității de a pune problema originii spiritului, cea a afirmării Ființei, cea a faptului religios, cea a neliniștii metafizice, cea a ordinii în natură, cea a transcendenței divine. Există în gândirea marceliană o nevoie neîncetată de a pune o întrebare care-și așteaptă răspunsul, astfel încât răspunsul însuși trebuie să dea naștere unei noi întrebări. Marcel afirmă cu tărie, urmându-l pe Kant: „caracteristica rațiunii este de a se interoga asupra ei înseși”. Se poate afirma că există în gândirea marceliană un principiu, conform căruia omul poate fi și rămâne liber doar în măsura în care rămâne legat de transcendență¹⁹.

Ideea fundamentală a încercării noastre este aceea de a înțelege modul în care Gabriel Marcel își elaborează teoria existenței având la bază reinterpretarea conceptului de transcendență. În această încercare este important să urmărim modul în care filosoful pune problema justificării metafizice a credinței, precum și efortul acestuia de a dezvălui condiția umană. Demersul marcelian îi amintește omului că este doar un oaspete cu drept de ședere limitat. Transcendența-i permite să-și recunoască neputința, finitudinea, failibilitatea și culpabilitatea, ea este răspunsul spiritual la limita a ceea ce poate fi făptuit.

Filosoful francez vorbește de două versante ale operei sale: versantul teatral și cel filosofic: „L'œuvre de Marcel offre deux versants: le versant philosophique et le versant théâtral”²⁰. Aceeași idee este susținută de autor în lucrarea *Dialoguri cu Pierre Boutang*: „Am spus că se poate vorbi de două versante ale operei mele: versant teatral și cel filosofic.”²¹ Teatrul lui G. Marcel este întemeiat pe gândirea lui filosofică și se vrea un

¹⁹ Marcel, G., *Jurnalul metafizic*, traducere de Dorin Ștefănescu, Timișoara, Editura Amarcord, 1995, p. 180: „ (...) credința în nemurire ca și credința în Dumnezeu ar fi cuprinsă în însuși actul libertății noastre”

²⁰ J. Lacroix, *Panorama de la Philosophie Française Contemporaine*, Paris, Ed. Presses Universitaires de France, 1966, p. 124

²¹ Gabriel Marcel, *Dialoguri cu Pierre Boutang*, traducere Aurelian Crăițu și Cristian Preda, cu o prefață de Mihai Șora, București, Editura Anastasia, 1996, p. 55

„teatru al sufletului în exil”, o mare însemnătate fiind acordată morții și lumii invizibile.

Marii gânditori religioși ne-au spus că atunci când vorbim despre Dumnezeu, nu știm despre ce sau despre cine vorbim. Este ușor să vorbim, fiindcă un asemenea limbaj s-a format de-a lungul veacurilor și s-a așezat în straturile noastre culturale, dar o clipă de gândire este de ajuns pentru a conștientiza cu părere de rău că nu știm cu adevărat despre ce sau despre cine anume vorbim.

Activitatea și opera²² lui Gabriel Marcel sunt semnificative pentru „existențialismul religios”²³, care se bazează pe încercarea de a fundamenta o teorie a existenței și valorii, pe reinterpretarea conceptului de transcendență. Gabriel Marcel este fără îndoială gânditorul francez care a tradus cel mai direct sentimentul dramatic al existenței umane²⁴. Filosoful francez consideră că tot ce evocă ideea de sistem²⁵ este de netolerat, el preferând denumirea de „socratism creștin”, care desemnează mai bine metoda sa de reluare perpetuă.

Lucrările lui Marcel sunt meditații succesive pe teme variate și care se întâlnesc numai în efortul lor pentru a dezvălui condiția umană. Încarnarea a devenit reperul central al reflecției filosofice marceliene. Ea este la originea acestei concepții a „corpului meu”, trăit și simțit dinăuntru, a acestui corp pe care nu-l am doar, ci pe care îl sunt. Faptul de a simți este deschiderea mea spre lume. Omul este o ființă itinerantă, *Homo Viator*, el este pelerinul Absolutului. Prietenia pentru sine – însuși este un punct capital al moralei marceliene. Iubirea de sine e dificilă în această

²² Lucrări principale: *Journal métaphysique* (Première partie: 1914; Deuxième partie: 1915 – 1923; *Être et Avoir* (1935); *Du Refus à l'Invocation* (1940); *Homo Viator* (1945); *Le Mystère de l'Être*, (I – II, 1954); *Les Hommes contre l'Humaine* (1951); *L'Homme problématique* (1955); *Le Déclin de la Sagesse* (1954); *Fragments philosophiques* (1962). Filosoful, dramaturgul și criticul muzical G. Marcel a primit Marele Premiu de literatură al Academiei Franceze 1949; Marele Premiu național de literatură, 1958;

²³ Gabriel Marcel, *Dialoguri cu Pierre Boutang*, *Op. Cit.*, p. 104: „Trebuie menționat faptul că G. Marcel a tolerat expresia de „existențialism creștin” fără o prea mare emfază, pentru o scurtă perioadă de timp: „Îmi spuneam în fond, filosofia existenței, așa cum o concep eu, este o filosofie deschisă care nu se poate închide pentru mine așa cum este cazul cu toate <<ismele>>, oricare ar fi ele. Aveam impresia că orice <<ism>> implică, în raport cu cel care aderă la el, o relație care nu era cea pe care o puteam întreține cu condiția mea”

²⁴ J. Lacroix, *Le socratisme chrétien de Gabriel Marcel*, în J. Lacroix, *Panorama de la Philosophie Française Contemporaine*, op. cit. p. 124: „Je demeure persuadé disait-il, que c'est dans le drame et à travers le drame que la pensée métaphysique se saisit elle-même et se définit in concreto”.

²⁵ Sistemul, consideră Marcel implică posesiunea. Or, nu este vorba de „a poseda” adevărul, ci „de a fi posedat” de el. Filosoful nu are încredere în ideea abstractă de adevăr: îi preferă spiritul adevărului.

lume, ea nu merge fără iubirea celorlalți și a lui Dumnezeu ca Tu absolut. Pentru Marcel, Dumnezeu este „Tu”-ul absolut, deoarece „atunci când încerc să văd în ce mod pot vorbi despre Dumnezeu, în ce mod mă pot exprima despre Dumnezeu, ajung să constat că pot mai curând să-i vorbesc decât să vorbesc despre El”²⁶. Dumnezeu este ceea ce face iubirea imperativă. Toate judecățile pe care omul le formulează cu privire la Dumnezeu se întorc asupra omului. „Tu nu ești!” - iată verdictul omului; iar cel ce proclamă acest verdict, se întreabă Marcel – este el oare?

Autorul *Jurnalului metafizic*²⁷ nu este de acord cu filosofii raționaliste de factură idealistă sau pozitivistă, care consideră că este posibilă cunoașterea întregii realități și a omului însuși prin concepte și definiții logice. Marcel are o extremă neîncredere în privința tehnicii și a științei, el le reproșează că dezumanizează omul desacralizând lumea.

Filosoful francez va refuza, în numele experienței subiective, „să considere relația imanentă – transcendență ca expresie a unei veritabile antinomii”²⁸. Absolutul nu va mai fi căutat, ca în teologia creștină, în afara „relativului”, ci în intimitatea experienței interioare, deoarece explorarea „lumii interioare”, consideră Marcel în *Journal métaphysique*, „ne oferă căi de acces în intimitatea universului din afară”²⁹.

G. Marcel, în efortul său de a îmbina sensibilul cu inteligibilul, a încercat să instituie o reflecție bazată pe „noi înșine”, menită să integreze toate ființele în interiorul Ființei. Filosoful a considerat că un astfel de proiect se realizează cel mai bine sub forma unui „jurnal metafizic”, care permite o înaintare ideatică mai personală.

Jurnalul metafizic conține două părți distincte, care sunt separate temporal de război. Prima parte conține însemnări dintre ianuarie și martie 1914, din lunile de dinaintea izbucnirii primului război mondial. Poziția lui Marcel este remarcabilă în mai multe privințe. Marcel preia tema existenței în contextul prăbușirii idealismului neohegelian, având ca sursă de inspirație „existența factică a lui Schelling din perioada târzie”³⁰.

²⁶ Gabriel Marcel, *Dialoguri cu Pierre Boutang*, op. cit., p. 101

²⁷ G. Marcel a studiat la Sorbona într-o atmosferă culturală influențată de L. Brunschvicg și de neoidealismul anglo – american, mai ales de F. H. Bradley și J. Royce.

²⁸ E. Stere, , *Din istoria doctinelor morale*, (vol. III), București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1979, p. 240

²⁹ *Ibidem*

³⁰ Hügli, A.; Lübecke Poul, (coordonatori), *Filosofia în secolul XX*, (vol. I), traducere Gh. Pascu et alii, București, Editura ALL EDUCATIONAL, 2003, p. 387

Într-un sens creștin în esență, G. Marcel dezvoltă, „într-o modalitate existențială proprie, o problematică reală a omului și a creației umane din epoca noastră, contribuind la o mai bună înțelegere a condiției umane înstrăinate”. Una din interogațiile filosofului francez vizează modul în care am putea trăi sentimentul solitudinii, al instabilității și indigenței ființei noastre? Răspunsul pe care autorul *Jurnalului metafizic* ni-l oferă este experiența plenitudinii. Suferința cauzată de neliniște este datorată raportării la plenitudine, în afara căreia experiența a ceea ce ne lipsește ar fi de neconceput. Experiența interioară este nu numai sursa revelatoare a *ființei*, ci ea se arată investită cu dimensiunea transcendenței – sentimentul unei plenitudini eterne și imuabile, realizarea valorii, mântuirea spirituală, presupun tocmai acest lucru. În afara asentimentului la transcendența care ne animă, consideră filosoful francez, nu suntem și nu valorăm nimic. Analoagă experienței muzicale, transcendența oferă deschidere spre înțelesul profund al existenței, „grație căreia fiecare om, din solistul stângaci de la început se transformă într-un <<membru extaziat (*emerveillé*) al unei orchestre>>”³¹, dirijate de Dumnezeu, despre care se poate spune că este orchestra însăși în unitatea sa profundă și inteligibilă.

G. Marcel consideră că problema existenței lui Dumnezeu nu se pune decât în termeni mistici, în termenii experienței. Existența, consideră Marcel nu poate fi privită ca un **demonstrandum**, ca un punct de sosire, iar ideea demonstrării existenței lui Dumnezeu este o idee contradictorie, ce trebuie să cadă de la sine. Se poate vorbi de existența lui Dumnezeu - în sensul că există o experiență a divinului, și această experiență trebuie să fie un punct de pornire și nimic mai mult. Filosoful se întreabă în *Jurnalul metafizic*: Cum ar putea o gândire să îl afirme pe Dumnezeu, fără să îl înțeleagă ca existent? Este evident, continuă autorul că acest fapt nu este posibil decât prin intermediul credinței, sugerând faptul că trebuie să ne desprindem de ideea conform căreia între credință și cunoaștere există aceeași relație ca între probabilitate și certitudine. Credința nu este legitimă decât în cazul în care este transcendentă cunoașterii³², în caz contrar, atribuindu-i lui Dumnezeu existență îl concepem în spațiu și timp.

³¹ Stere, Ernest, *Din istoria doctinelor morale*, (vol. III), op. cit., p. 243

³² Nu exista adevăr decât a ceea ce este în spațiu și timp, dar nu există adevăr decât pentru o gândire ce se definește în afară de spațiu și timp.

Filosoful francez³³ vorbește de două modalități distincte de a tăgădui existența lui Dumnezeu:

- a) una interpretându-l pe Dumnezeu ca obiect empiric, care spune – „Acest obiect nu se întâlnește în experiență”;
- b) cealaltă – afirmația după care Dumnezeu nu poate fi interpretat ca obiect empiric, în consecință existența nu îi este proprie.

Afirmația referitoare la Dumnezeu, „nu este, nu poate fi, nu trebuie privită ca idee” ci ea ține „în mod esențial de ceea ce am numit imposibilitatea absolută a adevărării”³⁴; problema existenței lui Dumnezeu este înlocuită cu cea a credinței, a gândi credința înseamnă a gândi credința în Dumnezeu³⁵. Este important să ne întrebăm, susține Marcel, - cum poate trece spiritul de la *cogito* la *credință*, de la eu gândesc la eu cred. Credința apare, în accepțiune marceliană „ca fiind actul prin care o gândire, negându-se pe sine ca subiect fixat și existent, se reconstruiește pe sine ca subiect (voit și creat) prin participare la divin”³⁶. Marcel consideră că dacă este imposibilă negarea existenței lui Dumnezeu, tot așa, în baza acelorași argumente, este imposibilă și afirmarea existenței lui. Credința nu este posibilă decât cu condiția ca din *cogito* să se ivească individualul, cel care trebuie să fie dincolo de universalitatea abstractă a lui eu gândesc, trebuie să o cuprindă și să o depășească.

Atunci când filosoful pune problema justificării metafizice a credinței, el are în vedere justificarea credinței ca credință, fără să o convertim în certitudine, deoarece aceasta s-ar nega convertindu-se în certitudine. Credința este actul prin care spiritul se face, spiritul, nu subiectul gânditor, spiritul ca realitate vie și activă. Credința este cea care afirmă și face posibil „un temei transcendent al unității lumii și al propriei mele gândiri”³⁷. Actul de credință este indivizibil, credința celorlalți nu există în nici un fel pentru mine. G. Marcel face distincție între libertatea credinței și libertatea virtuală a *cogito*-ului: libertatea care se realizează în actul credinței este o libertate actuală, o libertate pentru sine nu mai este libertatea virtuală a *cogito*-ului ce se anihilează pe sine în obiectul său.

³³ G. Marcel consideră necesar să renunțăm la a întemeia negarea lui Dumnezeu pe rațiuni de ordin empiric, deoarece Dumnezeu nu este un obiect empiric, fiind evident, în acest sens că el nu trebuie să se găsească în experiență. Filosofii care au admis argumentul ontologic au văzut că este imposibil de negat existența lui Dumnezeu din rațiuni empirice. (Marcel, G., *Jurnalul metafizic*, op. cit., p. 51)

³⁴ Marcel, G., *Jurnalul metafizic*, op. cit. p. 54

³⁵ Dumnezeu nu poate fi gândit decât ca fiind transcendent oricărei judecăți

³⁶ Marcel, G., *Jurnalul metafizic*, op. cit., p. 61

³⁷ *ibidem*, p. 66

Iubirea și credința nu pot fi despărțite, iubirea fiind pentru filosoful francez cea care se îndreaptă numai spre ceea ce „este etern, situând ființa iubită deasupra lumii genezelor și a vicisitudinilor” și ea reprezintă „negarea cunoașterii ce ignoră transcendența”³⁸. Iubirea³⁹ se distinge de cunoaștere și nu se poate defini decât dincolo de orice cunoaștere, este dincolo de orice justificare și singura în măsură să justifice.

Marcel consideră că revelația este în esență ceea ce nu poate fi gândit, iar problema lumii se reduce în ultimă instanță la problema revelației. Valoarea și semnificația supremă a afirmațiilor religioase constau tocmai în faptul că ele transcend orice reflecție. Marcel pledează pentru imposibilitatea unei determinări obiective sau noționale a conținutului spiritual al Lumii. Lumea rămâne „din punctul de vedere al cunoașterii metafizice locul incertitudinii, imperiul posibilului, ea rămâne contingentă în raport cu gândirea religioasă”⁴⁰.

Potrivit lui Marcel, existența nu trebuie tratată ca o problemă ce se rezolvă la masa de scris, existența este ceva care mă implică deoarece, eu, cel care pun întrebarea, trăiesc, exist, sunt. Pentru filosoful francez existența nu e o problemă, ci un mister. Datul fundamental al oricărei reflecții metafizice este că „eu sunt o ființă ne-transparentă pentru ea însăși, căreia propria ființă îi apare ca un mister”⁴¹. Problema e ceva ce se întâlnește, ce îți iese în cale, este în fața mea în totalitatea ei, spre deosebire de mister care e ceva în care mă aflu implicat și nu se află în fața mea în totalitatea sa. Dacă existența este un mister, aceasta înseamnă că nu e definibilă conceptual, nu e analizabilă și nu poate fi descompusă, nu poate fi controlată sau luată în posesie. A ne supune existenței nu e o formă de pasivitate, ci de acțiune: ea presupune acțiuni concrete de unire, cum ar fi credința și iubirea. Existența omului se află într-un conflict dramatic între a fi și a avea (între existență și posesie).

Bibliografie

Marcel, Gabriel., *A fi și a avea*, traducere de Ciprian Mihali, Cluj, Editura Biblioteca Apostrof, col. Filosofie contemporană, 1997;

Marcel, G., *Jurnalul metafizic*, traducere de Dorin Ștefănescu, Timișoara, Editura Amarcord, 1995;

³⁸ *ibidem*, p. 89

³⁹ Iubirea implică credința că niciodată nimic, nu este, nu poate fi pierdut, iar ființa iubită este concepută ca valoare absolută doar în măsura în care este gândită ca participând la divin

⁴⁰ Marcel, G., *Jurnalul metafizic*, op. cit., pp. 134 – 135

⁴¹ *ibidem*, p. 380

Marcel, G., *Omul problematic*, Cluj, Editura Biblioteca Apostrof, col. Filosofie contemporană, 1998;

Marcel, G., *Dialoguri cu Pierre Boutang*, traducere Aurelian Crăiuțu și Cristian Preda, cu o prefață de Mihai Șora, București, Editura Anastasia, 1996;

Marcel, G., *Essai de philosophie concrète*, Paris, Editions Gallimard, 1940;

Hügli, A.:Lübcke Poul, (coordonatori), *Filosofia în secolul XX*, (vol. I), traducere Gh. Pascu et alii, București, Editura ALL EDUCATIONAL, 2003;

Lacroix, J., *Panorama de la Philosophie Française Contemporaine*, Paris, Ed. Presses Universitaires de France, 1966;

Stere, Ernest, *Din istoria doctrinelor morale*, (vol. III), București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1979;

EXISTENȚIALISM. SØREN KIERKEGAARD

CLIPA CARE N-AR MAI BATE...

Daniel Murărița
GȘ Energetic Nr. 1 – Târgu Jiu

Gândirea problematizată a conceptului de existență a suscitât un viu interes încă din zorii îndepărtate ai filosofiei, creionându-se un traseu de la Parmenide⁴² până la Heidegger⁴³, pe cât de sinuos, pe atât de specios în expresia lui. Dintru început trebuie să menționăm că *existențialismul*⁴⁴ reprezintă o conceptualizare destul de ambiguă pentru distincte filosofii care accentuează pe anumite teme comune, cum ar fi: individul, experiența alegerii, absența unui sens rațional al universului (din care rezultă angoasa or sentimentul absurdității în viața umană). După cum facil se poate observa, dezvoltarea izolată sau prezumtivă combinație a acestor teme se dezvoltă mai degrabă într-o dezlănțuire de trăiri subiective, emoționale, dezlănțuire a cărui ton afectiv e departe de orice întemeiere sistemică, de orice construcție deductivă de teze. În genere, scrierile de factură existențialistă se opun ideii că universul ar fi un sistem inteligibil închis și coerent, considerat fiind dimpotrivă contingent. Aspect care provoacă un nesfârșit șir de lamentații, condamnarea la necenzurată deliberare în fața unui univers indiferent fiind inerentă, acțiunea autentică regăsindu-se în spațiul deschis al posibilităților pe care le oferă lumea. Apogeul existențialismului a fost atins în Europa, deopotrivă ca urmare firească a renașterii gândirii teologice⁴⁵ și a dezamăgirilor provocate de vicisitudinile condiției umane pusă sub încercările belicoase caracteristice

⁴² Παρμενίδης, s-a născut în Elea, la începutul secolului al V-lea î.Hr.

⁴³ Martin Heidegger, n. 26 septembrie 1889, Meßkirch/Baden - d. 26 mai 1976, Freiburg im Breisgau

⁴⁴ ***Dicționar de filozofie, Oxford, Editura Univers enciclopedic, București, 199*, p.136

⁴⁵ Karl BARTH (1886-1968), Heinrich Emil BRUNNER (1889-1966), Reinhold NIEBUHR (1892-1971), Paul TILLICH (1886-1965)

primei jumătăți de secol XX. De altfel, curentul existențialist, în toată forța lui creatoare, nu a putut depăși limitele continentale.

Primul gânditor, ale cărui opere sunt revendicate integral de existențialism și care constituie baza acestui curent, a fost Søren Aabye Kierkegaard⁴⁶, filosof danez. Gândirea lui Kierkegaard s-a conturat într-un moment de criză în care proliferau interpretările cele mai fanteziste ale creștinismului, care urmăreau să facă din acesta un simplu episod socio-cultural, într-un moment în care se extindeau explicațiile antropologice reduționiste, științifice sau politice, care dizolvau persoana vie și mereu singulară în concepte generale, obiectivante, conducând inevitabil la pierderea sentimentului ființei. De asemenea, nestăvilita idolatrizare a rațiunii în epoca Iluminismului, absolutizarea iresponsabilă a spiritului de către Idealism, degradarea omului la nivelul mașinii în materialismul vulgar și nivelarea masei în societatea industrială au făcut abstracție de existența reală a individului⁴⁷. În acest context se regăsesc premisele apariției existențialismului ca o reacție, atitudine salutară.

Toate teoriile care insistau asupra cunoașterii abstracte se reduceau în bună măsură la un quantum de cunoștințe generale, care, aplicate realității, îi anulau vitalitatea, concretismul. Accentul se punea pe *a cunoaște* și pe *cunoștințe*, pe *cogito*, nu pe *sum*. Kierkegaard, cu o fervoare remarcabilă, mută accentul major de pe *a cunoaște*, pe *a fi*, de pe *cunoștință* pe *existență*, împlinită adesea în limitele religiei.

Existența devenise mai curând o cheștiune de cunoaștere decât de acțiune, de acumulare de informații și de învățare pe de rost, mai degrabă decât luarea unor decizii care să poarte amprenta pasiunilor, convingerilor individuale. În aceeași idee, făcând o confuzie între *esență* și *existență*, Hegel⁴⁸ reduce domeniul realității concrete la o desfășurare de concepte sau categorii generale. Pentru el conținutul religiei se suprapune perfect cu cel al filosofiei, dar filosofia, suverană, accede, în claritatea conceptului, la acel *ceva* / nivel pe care religia nu-l poate da/ reda decât ca pe o reprezentare sublimat-iconografică. Astfel, răsturnând raportul specific perioadei medievale, filosofia este cea care deține o înțelegere superioară religiei, definită fiind ca o *conștiință de sine a spiritului absolut*, adică a universalului care presupune în mod direct și depersonalizat

⁴⁶ 5 mai 1813 – 11 noiembrie 1855

⁴⁷ FURST, Maria, TRINKS, Jürgen, Manual de filozofie, Humanitas, București, 1997, p.146

⁴⁸ Georg Wilhelm Friedrich Hegel (n. 27 august 1770, Stuttgart - d. 14 noiembrie 1831, Berlin) filosof german, principal reprezentant al idealismului în filosofia secolului al XIX-lea

individul, în care se realizează această conștientizare. Filosofia lui Kierkegaard a luat naștere pe fondul febrilelor sale polemici împotriva speculației filosofice abstracte ce se ridică deasupra omului individual și a problemei specifice care constituie pentru individ sensul însuși al vieții sale. Sensul ce rezidă în claritatea gândurilor obiective nu este el însuși obiectiv, întrucât se referă întotdeauna la existență în dinamismul ei. Reproșând lui Hegel faptul de a fi uitat existentul în favoarea gândirii, *dialecticii speculative* hegeliene Kierkegaard îi opune o *dialectică negativă* ca o pendulare între *idee* și *realitate*, între *abstract* și *empiricul vieții*, introducând o dimensiune cu totul nouă în discuția filosofică, și anume a ceea ce există, care se relevă drept o stare intermediară (*inter-esse*) între gândire și ființă: ... *trebuie să exist pentru a putea gândi și trebuie să gândesc pentru a putea exista*. Inversează raportul *gândesc, deci exist* considerând drept premisă legitimă a gândirii primordialitatea existenței. Pentru Kierkegaard, existența desemnează realizarea într-o ființă a omului ca unitate dinamică între *gândire*, *voință*, *simțire* și, îndeosebi, *acțiune* ce trebuie obținută continuu în procesualitatea scurgerii clipelor. *A exista* este, în cele din urmă, o *realizare-de-sine-în-propria-ființă*, un perpetuu *a-se-raporta-la-sine-însuși, la lume, la Dumnezeu*. În acest creuzet cristalizându-se întregul proces al *devenirii într-o sine*, într-o existență umană concretă, unică, subiectivă. Omul reprezentând o sinteză a finitului și a infinitului, a temporalului și eternului, a libertății și necesității. Descris astfel, omul este un melanj de contradicții ce nu pot acorda deplinătate dezideratelor sinelui. Doar prin opoziția sa activă, prin atitudinea fermă față de aceste raporturi de interdeterminare individualitatea umană se poate defini ca sine. Structura sa contradictorie, care îi determină existența, nu poate fi adoptată și întreținută prin reflecție, ci doar prin înscrierea deliberată în acțiunile cotidiene. Așadar, trebuie să ne raportăm la realitate prin mijloace distincte de cele specifice exclusiv gândirii speculative, căci gândirea nu poate conține realitatea însăși, ci doar, într-un mod fragmentar, un concept al realității lipsit de interes pentru înscrierea responsabilă în contextualitatea acțional-socială. Spre deosebire, sinele însă, ca și conștiința, se află între contradicții și se raportează permanent la acest al său *a-fi-între*, astfel prezentând un interes practic, instrumental pentru ființa umană.

Sinele se întemeiază în Dumnezeu. Dar această întemeiere este una sinergică, implicând în ecuația devenirii atât voința umană, cât și voința divină; stabilindu-se un liant avându-l la capătul împlinirii pe

singurul profesor autentic, adică avându-l pe Dumnezeu ca pedagog legitim al credinței. Raportarea la Dumnezeu putând fi făcută exclusiv prin pârgurile personale, emoționale, subiective ale credinței. A recunoaște, a lua act de această raportare fiind mobilul deschiderii spre împlinirea existențială, spre împlinirea sinelui; negarea raportului cu Dumnezeu ar aduce inevitabila ratare a existentului căci în afara raportării existentul nu ar mai avea sens.

Pentru Kierkegaard aportul filosofiei se regăsește nu la nivelul interpretării, ci la acela al schimbării reflectate la nivel individual căci în masă individul devine obiect. Reificarea omului trece peste existența sa concretă, individuală; *doar în gândire nu pot ajunge la existență*.

Clipa care n-ar mai bate...

Viața e o moarte clinică. Doar că nu recunoaștem diagnosticul. Straniu, premisa e una creștină. E starea nefericită de inconștientă, însingurare, înstrăinare în chip seducător de dans ca și cum sângele, tânăr pierdut în vârtejuri, ne risipește în proiecții repetate, obscure, în amăgiri facile.

Neliniștea asta poartă, latent, amprente suferinței. Suferi și crezi că totul are un capăt. Și de început, și de sfârșit, ca o funie împletită, de cânepă, pe care precupețele inimii își atârnau odinioară culorile. Iluzie. Fără început, fără sfârșit. Adâncindu-se, adâncind...

În atari condiții, sinucigașii par simpatici. Par singurii care conștientizează rolul și care vor să intre decis în actul "dejucării".

Dar... viața e socialmente condamnată la rigori, la reflexe ce adesea nu mai au nici o legătură cu trăirea. Societatea – spital supradimensionat care ne vindecă de toate. Vinovății în stânga, vinovații în dreapta – sigiliile unui final previzibil. Ajungi să te întrebi confuz dacă aerul nu o fi o altă vină, dacă plămânii nu sunt "mădularul" păcatului și dacă, crucificat pe-o metaforă nereușită, plânsul și-ar mai avea vreun rost.

Și totul se scurge într-o inconștientă devenită mediocră, durerea acestei stări e un clocot ce își păstrează egal, prozaic ritmul, provocând cu banalitatea c l i p a.

Eu? Tu? Pronume fără sens în marea diluare a suferinței.

Și cauți, și cauți, gândind că a răzbate prin viscerele străvezii al acestei lumi e încă posibil. Speranța se prinde de tine ca un parazit înfometat și te golește de simț. Doar ea, speranța fără căpătâi într-o nesfârșire halucinantă.

Da. Sensul dat e doar o iluzie egoistă, o proiecție filistină a unor doruri de nesatisfăcut. Rădăcinile acestui sens rămân pierdute în același izvor nebănuat al suferinței. Și în toate acestea părinții/copiii, succesiuni asimetrice, cifre, ecuații rătăcind după noimă.

Nu cred că există ceva în afara suferinței. Nici măcar egoismul. Suntem, mecanic, participanți la ceva-ul de dincolo și de dincoace de noi, indiferenți ca un bob de rouă ce își cunoaște căderea, străini/instrăinați de noi înșine. Moartea se diluează în suferință, suferința se confundă în moarte.

Pe mine moartea mă indispuie. Moartea altora. Și moartea mea. Îmi creează un disconfort teribil, insalubru. Igienizarea acestei stări e nebăgarea de seamă, ignorarea fenomenului cu tot impactul său social. Ca fenomen – parte dintr-un discurs al naturii, moartea e ok, acceptabilă. Natura își urmează “menstrual” cursul. Fecunditate disimulată. Fie, îmi zic. Socialmente, smiorcăiala asta tematică îmi repugnă, frizează, chiar și întemeiat, un teatru ieftin. Bagatelizează rolul. Probabil așa trebuie să fie, sonoră, stridentă. Eu mi-aș imagina moartea ca o stingere discretă, intimă. Să constăți că a murit cutare abia după ce, în timp, nu își mai face apariția, nu își divulgă prezența. Poate am scăpa de sub controlul spectacolului. Poate... sinceră, moartea vine la fix, cu precizie matematică. Niciodată mai devreme, niciodată mai târziu. “Timpuriul” plecării celor dragi de lângă noi e doar festa pe care intenționăm să i-o jucăm sorții. Ne jucăm de-a jocul...

Nu-mi spune, știu, cuvintele conturează naivitatea. Așa se îmbracă acum cinismul, în presupuse nevinovate umbre. Cei de lângă noi sunt doar măști în care am investit dorința noastră de a mai întârzia iminența suferinței. Fie că o numim comun moarte, fie ca îi spunem *atitudinea firii*.

TEORIA PĂTURII SUPERPUSE LA EMINESCU

Marinela Pîrvulescu
GŞ Energetic Nr. 1 – Târgu Jiu

Publicistica eminesciană, multă vreme pusă în umbra poeziei și prozei, este în măsură să redea o imagine pertinentă a personalității lui Eminescu. Motivele desconsiderării, nejustificate în fond, sunt diverse (de la cele politice și ideologice până la cele valorice), contestatarii operei etico-sociale făcându-și simțită prezența mereu de-a lungul vremii. Spre exemplu, G. Ibrăileanu pune în paranteză acest compartiment al creației eminesciene, considerând că “Eminescu a fost numai poet, căci proza sa este puțină și e poezie în proză... afară de aceasta *a mai fost și cetățean care și-a spus părerile sale și-atâta tot...*(s.n.) că uneori s-a amestecat și în alte ramuri, precum în filologie – aceasta dovedește că el a trăit la sfârșitul oamenilor universali”. Una din cauzele denigrării este și încercarea de menține artificial doar un Eminescu romantic visător, geniu neînțeles, refugiat în universuri compensative, imagine care nu ar fi putut asimila capacitatea extraordinară a poetului de a radiografia realitățile sociale ale vremii sale. În același timp, trebuie să recunoaștem că proiectul editorial de restituire integrală a scrisului eminescian, finalizat abia acum vreun deceniu a impus o întârziere în reconstituirea “fenomenului Eminescu”, obligând pe cei interesați la o lectură fragmentară. Restituirea integrală a celui mai controversat teritoriu al scrisului eminescian are o istorie veche, integrându-se aici eforturile conjugate ale unor personalități precum Perpessicius, Al. Oprea, Dumitru Vatamaniuc, Petru Creția sau Mihai Cimpoi. Această biruință culturală ce a căpătat contur abia după un veac de la debutul lui Eminescu impune o reasezare valorică a operei eminesciene. Revirimentul publicisticii eminesciene se construiește la sfârșitul sec. XX și începutul secolului XXI mai ales pe fondul schimbării regimurilor politice în România și în R. Moldova și a inițierii disputelor privind integrarea europeană, globalizarea și multiculturalismul.

Că jurnalistica nu a fost un accident al vieții sale o dovedește activitatea susținută și conștientă a lui Eminescu în acest domeniu, începând încă din aprilie-mai 1870, prin colaborarea cu articole la “Federațiunea” (articole publicate sub pseudonimul Varro), “Curierul de Iași” (19 mai 1876 – octombrie 1877) și “Timpul” (octombrie 1877 – iunie 1889).

Impresionant este faptul că Eminescu reușește să ofere prin activitatea sa jurnalistică o “radiografie aproape completă a societății românești de acum o sută de ani”⁴⁹.

Aria de manifestare a păturii superpuse

Urmărind sociologia păturii superpuse, I. Bădescu⁵⁰ atrage atenția asupra faptului că fenomenul nașterii și dezvoltării “păturilor superpuse” parazitare a fost cercetat cu începere din sec. al XX-lea în cadrul analizei pauperității declanșată de capitalismul prădalnic și parazitărilor în Rusia, amintind în acest sens teoriile lui Th. Veblen, Victor Chernov, Bukharin, G. Dowling. “Iată-ne în fața unei teme de foarte largă extensie, căreia Eminescu i-a conferit cea mai deplină elaborare, cercetând fenomenul de ansamblu al nașterii structurilor parazitare superpuse, dezvoltându-i directă filiație cauzală din marile dislocări și mișcări de diaspora provocate de căderea imperiilor și de expansiunea capitalului primitiv în Europa de răsărit.”⁵¹

Încercând să explice mecanismul formării păturii superpuse, autorul este de părere că suprastructurile de diaspora, ansamblu de grupări sociale în mișcare, de mentalități, idei, convingeri, conduite și chiar instituții reprezintă părți dislocate din suprastructura altă dată stabilă a imperiului. Aceste elemente se regroupează, de obicei, sub forma xenocrației, într-o arie anumită, căutând o nouă protecție centrală (un nou centru de gravitație) și astfel împing aria respectivă într-o nouă periferie, într-o dependență față de noul centru. Semnificativ este faptul că noile pături clientelare poartă cu ele și “instituțiile proiective” ale unor suprastructuri, aducând în mijlocul societăților în care se infiltrează “toată suma de apucături”, desprinse din cadrul vechii suprastructuri. Astfel, în urma dizolvării Imperiului otoman, pătura clientelară a funcționarilor imperiului din aria lui devine disponibilă și se pune la dispoziția noului

⁴⁹ Grigore Georgiu, *Istoria culturii române moderne*, Editura comunicare.ro, 2002, p. 157

⁵⁰ Ilie Bădescu, *Sincronism european și cultură critică românească*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1984 p. 351.

⁵¹ Ibidem, p. 353.

centru al sistemului mondial, care în cazul de față este fie Austro-Ungaria, fie Anglia, fie Franța. Aceștia sunt “rămășițele haimanalelor de sub steagurile lui Pazvantologu [...] și resturile numeroase ale cavalerilor de industrie din Fanar; [...] neavând tradiție, nici patrie, nici naționalitate hotărâtă, le vedem punându-se la dispoziția străinilor. [...] Aprinși de-o instinctivă ură contra tuturor elementelor istorice și autohtone ale acestei țări, le-am văzut introducând în toate ramurile legi străine, neadaptate nici intereselor, nici naturii ei.

Eminescu, între 1880 și 1883, fundamentează o campanie publicistică cu scopul examinării istoriei românilor în lumina teoriei păturii superpuse. În mai, iunie, iulie 1881, va interpreta, pornind din prezent, momentele semnificative ale istoriei României pentru a dovedi permanența primejdiei de pătură superpusă în istoria românilor. Poetul demonstrează, susține N. Georgescu⁵² că “poporul român riscă a fi condus în interior de elemente declasate ale altor popoare dezrădăcinate de vatra lor, fără putință de a prinde rădăcini într-o țară ale cărei tradiții, obiceiuri, interese etc. nu le respectă.”. El asimilează fenomenul cu cel al unui “nou fanariotism”⁵³, cu scopul de a jefui țara, capitalul autohton fie direcționându-l spre băncile din străinătate, fie administrându-l prost.

Este important de precizat faptul că elementele declasate nu provin exclusiv din alte popoare, ci și prin recrutare endogenă; prima categorie este urmarea destrămării imperiilor, iar cea de-a doua – o consecință a luptei pentru putere. Conceptul de “pătură superpusă” este “un concept fără determinare etnică, o asociație de exploatare fără principii (aspecte deja menționate în definiția dată de N. Georgescu), legați între ei prin aceleași fapte ale căror consecințe contribuie la *degradarea biologică* a unui popor, la *declinul economic* al acelui popor și la *dezintegrarea lui cultural-spirituală*”⁵⁴. Omogenitatea economico-sociologică și psihologică-culturală este mai puternică și mai însemnată pentru destinul acestei grupări decât diferența etnică a membrilor ei. Sociologul Ilie Bădescu subliniază faptul că nu recrutarea etnică a păturii superpuse are importanță, ci funcțiile ei economice, sociale, politice și culturale. În ceea ce privește recrutarea, aceasta poate fi atât endogenă, cât și exogenă. În viziunea lui Eminescu, pătura superpusă este un

⁵² Apud Ilie Bădescu, *Sociologia eminesciană*, Galați, Editura Porto Franco, 1994, p.103.

⁵³ Ibidem.

⁵⁴ Ibidem, p.107.

fenomen al Răsăritului, reprezentând o transformare de fațadă a compoziției sufletești a clasei guvernante. Și tocmai din această cauză e incapabilă de a aduce modernizarea societății locale. Singura cale de “înaștere întru civilizația Apusului”, crede Eminescu, este ridicarea elitelor din popor, prin selecția meritelor și a muncii. Aceasta ar putea duce la un nou stat prin anularea statului demagogic. Însă de îndată ce criteriul meritului și al muncii este ignorat se creează cadrul propice demagogiei și renașterii păturii superpuse prin recrutarea endogenă. Astfel, singura soluție întrevăzută rămâne legea compensației.

Trebuie amintit faptul că, în cadrul analizei publicisticii eminesciene, s-au vehiculat multă vreme etichetări precum *antisemit* ori *xenofob*, în ceea ce-l privește pe Eminescu. Abordarea acestei teorii a păturii superpuse permite clarificarea semnelor de întrebare legate de presupusul substrat rasial al teoriei păturii superpuse. Într-un articol de polemică cu liberalii, apărut în “Timpul” din mai 1882, Eminescu face unele precizări referitoare la pătura superpusă: “Contra alor voștri, prin urmare s-au sculat românii la 1821, căci s-au sculat contra elementelor străine după vremea aceea, și voi reprezentați astăzi acele elemente străine, am adăugat noi, făcând aluziune *nu atât la sângele care curge în vinele fiecăruia, cât la simțirile ce-l însuflețesc* și la faptele ce săvârșește”⁵⁵. În acest context, Eminescu surprinde *compoziția psihologică* a păturii superpuse. Conștiința colectivă a păturii are o determinare de alt ordin decât cel etnic. Faptele sunt cele care dau conținut păturii superpuse, iar faptele ei o arată și înstrăinată de poporul român și contrară de interesul ei național, economic, politic și cultural. Eminescu se referă la „sentimentul de înstrăinare” și de responsabilitate a păturii superpuse față de starea și destinul națiunii, fără a avea sentimente negative față de etniile străine în sine. Liberalismul reprezintă produsul ideologic al acestei clase înstrăinate, pentru care unicul criteriu de ascensiune socială este banul și nu meritele și capacitățile personale. Este motivul pentru care Eminescu își îndreaptă nemulțumirea față de liberali, considerați urmași ai fanarioților și față de evrei cărora sub presiunea Occidentului România le-a acordat drepturi cetățenești, obținând dreptul de a cumpăra pământ și a se ocupa cu specula.

În continuarea teoriei păturii superpuse, Eminescu formulează și **teoria compensației sociale**, conform căreia fiecare clasă și categorie

⁵⁵ Mihai Eminescu, Opere, vol. VIII, p.249.

socială trebuie să-și îndeplinească *funcția ei socială specifică*. El pornește de la principiul că „munca este legea lumii moderne, care nu are loc pentru leneși”. Elitele politice și culturale trebuie să asigure administrarea rațională a țării, să organizeze producția economică și creația culturală. Însă clasele superioare, devenite clase parazitare și prădalnice sunt incapabile de a îndeplini astfel de funcții. Consecința acestei stări de fapt nu poate fi alta decât sărăcia. Nuanțând ideea, trebuie amintit faptul că formele instituționale și cadrele socio-culturale importate nu erau potrivite deoarece nu erau reclamate de situația socio-economică reală, nefiind astfel capabilă să ușureze munca țăranimii. Poetul – sociolog i-a atribuit muncii rolul de „condiție hotărâtoare a bunăstării economice, iar prin aceasta a fericirii omului și a umanității”. De aceea, „cheia depășirii situației e satisfăcătoare din economia românească a timpului său consta, după părerea lui M. Eminescu, în antrenarea întregii populații la *muncă eficientă* care să ducă la sporirea bogăției, precum și în practicarea unei politici economice – fiscală, monetară, de credit, industrială etc. – care să stimuleze acest gen de muncă și să descurajeze activitățile speculative, corupția și politicianismul oportunist etc.” Indivizii care contribuie la prosperitatea societății reprezintă „clasa pozitivă” opusă păturii superpuse, care o funcție parazită în locul celei firești, de a ușura sau compensa munca depusă de clasa muncitoare.

Sugestivă în redarea condiției păturii superpuse rămâne metafora „hotelului” prin care Eminescu aduce în lumină faptul că membrii păturii superpuse duc o viață de vacanță, rupți total de lumea înconjurătoare cu necazurile și problemele ei reale. „Hotelul patrioților de meserie” este metafora supremei înstrăinări a păturii superpuse. Efectul cel mai greu al consumului și cheltuielilor păturii superpuse, notează Ilie Bădescu⁵⁶ constă în diminuarea „sumei de puteri” mobilizate de o societate (S) în „ciclurile muncii”. Această sumă (S) este „egală, zice poetul, cu valoarea reproducției lucrătorului (r), plus un prisos” (p). Acest prisos, „perceput de organizația socială, contribuie a scade pe r”. Toți acești „termeni” se leagă între ei formând o „ecuațiune socială” $S = r + p$. Dacă „p e cheltuit în mod improductiv” omul va fi „nefericit”. Dacă acest „prisos” va fi tradus în „înesniri de civilizație” aduse muncii, atunci ceea ce se consumă se află compensat prin reînnoirea sporită a puterii de muncă a societății. Cu fiecare ciclu de creștere a civilizației se reface ecuația socială și deci

⁵⁶ Ilie Bădescu, *Sociologia eminesciană*, p.111.

echilibrul în societate. Când, dimpotrivă, acest prisos este consumat de pătura guvernantă fără nici o compensație, exprimată într-un efort creator, rezultă un minus, un deficit, cu care se diminuează „suma de putere” (de muncă) a unei societăți. Așadar, o elită poate spori civilizația unei societăți și atunci ea însăși devine „clasă pozitivă” (clasă care sporește avuția și civilizația unui popor). Când, dimpotrivă, își va însuși „prisosul” spre a-l consuma fără nici o compensație, societatea intră în declin. Raportul unei pături guvernante la „întreg” (societate) poate fi pozitiv și atunci acea pătură are regim de „clasă pozitivă”, sau negativ și atunci ea are un regim de pătură superpusă. Pătura superpusă ar deține, prin urmare, întreaga răspundere pentru ceea ce se întâmplă cu evoluția civilizației prin controlul deplin pe care-l are asupra plusprodusului („prisosului”) unei societăți.

Eminescu se folosește de teoria „balanței comerciale” pentru a fundamenta teoria păturii superpuse. Prin teoria balanței comerciale el analizează corelația dintre muncă și consum. În interpretarea balanței comerciale el face legături directe nu cu mersul unei economii, precum economistul, ci cu o „colectivitate politică”. În argumentarea sa, Eminescu pornește de la ideea că *un individ ce consumă mai mult decât produce, se ruinează*. În mod similar, o colectivitate politică de indivizi, incapabilă de a produce, datorită „sterilității fizice și intelectuale”⁵⁷ pe de o parte și a consumului nejustificat pe de altă parte, ruinează societatea producătoare.

Este necesară distincția între teoria păturii superpuse și teoria suprastructurii. În polemica binecunoscută cu frații Nădejde, Eminescu respinge ideea celor doi „marxiști” români după care „organizarea bazată pe capital” (deci un tip de suprastructură) ar fi „cauza mizeriei”. Capitalul și organizarea bazată pe el generează exploatare, dar nu - mizerie, sub forma unei game întregi de procese ale degradării (declasare socială, degenerare etnică), sprijinite toate pe decăderea economică. În Apus, organizarea bazată pe capital, adică suprastructura capitalistă (burghezia), n-a antrenat decăderea economică, ci dimpotrivă, progresul economic.

Cauza mizeriei nu trebuie căutată în capital, ci în raportul dintre dezvoltarea economică a unei țări și tipul organizațiilor și legilor ei. Eminescu susține că mizeria e produsă în mod artificial prin introducerea unei organizații și a unor legi străine, nepotrivite cu stadiul de dezvoltare

⁵⁷ Mihai Eminescu, Opere, vol.VII, p. 533.

economică a țării, organizație care costă „prea scump și nu produce nimic”. Întrucât capacitatea medie de producție nu creștea (căci pătura superpusă nu acționa spre maximizarea muncii sociale, încălcând legea compensației muncii), era firesc ca deficitul provocat prin creșterea artificială a consumului și a cheltuielilor (necerute de mișcarea organică a societății) să fie plătit prin comprimarea mijloacelor de existență ale țărănimii. Aceasta aduce după sine o degradare a fondului biologic al societății (și deci a bazei etnice, căci țărănimea era principala purtătoare a fondului etnic). Fenomenul păturii superpuse apare ori de câte ori o “elită” introduce artificial un tip de organizație socială fără legătură cu necesitățile societății, scumpind astfel cheltuielile neproductive cerute de întreținerea clasei de “ambitioși de rând”, care își obțin veniturile doar din funcții.

Toate fenomenele caracteristice pe care le constată în cuprinsul societății românești – *existența formelor fără fond, forme de care profită păturile superpuse* (“bugetofagii”), *selecția socială negativă* (promovarea “demeritului”), *alterarea raporturilor firești de compensație între clasele dirigente și “clasele pozitive”* (producătoare), *dezechilibrul între trebuințe și aptitudini, între consum și producție, între politic și economic, între aparatul administrativ (central și local) supradimensionat și capacitatea productivă limitată a țării* (discrepanță care afectează enorm tocmai țărănimea), *între excesul de forme*(instituții, organizații, legi) *și deficitul de muncă pozitivă* (cea care sub raport economic creează valoare adăugată), *între “etichete” și realități, între partide și “corelativul lor economic”* – toate acestea sunt “anomalii”, sunt rezultatul unei evoluții în sens negativ.

Influențat de ambivalența intelectuală și politică a “Junimii”, Eminescu elaborează “o întreagă filosofie practică, socială și politică”. “Sufletul viu al gândirii social-politice eminesciene îl constituie cunoscuta teorie maioreșciană a *formelor fără fond*”⁵⁸ pe care își va clădi ulterior teoriile gândirii social-politice. Pornind de la teoria maioreșciană, Eminescu analizează forma de dezvoltare istorică pe care a urmat-o România modernă, condamnând împrumuturile și adaptările externe, considerându-le artificiale și deci nepotrivite realității contextului social și reclamând, în același timp, dreptul de afirmare neîngrădită a fondului național.

⁵⁸ Vasile Muscă, *Încercare asupra gândirii românești*, p.103.

Eminescu – “eternul nostru contemporan”

După cum se poate observa, temele gândirii eminesciene sunt de o actualitate surprinzătoare. Similitudinile dintre contradicțiile epocii sale și fenomenele sociale de azi sunt revelatoare. Și atunci România ieșea de sub tutela unui imperiu oriental și se îndreptat spre Europa occidentală. Perioada era caracterizată de asimilarea unor “forme goale”, a unor structuri și organisme străine și hibride, premise suficiente pentru o stagnare sau chiar o involuție a economiei și civilizației vremii. Suma capacităților productive s-a redus, intermediarii s-au multiplicat, necesitățile de consum s-au amplificat, iar balanța eficienței este negativă.

Societatea contemporană, cu micile nuanțe impuse de trecerea timpului, se confruntă cu aceleași tensiuni. De pildă, relația dintre democrație și economia de piață a fost supusă dezbaterilor în vederea stabilirii rolului pe care îl dețin. Și, în mod surprinzător, una din ideile eminesciene clarifică dilema: “De când e lumea nu s-a văzut ca un popor să stea politicește sus, iar economicește jos; amândouă ordinele de lucruri stau într-o strânsă legătură: *civilizația economică e muma celei politice*”.

Ca și acum un secol, ecuația politic/economic reprezintă astăzi cheia tranziției. Din suprapunerea celor două exigențe, adesea contradictorii, derivă o serie de anomalii, confuzii și blocaje pe care le trăim azi. “Maladiile tranziției de acum un secol, descrise de Eminescu, își găsesc analogii șocante în noile realități. Suntem în fața unei provocări istorice de neocolit: trebuie să introducem concomitent sistemul democratic și economia de piață”⁵⁹. Una din problemele de fond ale României este că ea și-a schimbat radical sistemul politic fără a obține efecte corespunzătoare în plan economic. Aparatul birocratic supradimensionat este susținut financiar de industrie. Paradoxul este că industria românească începe să devină doar o amintire.

Și ne mai întrebăm cum de este atât de actual Eminescu. În ciuda timpului scurs, pare că poporul român s-a încăpățânat să rămână pe loc, să nu se schimbe. “Starea noastră pe loc de veacuri” ca popor ne condamnă la reiterarea aceluiași probleme sociale, politice și economice. Tocmai din această cauză, prin analogie cu I. L. Caragiale, Eminescu poate fi considerat “eternul nostru contemporan”, pentru că “în lupta pe care orice popor o dă prin istoria sa națională cu timpul, noi am rămas mai degrabă agățați de trecut” (Vasile Muscă, *Discurs despre filosofie*).

⁵⁹ Grigore Georgiu, *Istoria culturii române moderne*, p.160

Bibliografie

Mihai Eminescu, *Opere* [în 8 vol.] coord. ed.: acad. Mihai Cîmpoi, Ed. a 2-a, Chișinău, Editura Gunivas, 2008;

Bădescu, Ilie, *Sincronism european și cultură critică românească*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1984;

Bădescu, Ilie, *Sociologia eminesciană*, Galați, Editura Porto Franco, 1994;

Georgiu, Grigore, *Istoria culturii române moderne*, comunicare.ro, 2002

Muscă, Vasile, *Discurs despre filosofie*, Cluj-Napoca, Editura Grinta, 2005;

Muscă, Vasile, *Încercare asupra gândirii românești*, Cluj-Napoca, Editura Grinta, 2009;

Ungureanu, Ion, *Idealuri sociale și realități naționale*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1988;

Zeletin, Șt., *Burghezia română. Originea și rolul ei istoric*, București, Editura Humanitas, 1991;

DIMENSIUNI POLITICE ÎN FILOSOFIA ROMÂNEASCĂ INTERBELICĂ

Gabriela Ionescu
Colegiul Tehnic Nr.2 – Târgu Jiu

Perioada interbelică în România este cunoscută ca una a marilor reforme, a puternicelor mișcări în planul vieții politice, dar și a efervescentei culturale. În această perioadă există confruntări între democrație și tendințele autoritariste ale unor partide, dar și între curentul europeanist și cel tradiționalist. Unirea din 1918 a împlinit aspirațiile mai multor generații de români, dar a fost urmată de numeroase probleme de natură socială, economică sau administrativă. Viața de zi cu zi a românilor a evoluat dinspre tradițional spre modernitate, fapt care a declanșat în presa interbelică și în literatură o adevărată dispută între apărătorii tradiționalismului și adepții modernismului. În plan cultural, perioada de după 1918 se caracterizează printr-o confruntare liberă între curente de gândire și orientări stilistice diferite. Tendințele, inițiativele, evenimentele născute din această confruntare, își vor păstra elementele definitorii până către 1945, când noul val cultural importat din Uniunea Sovietică avea să le pună capăt și să ducă la uniformizare și distrugere de valori importante. În procesul definirii unei identități culturale românești, comparabilă cu cele mai mari culturi ale Europei moderne, perioada interbelică s-a constituit ca un moment de apogeu, în care se întâlnesc nume consacrate dinaintea Primului Război Mondial, dar apar și noi personalități.

Filosofii care au animat perioada dintre cele două războaie mondiale, mare parte dintre ei fiind și scriitori, nu puteau privi cu indiferență schimbările petrecute în preajma lor; implicarea lor este o atitudine firească dacă ne gândim la faptul că filosofii au fost cei care, încă din Antichitate, au cuprins ideile politice în ansambluri de idei,

construind de-a lungul secolelor importante edificii de filosofie politică, de obicei ca părți ale unor viziuni filosofice mai ample.

În cartea sa "Filosofii Paralele", Marta Petreu expune ca puncte de interes ale filosofilor interbelici: problema identitară românească, idei pro și contra occidentalizării și modernizării României, problematica istorică, politică și ideologică a României și disputa privind sincronizarea cu filosofia universală.

Marta Petreu consideră că teoria lui Titu Maiorescu cu privire la formele fără fond *"a devenit mărul discordiei pentru generațiile următoare"*, discipolii acestuia disociindu-se în maiorescienii de stânga, D. Drăghicescu, E. Lovinescu, G. Ibrăileanu, Șt. Zeletin, care *"au promovat o filosofie proeuropeană și democrată a sincronizării cu Europa"* și maiorescienii de dreapta, C. Rădulescu Motru, A. C. Popovici, cei care *"au promovat o filosofie de încetinire a influenței Europei și de dezvoltare cu prioritate a propriilor tradiții; dusă până la limită, deformată, această ideologie autohtonă a devenit argumentul justificativ al extremei drepte românești interbelice"*.

Este interesant de urmărit manifestarea atitudinilor abordate de unii dintre filosofii interbelici cu privire la democrație. Contra democrației se plasează Mircea Eliade, Emil Cioran, Constantin Noica, sub influența profesorului Nae Ionescu, iar în favoarea democrației vom apela la opiniile lui Mihai Ralea și Tudor Vianu.

În 1927 se constituie o generație de tineri, 20-25 de ani, chemată la unitate și țeluri comune de către Mircea Eliade. Programul acestei generații este cuprins în *"Itinerariul spiritual"*, ciclu de 12 foiletoane apărut în *"Cuvântul"* din 1927. Acest document, cu valoare de manifest, va determina treptat, constituirea noii generații care deși nu va fi unitară în opțiuni, dincolo de diversitatea opiniilor se va constitui într-un corp distinct. Din această generație, alături de Mircea Eliade, fac parte și Emil Cioran, Mircea Vulcănescu, Paul Sterian, Constantin Noica, Anton Golopenția, Mihail Sebastian, Petru Comarnescu, Petre Țuțea, Eugen Ionescu ș.a.

Între această realitate socială care a fost România interbelică și ideile susținute de către Noica, Eliade sau Cioran există o dependență reciprocă: scrierile lor au marcat puternic existența și conștiința socială a timpului lor, iar realitățile României interbelice au înrăurit apariția și evoluția acestei generații de valoroși gânditori români.

Cu privire la democrație reprezentanții acestei generații erau destul de reticenți sau, sub influența lui Nae Ionescu căruia i-au fost studenți, se declarau fățiș împotriva.

Emil Cioran (1911-1995) critica regimul democratic, pornind de la insuccesele democrației românești interbelice, pe fondul ascensiunii în Europa a regimurilor totalitare. El optează, de fapt, pentru o soluție politică extremă în vederea ieșirii României din criză. Cu exasperarea sa constantă, mereu în căutarea unei soluții salvatoare, între democrație și dictatură a optat, se pare, pentru cea de-a doua: *„în viața unei națiuni, scria în 1934, regimul democratic este adecvat numai perioadelor clasice, când națiunea se poate rotunji în libertate, când divergențele nu sunt o destrămare și când libertatea nu este un exces... Epocile turburi, nesigure, în care omul oscilează turmentat în căutarea unui fanatism care să-1 lege fatal și direct de ceva, aduc cu necesitate dictatura ca o formă ce oferă omului o ancorare durabilă și o conștiință de mare stabilitate...”*. În „Schimbarea la față a României”, apărută în 1936, descoperim meditațiile sale cu privire la relația dictatură-democrație. Cioran, influențat de sincronismul lui E. Lovinescu pleda pentru o sincronizare a României cu Europa și considera că pentru realizarea acesteia este indicat extremismul (de dreapta și de stânga deopotrivă), adică dictatura și aservirea individului la interesul colectiv. În ceea ce privește parlamentarismul, ca principiu esențial democratic, acesta este văzut de Cioran ca *„un cadru englez care a zăpăcit lumea de nenumărate decenii(...) Singurul merit al parlamentarismului este de a fi dat iluzia unor reprezentanți presupuși ai națiunii de a putea direcționa conștient și artificial soarta acesteia.”*

Pentru el lumea pare că se scufundă într-un marasm total, singurele soluții rămânând cele radicale. Cioran este un adept al modernizării, dar din cauza haosului și dezorganizării vieții publice, datorate tarelor democrației ajunge la un moment dat să creadă că aceste carențe ale regimului democratic nu mai puteau fi asanate decât prin ordinea severă a dictaturii.

Mai târziu, după cel de-al doilea război mondial, Cioran se dezice de aceste afirmații și le regretă ca pe o rușine intelectuală.

O altă prezență marcantă în spațiul cultural interbelic este Mircea Eliade (1907-1986). Acesta susținea primatul spiritualului în raport cu politicul, iar în rivalitatea foarte vie în anii '30 dintre modernism și autohtonism, cu privire la calea de dezvoltare pe care trebuie să o urmeze România, Eliade susține autohtonismul și nu este de acord cu nimic din

ceea ce ține de stilul civilizației europene: raționalismul, știința, tehnica, democrația. Până în anii `35-`36 *apolitismul* său a fost nu numai declarat, ci și manifest. Deoarece „politică” și „cultură” reprezintă, pentru el, termeni aflați în raport de contrarietate, el nu va aproba implicarea intelectualilor în politică și nici elaborarea unei „politici culturale”.

Începând cu anii `35-`36 nu mai este atât de ostil intervenției intelectualilor în politică, dar sub rezerva diferențierii planurilor. Credința în posibilitatea de izbăvire a țării de către o elită de adevărați intelectuali își are originea în ideea primatului spiritual.

Nici Eliade n-a trecut nepăsător peste tensiunea relației dictatură-democrație, deși nu i-a rezervat atenția acordată de Cioran. În mod asemănător cu ceilalți colegi de generație, Eliade a fost constant preocupat în articolele sale de destinul României. Dar, spre deosebire de Cioran, considera că deficiențelor țării li s-ar putea găsi soluții, că situația României nu este chiar fără ieșire. Optimismul său în privința viitorului României se află la antipodul viziunii sumbre a lui Cioran. Opinii diferite aveau și cu privire la soluția politică întrevăzută pentru rezolvarea crizei în care se afla democrația interbelică românească. Dacă Cioran admitea că depășirea stării de cultură minoră nu se poate realiza decât printr-un salt istoric facilitat de un regim dictatorial, care să scoată România din starea de amorteală, Eliade prefera o altă soluție, dar în același spirit totalitar: revoluția spirituală săvârșită sub conducerea unei elite intelectuale de dreapta. Referindu-se în câteva articole la rolul claselor sociale, susține că țărănimea și intelectualitatea sunt clasele vitale ale unei națiuni, asigurându-i continuitatea. Mitul „filosofului-rege”, sub forma camuflată a elitismului cultural, animă multe din paginile publicisticii interbelice eliadiene. Credința în posibilitatea de izbăvire a țării de către o elită de adevărați intelectuali își are originea în ideea primatului spiritual. Articolele lui Mircea Eliade legate de legionarism, tangența la această mișcare politică în esență antieuropeană, antiliberală, antidemocratică și extremistă prin mijloacele de luptă adoptate, a fost facilitată, printre altele, și de filosofia sa existențialistă, o filosofie ce valorizează experiențele de orice fel (oricât de riscante, aberante sau compromițătoare ar fi). Cele câteva articole din anii `37-`38 reprezintă mai degrabă o concesie făcută ideologiei legionare. Așa cum au mărturisit apropiații și cunoscuții lui, fondul său sufletească era tolerant și deschis altor culturi, popoare, religii sau rase.

Constantin Noica (1909-1987) mută însă chestiunea din planul politic în cel pur spiritual, scriind despre democrație într-un articol, dar fără a insista asupra fenomenului: „*Ordinea spirituală, iar nu simpla politică a democratismului în care s-a trăit, credea că știe ce e omul. Individului, spunea democrația, nu-i trebuie decât condiții de libertate în care să se desfășoare; celelalte veneau de la sine. Iar libertatea era o noțiune negativă: a nu sta sub anumite constrângeri. Restul, adică definirea omului însuși? Dar întrebarea nici nu se puneau... Invitația la libertate izvoră din dogmatismul acesteia, din afirmarea indiscutabilă a naturii noastre statornice. Democrația e semnul reacționarismului în planul spiritului*”. Însă democrația nu poate fi redusă la a fi un semn al reacționarismului pentru că, deși este un regim politic imperfect, este cel mai bun din câte au existat până în momentul de față. Eliminată, ne instalăm, cum s-a întâmplat din 1938 până în 1990, în totalitarism.

A existat o tendință de respingere a pluralismului politic și regimului democratic, în favoarea unei dictaturi care să scoată România din criza profundă în care se afla. În discuțiile particulare sau în discursurile publice, deveneau tot mai frecvente clișeele unui naționalism extremist și antidemocratic, expresie și a problemelor complexe, de natură etnică, confesională sau culturală apărute în România de după Marea Unire.

Cei care au atacat democrația în epocă, voind s-o înlocuiască prin forme autoritare, au fost mulți, însă au existat și apărători ai ei, printre aceștia aflându-se Mihai Ralea și Tudor Vianu.

Mihai Ralea (1896-1964) a fost, ca filosof al culturii, un hotărât potrivnic al extremismului de orice fel. În 1930, scrie în *Viața Românească*, articolul intitulat *Misiunea generației tinere* în care afirmă că: „a) Toate țările civilizate sunt democrate; toate țările semicivilizate ori primitive sunt dictatoriale, b) Pentru că, la noi în țară, acest regim n-a fost experimentat ca să-și arate roadele, dacă astăzi suferim, efectele sunt ale reacționarismului care a domnit, nu ale democrației care abia s-a înfiripat, c) Civilizația noastră e condiționată de europeanizarea noastră cu ajutorul regimului democratic... Credem că apropierea strânsă de apus ne va ajuta în progresul nostru... Raționalism, democrație, europenism, iată valori culturale pe care Viața Românească le va susține”. Polemizând mult, atent și productiv cu orientările obscurantiste și antidemocratice, promova valorile libertății și ale europenismului care trebuiau să ne disocieze de Orientul bizantin. Adept al specificului național în cultură, s-a delimitat, în

împrejurări ce n-au fost lesnicioase, de ortodoxism și cavalerii românismului integral care-i tot blamau pe pașoptiști. Ralea a știut, ca mulți alții, să se ridice și împotriva blamului aruncat de adversarii democrației împotriva partidelor politice, de fapt împotriva ideii de pluripartidism, principiu fundamental al parlamentarismului. El scria într-un articol din 1931 publicat în *Viața Românească*: „*Un grup de politicieni și câțiva intelectuali vor să convingă lumea că toate relele din ultimul timp nu sunt datorite numai partidelor, ci chiar înseși ideile de partid, asupra căreia trebuie azvârlite toate anatemele... Că partidele n-au fost totdeauna la înălțime, se prea poate. Să căutăm deci a le perfecționa. Nu ideea de partid e compromisă, ci expresia ei românească. Partidele sunt instituțiile politicii, după cum băncile, cooperativele sau societățile comerciale sunt instituțiile vieții economice. S-ar putea concepe viața economică fără ele? Partidul mobilizează, orientează și grupează opinia publică. El servește de instrument de informație și solidaritate. El ferește de anarhia individualistă și oferă vieții sociale o bază de continuitate și permanență*”. În sfârșit, Ralea a luat atitudine împotriva acelor opinii potrivit cărora ar exista o relație de incompatibilitate între democrație și naționalism, afirmând că democrația nu trebuie înlăturată în favoarea naționalismului, ele fiind complementare și nu divergente: „*Nu numai că între democrație și naționalism nu este nici o antinomie posibilă, dar naționalismul este o invenție a democrației. Națiunea, principiul naționalităților, specificul etnic au ieșit din marea revoluție franceză, ideologia modestă a burgheziei... Pe acest principiu naționalist și democratic a fost posibilă unirea tuturor italienilor, ca și a tuturor românilor. Din același principiu democratic a ieșit dreptul de autodeterminare a popoarelor, care a făcut posibilă România Mare... Putem afirma, mai mult, că numai democrația poate fi cu adevărat naționalistă. În dictatură, unde nimeni nu poate vorbi, se poate presupune că sentimentul național e impus prin constrângere. Numai acolo unde, prin liberă adeviziune a marei majorități, se manifestă dragostea de țară, numai acolo se poate vorbi de o autentică conștiință națională*”.

Pentru Mihai Ralea libertatea cugetării nu poate fi disociată de democrație. Înverșunarea împotriva democrației însemna implicita negare a liberei cugetări.

Pentru apărarea democrației s-a ridicat și Tudor Vianu (1897-1964), unul din cei mai importanți reprezentanți ai filosofiei culturii, susținând într-un mod limitat valorile democrației și umanismului.: „*Libertatea cugetării, observa esteticianul în 1934, alcătuiește astăzi obiectul unei*

lari suspiciuni și al unei multiple învinuiri. Cercuri întinse în societățile contemporane par dispuse să renunțe cu inima ușoară la acest bun pe care trecutul nu l-a putut cuceri decât într-un timp foarte îndelungat și cu jertfe ce nu se mai pot socoti... Cine seamănă neîncrederea față de libertatea tuturor de a cugeta o face, desigur pentru a câștiga mai mult pentru propria sa libertate. Mi se pare chiar că nu există dușmani ai cugetării libere, ci numai dușmani ai cugetării libere a altora și fanatici ai propriei lor libertăți de cugetare. Lumea de azi care cu ușurință crede a se putea lepăda de acest vechi bun al societăților noastre ar face bine să se oprească în fața unor astfel de considerații. Puțină zăbavă nu strică nimănui. Să ne grăbim încet.”

Finalul perioadei interbelice este marcat de instaurarea regimurilor autoritare și în România (dictatura carlistă, urmată de cea legionară și cea antonesciană) așa cum se întâmplase și în țările din jur unde autoritarismul se instalase mai demult.

Extremismul de dreapta (legionarismul) și cel de stânga (activitatea PCR), carențele democrației românești, diferențele socio-economice au fost factorii care au dus la dispariția democrației.

Faptul că una dintre cele mai strălucite generații de gânditori români este în același timp generația cea mai controversată și faptul că pe cât de bine a evoluat din punct de vedere cultural, intelectual, pe atât de mult a ajuns să se lanseze în simpatii și adeziuni față de mișcări politice din cele mai dubioase este un paradox. Totuși, această generație rămâne probabil cea mai strălucită generație intelectuală din toată România modernă. Performanțele celor mai importanți dintre membrii ei au provocat o mutație la nivelul datelor fundamentale ale culturii noastre reflexive și au însemnat probabil prima încercare de transgresare a localismului și particularismului cultural românesc către o posibilă valorificare universală a lor. Vina și culpa politică în care se află unii din cei mai străluciți reprezentanți ai acestei generații sunt, într-o anumită măsură, răzburate de înseși performanțele literare, academice și filosofice extraordinare pe care ei le-au vădit mai târziu.

IMPACTUL SOCIAL AL RELIGIEI la nivel european

Elena Bărbulescu
GȘ Energetic Nr. 1 – Târgu Jiu

„Educația religioasă, baza culturii și civilizației europene”

Religia constituie o parte integrantă și definitorie a culturii europene. Fără cunoștințele oferite de aceasta nu putem înțelege istoria și cultura acestui continent și nu putem prețui catedralele, mănăstirile, bisericile, operele de artă vizuală, în marea lor majoritate inspirate de credința religioasă.

Nu putem mutila sufletul Europei ignorând capodoperele din arhitectură, pictură, sculptură, literatură sau muzică, pentru a susține o pretinsă emancipare bazată pe vidul spiritual al secularizării, înlocuind valorile constante ale religiei cu modele efemere ale umanismului autosuficient și antireligios.

Aceasta explică de ce în marea majoritate a țărilor europene religia se predă în cadrul sistemului de învățământ public, având un rol recunoscut și apreciat în societate, cu implicații profunde în dezvoltarea socio-culturală.

Prof. Univ. Dr. Vasile Timiș spune că “la baza culturii și civilizației europene stau cei trei piloni sau cei trei munți: **filosofia greacă**, simbolizată de muntele Olimpului, **legislația romană** sintetizată pe Colinele Romei și **cultura creștină** reprezentată de crucea de pe Golgota”.

Alături de multe transformări economice, politice și sociale, anul 1990 a adus cu sine și posibilitatea unor reforme și transformări în plan religios.

Predarea religiei în școală are conotații educaționale profunde. Astfel, reintroducerea religiei în școala publică imediat după căderea

comunismului nu a fost numai un gest de simplă concesie față de cerințele cultelor religioase, ci recunoașterea necesității asanării morale și valorice a unei societăți profund marcate de experiența deceniilor ateismului comunist.

Religia a avut întotdeauna, în cadrul sistemului public de învățământ, un rol important în procesul de formare a competențelor și atitudinilor moral-sociale. Așa cum geografia oferă cunoașterea configurației spațiale a pământului, esențială pentru cunoașterea configurației spațiale a pământului, esențială pentru cunoașterea patriei și planetei, iar istoria oferă cunoașterea succesiunii temporal a generațiilor umane, religia oferă perspectiva comuniunii eterne de iubire între Dumnezeu și oameni, între Creator și creaturi, între persoane și între popoare. Prin urmare, educația religioasă nu poate lipsi din programul niciunei școli.

Invocarea de către unele grupuri a normelor europene în sprijinul demersului lor de a reduce până la eliminare relevanța educativă a religiei reprezintă un act de necunoaștere a realităților. Așa cum se știe, domeniul cultural și cel religios intră în competența exclusivă a fiecăruia dintre statele membre ale Uniunii Europene.

Predarea religiei în școală are valențe educaționale deosebite, prin rolul ei formativ în viața tinerilor, reducând efectele negative ale crizei contemporane de identitate și de orientare, propunând modele viabile de bunătate și sfințenie și oferind tinerilor repere în viața de familie și în societate. Educația religioasă reprezintă un factor de stabilitate și de comuniune în societatea noastră, un izvor sfânt și statornic de inspirație pentru a apăra și promova identitatea spiritual și demnitatea persoanei care trăiește azi într-o lume din ce în ce mai pluralistă și mai fragmentată din punct de vedere spiritual și social. Religia evidențiază valoarea eternă a faptelor bune, săvârșite în timpul limitat al vieții terestre și promovează comuniunea între generații prin valorile perene ale credinței cultivate și transmise.

Nivelul de educație este în genere proporțional cu cel al bunăstării și invers proporțional cu cel al credinței: cu cât o persoană e mai educată, cu atât va fi mai înclinată să renunțe la viziunea religioasă asupra lumii în favoarea celei științifice. Pe de altă parte, există un raport direct proporțional între nivelul de educație și acela al participării la viața religioasă a comunității: oamenii educați tind să aprecieze oportunitățile de socializare oferite de cultele religioase. În consecință, în ansamblu,

efectul pozitiv îl anulează pe cel negativ, astfel că nu se poate conchide că societățile mai bogate ar fi mai puțin religioase din cauza nivelului de educație mai ridicat.

Studiile întreprinse arată că ideile religioase sunt atractive pentru persoanele cu nivel înalt de educație, deoarece ele nu pot fi confirmate sau infirmate prin argumente raționale, astfel că religiozitatea e compatibilă cu o educație elevată.

Pe de altă parte, ea este un stimulent pentru productivitatea economică, deoarece promovează valori precum munca stăruitoare, onestitatea, spiritul de economie, eficiența. Se observă în consecință că membrii acelor religii care promovează intens educația tuturor membrilor lor, cum este iudaismul, se bucură de un succes economic peste medie.

Astfel, valorile cultivate și virtuțile încurajate în cadrul orelor de religie sunt necesare sănătății spirituale a persoanei și a comunității.

În concluzie, putem susține faptul că nu există investiție mai mare decât transmiterea credinței ca valoare veșnică. Credința este și cea mai mare zestre pe care părinții o pot transmite copiilor, pentru că ea îi ajută pe tineri să facă distincție între valori efemere și valori eterne, între iubire de moment și iubire veșnică.

Bibliografie

Pr. Lect. Dr. Gheorghe Holbea, Dorin Oprea, Lect. Dr. Monica Oprea, Diac. George Jambore, "Apostolat Educațional - Ora de religie, cunoaștere și devenire spiritual", Editura Basilica a Patriarhiei Române, București-2010;

Radu Preda, "Libertatea religioasă. Repere social-teologice", Editura Eikon, Cluj-Napoca-2009;

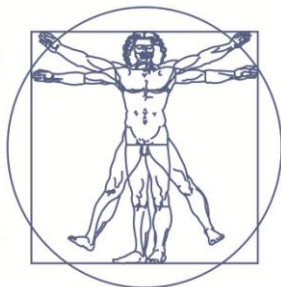
Teoctist Arăpașul, "Misiunea Bisericii și educația. Atitudini, convergențe, perspective", Editura Presa Universitară Clujeană

CUPRINS

Nocturnes de Céline	007
Cinism și optimism	010
Scopul scuză mijloacele	013
Ambivalența iubirii	019
Social anatomy	021
Bufoni în filosofie	025
Literatura și disciplinele socio-umane	028
Întrebări „deschise” vs. întrebări „închise”	033
Copiii de azi – părinții de mâine	037
Despre liberul arbitru	039
Bariere în comunicare	042
Profesorul ideal	045
Consilierea psihologică în școală	047
Școala – factor al orientării școlare și profesionale	050
Poezii	058
Blocul de lângă Neurochirurgie	067
Monolog într-o neșansă	075

Ce știu și ce pot economiștii	079
Inegalitatea veniturilor	081
Câte ceva despre bani	084
Ființă și transcendență la Gabriel Marcel	087
Existențialism. Søren Kierkegaard	095
Clipa care n-ar mai bate...	098
Teoria păturii superpuse la Eminescu	100
Dimensiuni politice în filosofia românească	109
Impactul social al religiei la nivel european	116

socio-umane
gorj

www.socioumane.wordpress.com

©utopia

**REVISTA PROFESORILOR DE
ȘTIINȚE SOCIO-UMANE • GORJ**

WWW.SOCIOUMANE.WORDPRESS.COM
PUBLICAȚIE EDITATĂ CU AVIZUL IȘJ GORJ
NR. 3825 / 29.04.2011

acest număr apare cu sprijinul

ASOCIAȚIEI CULTURALE SEMN
www.acseemn.ro

•

A.I. KREDI EXPERT CRAIOVA

tiparul a fost executat la

PRINTXPERT CRAIOVA
Str. Brestei, Nr. 26, Dolj

foto copertă: www.sxc.hu
